

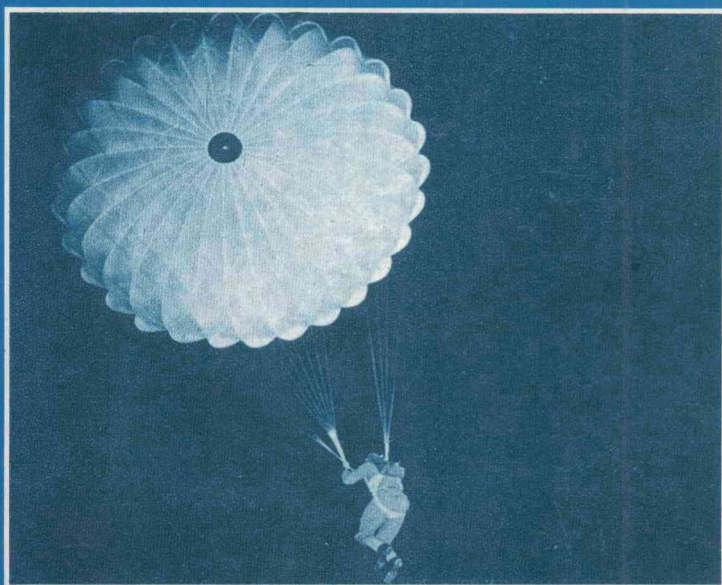
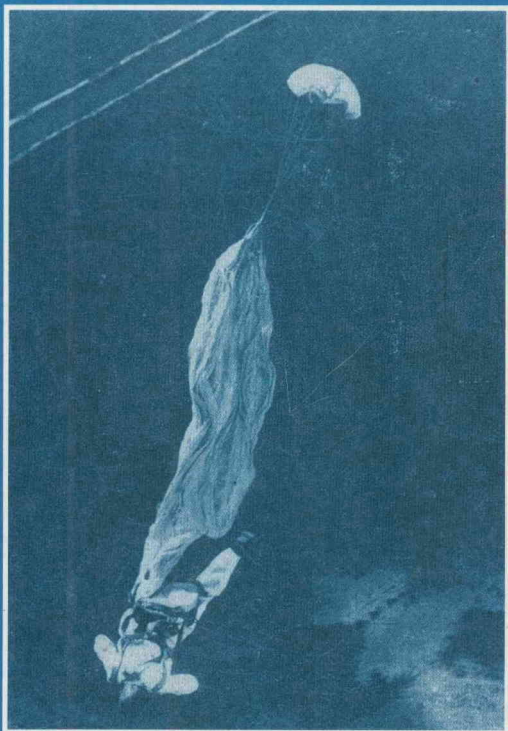
เสรีไทย

ปฏิบัติการได้ดินในประเทศไทย

ของ

ประเสริฐ ปทุมานนท์

เรื่องของ ขบวนการเสรีไทย

ปฏิบัติการใต้ดินในประเทศไทย

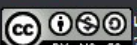
ของ

ประเสริฐ ปทุมานนท์

ChangeFusion

เครือข่ายจิตอาสา
Volunteer Spirit Network

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-NonCommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา นำมาไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

คำปรารภ

เมื่อต้นเดือน สิงหาคม พ.ศ.2535 ดิฉันได้ขอความกรุณา ดร.สวัสดิ์ ศรีสุข ขอให้ช่วยเขียนบทความเกี่ยวกับงานเสรีไทยของคุณประเสริฐ ปทุมานนท์ ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ดิฉันเป็นผู้ขอร้องให้ช่วยเขียนเรื่องยาวสักหน่อย เพราะดิฉันและลูกๆ ไม่มีบันทึกเรื่องของคุณประเสริฐอยู่ในมือในขณะนั้น คุณสวัสดิ์ได้เขียน "เล่าเรื่องเกี่ยวกับงานเสรีไทยของคุณประเสริฐ ปทุมานนท์" ให้

เมื่อมิถุนายน พ.ศ.2536 ดิฉันได้พบโน้ตหรือบันทึกของคุณประเสริฐ เรื่อง "ปฏิบัติการใต้ดินในประเทศไทย" ซึ่งคุณประเสริฐคงจะได้เขียนขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของลูกๆ ที่ได้รับรู้ว่าคุณประเสริฐให้เขียนไว้ให้ ดิฉันได้สังเกตดูว่าความวรรคแรกๆ นั้น คุณประเสริฐคงจะได้เริ่มไว้นานมาแล้ว ส่วนตอนหลังๆ คงจะได้มาต่อเติมเอาเมื่ออายุมากขึ้น ด้วยดิฉันเกรงว่าการเขียนเรื่องเมื่ออายุมากแล้วรีบเร่งทำ อาจมีคลาดเคลื่อนได้ ดิฉันจึงขอร้องคุณสวัสดิ์ให้ช่วยทำหมายเหตุประกอบเรื่องที่คุณประเสริฐเขียนให้ด้วย ดิฉันได้จัดพิมพ์ที่คุณประเสริฐเขียนไว้คงเดิมเพื่อเป็นเครื่องเตือนผู้อื่นว่าบันทึกอะไรไว้ให้ลูกหลานก็สมควรจัดทำเสียแต่เนิ่น ความทรงจำของคนหนึ่งๆ ไม่ได้เหมือนกันเสมอไป บางคนอาจมีเลอะเลือนได้

ดิฉันขอภัยต่อท่านผู้อื่นที่นำเรื่องคล้ายจะซ้ำซ้อนกันมาพิมพ์ และได้พิมพ์เรื่องที่คุณประเสริฐเขียนเอาไว้เป็นบทแรก ด้วยเป็นหนังสือของคุณประเสริฐ

ดิฉันขอบันทึก ณ ที่นี้ ขอบคุณ ดร.สวัสดิ์ ที่เขียนเรื่องให้ ดิฉันไม่มีความรู้พอที่จะให้ข้อสังเกต นอกจากว่ามีการล้อทหาเสรีไทยสายอังกฤษบางท่านไว้สนุกดี ดิฉันนึกไม่ถึงว่า "ปฏิบัติการบิลลิค" ของคุณประเสริฐ ปทุมานนท์ และ คุณกฤษณ์ โดษยานนท์ จะมีส่วนโยงไปอีกมากประเด็น ดังมีฝรั่งผู้ประพันธ์เรื่องกระแนะกระเหน่พาดพิงถึงความไม่ร่วมมือกันระหว่าง หน่วยไอเอสเอส และกองกำลัง-136

ด้วยปฏิบัติการ "บิลลิค" เป็นผลงานชิ้นหนึ่งของ ขบวนการเสรีไทย คงเป็นประโยชน์แก่ผู้ได้อ่านบ้าง

วิไล ปทุมานนท์

12 มีนาคม พ.ศ. 2538

สารบัญ

คำปรารภ	1
ปฏิบัติการไต่ดินในประเทศไทย โดย ประเสริฐ ปทุมานนท์	3
หมายเหตุเกี่ยวกับบันทึกของคุณประเสริฐ ปทุมานนท์ โดย ดร. สวัสดิ์ ศรีสุข	10
เล่าเรื่องเกี่ยวกับงานเสรีไทยของคุณประเสริฐ ปทุมานนท์ โดย ดร. สวัสดิ์ ศรีสุข	14
บทเพิ่มเติม	38

จัดพิมพ์โดยมูลนิธิปรีดิพนมยงค์

ปฏิบัติการไต่ดินในประเทศไทย

โดย ประเสริฐ ปทุมานนท์

นาย “คง” (ร.อ. กฤษณ์ โดษยานนท์) และ นาย “เป่า” คือ ข้าพเจ้า (ร.อ. ประเสริฐ ปทุมานนท์) เป็นผู้เข้ามาทำปฏิบัติการ“บริลลิก”(Brillig) ของ กองกำลัง-136 ของอังกฤษ ในประเทศไทยตอนสงครามโลกครั้งที่ 2 “คง”, “เป่า” และ “บริลลิก” เป็นรหัสสวดสำหรับงานในแผนกสยามของกองกำลัง-136 ปฏิบัติการนี้ถือว่า ร.อ.กฤษณ์ เป็นหัวหน้าคณะ

พ.ต.ท. กฤษณ์ โดษยานนท์ ถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ.2520 เขาได้เขียนเรื่องงานของเขาพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษในหนังสือ “บางกอก-ลับสุดยอด” ประพันธ์โดย เซอร์ แอนดรูว์ กิลคริสต์ ดีพิมพ์ ค.ศ.1970 หน้า 213-220 และ คุณดุสิต บุญธรรม ได้แปลหนังสือนี้เป็นภาษาไทยให้ชื่อ “เสรีไทยจากอังกฤษ” หน้า 331-344 ของฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ.2527 หากแต่น่าเสียดายที่งานของเขา (กฤษณ์) ที่สกลนคร มิได้ถูกบันทึกไว้

สำหรับตัวข้าพเจ้านั้น หลังจากจบการฝึกอบรมหลักสูตรที่เมืองพุนา, อินเดีย และได้ไปฝึกกระโดดร่ม และการฝึกรับ-ส่งวิทยุแล้ว ก็ได้รับอนุญาตให้พักผ่อนร่วมกับเพื่อนเสรีไทยสายอังกฤษด้วยกันอีก 3-4 คน ที่อพาร์ทเมนต์ ซึ่งอาคารตั้งอยู่ริมถนนเลียบชายทะเลที่เมืองบอมเบย์

สิงหาคม พ.ศ.2487 ข้าพเจ้าได้รับคำสั่งให้เดินทางโดยเครื่องบินทหารให้ไปรายงานตัวที่แผนกสยามที่คลัดคัตตา ที่สนามบินคลัดคัตตามีนายทหารจากแผนกสยามรับตัวไปเข้าที่พัก แล้วนำตัวไปยังแผนกสยาม และได้พบกับ พ.ท. เอ.ซี.พ้อยน์ตัน (ภายหลังเป็น พันเอก)หัวหน้าแผนกสยามตามลำพัง ท่านได้สั่งการว่าจะให้ข้าพเจ้าเข้าไปปฏิบัติการในประเทศไทยร่วมกับ คุณกฤษณ์ โดษยานนท์ ผู้จะเป็นหัวหน้าคณะข้าพเจ้าจะขัดข้องหรือไม่ ซึ่งข้าพเจ้าได้ตอบรับด้วยความยินดี

ตอนนั้น กฤษณ์ กลับมาจากเมืองเมียร์ทแล้ว เมื่อได้พบกับ กฤษณ์ จึงได้ทราบว่าเขาไปรับสั่งการเกี่ยวกับเครื่องวิทยุรับ-ส่ง แบบ บี-2 และรหัส และวิธีการจากศูนย์วิทยุที่เมืองเมียร์ท เราทั้งสองได้ติดต่อกับนายทหารธุรการ(แจ็ค บัลฮารี)ว่าจะได้รับจ่ายของส่วนตัวหรือติดตัวอะไรบ้างอาวุธปืนสั้นประจำตัว, ปืนกลสแตนท์กระบอก, ปืนคาร์ไบน์ (หรือคาร์ปิ่น) ก็กระบอก และนาฬิกาสวิสคนละเรือน เรามีเวลาที่จะไปซื้อตัดกางเกงและเสื้อเชิ้ต รองเท้าผ้าใบ ถุงเท้า หมวก เอาเองตามใจชอบ แล้วนำมาคลุกฝุ่นให้มันดูเก่าๆสักหน่อยเพื่อติดตัวไปใช้ในไทย เราทั้งสองได้นำหีบห่อของส่วนตัวของเรามามอบให้แผนกธุรการของแผนกสยามเก็บรักษาไว้

พ.ท.พ้อยน์ตัน คงจะรู้ว่าเราคงจะออกจากคลัดคัตตาได้แน่ในวันที่ 6 กันยายน พ.ศ.2487 ท่านได้เรียกข้าพเจ้าไปพบ มอบถุงบันจุของผืนไม้ไผ่เรียบร้อย 1 ห่อ และของผืนไม้ไผ่เรียบร้อยกันน้ำซึม

เข้าไป 1 ซอง ท่านบอกว่า หนักประมาณ 2 กิโลกรัม ทั้งสองอย่างนี้เป็นของฝากจาก พล.ร.อ. เมฆนัทธ์แบตเตน ให้ไปมอบให้ “รัฐ” ให้ข้าพเจ้านำติดตัวไปด้วย

ตอนเช้าของวันที่ 6 กันยายน 2487 เราพาเราทั้งสองขึ้นรถยนต์ไปสนามบินที่คลัดตา ขึ้นเครื่องบินของทหารอากาศไปยังอีกสนามบินหนึ่ง แล้วก็ขึ้นเครื่องบิน บี-24 (ลิเบอร์เรเตอร์) เครื่องบินลำของเราบินขึ้นจากสนามคงเป็นเวลาราว 18.15 น. (เวลาในอินเดีย)

บินมาหลายชั่วโมง ทหารอากาศที่เป็นเจ้าหน้าที่ในเครื่องบิน ได้มาคุยด้วย และบอกว่า ขณะนั้นเครื่องบินของเราอยู่บริเวณห่างจากกรุงย่างกุ้ง แต่ก็ไกลกว่าที่ญี่ปุ่นจะรบกันได้ เครื่องของเราอยู่ในกลุ่มของเครื่องบินที่ระเบิดอีก 14 เครื่องที่จะไปถึงระเบิดที่ตั้งญี่ปุ่นที่หนองปลาตูกและกาญจนบุรี ข้าพเจ้ายังนึกอยู่ในใจว่าเราจะไปกระโดดร่มแถวหัวหินเขาช่างบินอ้อมเหลือเกิน ตอนที่เครื่องบินของเราคงอยู่ห่างออกมาจากหนองปลาตูกหรือกาญจนบุรี เราชี้ให้เราดูคล้ายมีจุดไฟไหม้ในความมืด อีกไม่นานต่อมา เราจึงเห็นกองไฟรูปตัว “ที” ในความมืด แต่เครื่องบินลำของเราได้บินเลยต่อไปแล้ว วนกลับมา เราสวมร่มชูชีพ ผู้ที่จะเป็นผู้ส่งตัวเราได้ช่วยรัดสายต่างๆ ของเครื่องหลังร่มชูชีพ แล้วให้เรา ขึ้นนั่งบนรางกระดานลื่นซึ่งเทเอียงลงที่ท้ายเครื่องบิน ผู้ส่งตัวเราได้เอาสายขอเกี่ยวกับรางที่ข้างลำตัวเครื่องบิน ยกให้เราดูว่าเขาได้เกี่ยวแล้วนะ เรานั่งเอนตัวให้ขาทั้งสองข้างไหลขึ้นมานับรอบกระดานลื่นเพื่อไม่ให้หลุดลงไป รอสัญญาณไฟเขียวที่นักบินหรือต้นหนจะเปิดสวิทช์ให้เราหรือผู้ส่งตัวเห็นทันทีที่มีไฟเขียว ผู้ส่งตัวร้อง “โก” ดังลั่นซึ่งทำให้เรารวมขาทั้งสองข้างมาเหยียดตรง แล้วเราก็ก็นั่งลงมาได้เองโดยไม่ต้องมีใครผลัก ทัศนียภาพอยู่ข้างหน้าข้าพเจ้า เราหลุดตามกันลงมา รู้สึกหวิวเพราะไม่มีลมปะทะทันที ต่างกับการฝึกกระโดดจากเครื่องบินดาโคต้าที่จะต้องกระโดดจากด้านข้างของเครื่องบิน

เราลงถึงพื้นดินราว 01.30 น. ซึ่งน่าจะเป็นของวันที่ 7 กันยายน 2487 มีผู้วิ่งมาที่ข้าพเจ้า ได้พูดกันซึ่งข้าพเจ้าถามว่า ใครเป็นหัวหน้าจัดการรับมณที่นั่นข้าพเจ้าขอพบ คุณชาญ บุนนาค มาที่ข้าพเจ้าและแนะนำตัว ข้าพเจ้าจึงแก้มัดมอบถุงห่อของฝากจากพล.ร.อ.เมฆนัทธ์แบตเตน บอกกับคุณชาญ ว่า ท่านฝากมาให้ “รัฐ” (ดร.ปรีดี พนมยงค์) โดยทันที

ห่อของฝากนี้ข้าพเจ้าหนักใจมาตลอดเวลา ถ้าหากคนมีกิเลสแย่งชิงเอาไปก็จะเดือดร้อนดังกรณี ร.อ.การะเวก ศรีวิจารณ์ และ ร.อ.สมพงศ์ ศัลยพงศ์ นายทหารเสรีไทยสายอเมริกา ที่ถูกฆาตกรรมแม่น้ำโขง ข้าพเจ้าจึงมอบให้คุณชาญไปเพื่อให้หมดปัญหา

เราช่วยเขาเก็บร่มของดูเหมือนจะมี 11 ร่ม แล้ว คุณชาญ ก็บอกให้เราทั้งสองนอนพักผ่อนในกระต๊อบมุงจากข้างๆ บริเวณที่ทิ้งร่ม

รุ่งเช้า คุณชาญคงใช้ให้คนของท่านไปสืบที่ตลาดหัวหิน ผู้นั้นได้กลับมาบอกว่าญี่ปุ่นบอกคนที่ตลาดว่าเมื่อคืนเครื่องบินที่ทิ้งระเบิดที่หนองปลาตูกคงจะถลามาแถวนี้คงไปตกในทะเลไกลออกไป รวาก่อนเที่ยงคนของคุณชาญจึงพาเราเดินออกจากที่ทิ้งร่ม เพื่อไปขึ้นเรือยนต์ที่จอดอยู่ที่ชายทะเล แล้วเรื่อก็ออกทันที มุ่งออกทะเล ไม่ได้เลียบไปตามชายฝั่ง

ในเรื่องเราจึงได้รู้จักทราบชื่อนายท้ายเรือว่า คุณสินธุ์ อุทัยศรี คงจะเป็นเลยสองยามไปแล้วที่เราไปถึงสมุทรสาคร เราขึ้นนอนที่บ้านพักด้านศาลการ รุ่งเช้าเราจึงจับรถไฟสายสมุทรสาครไปสถานีวงเวียนใหญ่ธนบุรี เวลา 8.00 น. ผู้โดยสารบนรถไฟขึ้นเคารถพลงชาติ เราไม่คุ้นเคยกับประเพณีนี้จึงลุกขึ้นยืนช้า คุณหลวงบรรณกรโกวิท ท่านนั่งคุมเชิงเราอยู่ได้เป็นผู้เตือนเรา คุณหลวงท่านมาด้วย ท่านเอาเครื่องวิทยุเครื่องหนึ่งบนจุใส่ในกระเป๋าห้วยซุกไว้ใต้ที่นั่งในรถไฟ

คืนนั้นเราไปอยู่ที่บ้านท่านผู้ใหญ่ที่ “รัฐ” ไว้วางท่านหนึ่งที่ธนบุรี ตอนดึกของคืนนั้น “รัฐ” มาที่บ้านนี้ ท่านดีใจที่เราเดินทางมาโดยปลอดภัย ข้าพเจ้าได้มอบซองจดหมาย ที่ พ.ท.พ็อยน์ตันบอกว่า พล.ร.อ.เม้นท์แบตเตนฝากมาให้ท่าน รู้สึกว่าท่านดีใจมากในคืนนั้น

ณ ที่บ้านที่ธนบุรีนี้ วันที่ 11 กันยายน 2487 ทัศนสามารถติดต่อกับวิทยุกับแผนกสยามคลัดตัดาได้ ซึ่งเชื่อแน่ว่านำความปลาบปลื้มมายัง “รัฐ” และต่อแผนกสยามคลัดตัดาด้วย

เราได้ข่าวว่ามีพวกพลร่มพวกจีนของกองกำลัง-136 โดตร่มลงมา ณ ที่ไม่ห่างจากที่เราพักอยู่ที่ธนบุรีเท่าไรนัก “รัฐ” จึงสั่งให้เราแยกกันอยู่ โดย ทัศน ไปอยู่กับ คุณชาญ บุญนาค ที่กรุงเทพฯ ทัศนนำเครื่องวิทยุไปด้วย ข้าพเจ้าไปอยู่ที่อีกบ้านหนึ่งที่ฝั่งธนบุรีนั่นเอง ข้าพเจ้าย้ายไปอยู่ที่บ้านใหม่ไม่นานก็ย้ายกลับมาอยู่ที่บ้านท่านผู้ใหญ่ท่านเดิม

ทัศน บอกว่า แผนกสยามคลัดตัดา จะทิ้งร่มส่งของมาให้ที่หาดทรายข้างเขาสามร้อยยอด ข้าพเจ้าได้เดินทางไปด้วยโดยเรือศาลการที่คุณสินธุ์ อุทัยศรี เป็นนายท้าย ผู้หนึ่งที่ไปด้วยในเรื่องคือ คุณพลเพิ่ม ไกรฤกษ์ นายทหารเสรีไทยจากอเมริกา ด้วยไม่รู้จักกันจึงไม่ได้ทักทายกันในตอนนั้น

เมื่อถึงเวลานัด เครื่องบินได้มาถึงร่ม มีบางร่มตกลงไปที่ชายน้ำแต่ไม่ลึกนัก ลุยน้ำไปแค่บั้นเอวก็ไปเอามาได้ ของที่ได้มาเอาไปเก็บไว้ที่บ้าน “รัฐ” ซึ่งทำให้ท่านต้องเสี่ยงอันตรายโดยใช้เหตุ

ต่อมา ทัศน บอกว่า “รัฐ” สั่งให้ทำงานที่สกลนคร ไปโดยทางรถยนต์นำอาวุธติดตัวสำหรับคุ้มกันคณะที่ไป และไปหาจุดทิ้งร่มรับอาวุธเพิ่มเติมภายหลัง

หลังจาก ทัศน แยกไปแล้ว “รัฐ” สั่งให้ข้าพเจ้าไปก่อตั้งพลพรรคที่หัวหิน ข้าพเจ้าได้นำอาวุธตัวอย่างไป และนำวิทยุรับ-ส่งไปหนึ่งเครื่อง พร้อมด้วยเครื่องชาร์จแบตเตอรี่แบบถีบจักรยาน, แบบมอเตอร์ไฟฟ้า และเครื่องยนต์ไอน้ำไปด้วย แบบหลังนี้ไม่ค่อยได้ใช้เพราะสงเสียงดัง

ที่หัวหิน คุณชวน บุญนาค (คุณปู) เป็นข้าราชการศาลการ ได้จัดหาที่พักให้ข้าพเจ้าอยู่ตามลำพังเป็นเรือนอยู่ทางเหนือของพระราชวังไกลกังวลออกมาห่าง และมีอีกหลังหนึ่ง เป็นที่เก็บพัสดุและอาวุธ และใช้เป็นที่พักอบรม ม.จ.พรพิลาส ดิศกุล ทรงจัดคนรับใช้มาทำสะอาดและส่งอาหารให้เป็นประจำ และมีผู้ทำหน้าที่ยามอีก

น้องของคุณชาญ บุญนาค มีคุณเล็ก, คุณชัย แวะมาบ่อยๆ โดยมาจากกรุงเทพฯ คุณใช้

ห้วงน้ำ มาช่วยอำนวยความสะดวกและสงฆ์ชั่วคราวบ่อยครั้ง ข้าพเจ้าได้คุณปู่ และ คุณใช้ ห้วงน้ำ แนะนำจัดหาคนมาฝึกอบรมวิธีใช้อาวุธ และ ระเบิดขวาง และ ระเบิดทำลาย เราเริ่มด้วยครู ประชาบาลและผู้อื่นที่คุณปู่ และคุณใช้ ห้วงน้ำ เห็นว่าน่าไว้วางใจได้ ส่วนใหญ่มาอบรมคราวละ 4-6 คน จนกว่าจะคล่องและเข้าใจ แต่ก็มีได้หึงปืนหรือจุดระเบิดจริงคนที่ฝึกสอน

ข้าพเจ้าไม่ออกไปเที่ยวตลาดบ่อยครั้งนัก ได้ผ่านไปดูที่ตั้งทหารญี่ปุ่นเพียงครั้งเดียว ทหาร ญี่ปุ่นที่หัวหินมีเพียง 9-10 คน งานคุมหวัตรจักรดีเซลที่สถานีรถไฟหัวหิน งานรับ-ส่งวิทยุก็มีไม่มากนัก ข้าพเจ้าเคยให้ข่าวเกี่ยวกับทหารญี่ปุ่นซึ่งเขาวามีเกือบร้อยคน ที่ตมมะพร้าว ใกล้สะพาน รถไฟที่ปราณบุรีไปยังแผนกสยามคัลคัตตา ต่อมาอีกประมาณ 10 วัน ได้ข่าวว่ามีเครื่องบินมาทิ้งระเบิดใกล้เคียงบริเวณนั้น

ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะมีอาวุธเพิ่มขึ้นสำหรับพลพรรคที่ได้ฝึกอบรมไปแล้วจำนวนมาก จึงได้วิญญูขอให้แผนกสยามจัดส่งอาวุธต่างๆ คุณใช้ ห้วงน้ำ นำข้าพเจ้าไปดูสถานที่หลังเขาหัวหิน เพื่อหาที่รับร่ม คุณใช้ เป็นพรานใหญ่เลื่องชื่อ รู้จักสถานที่ดี ในที่สุดเลือกได้ที่โล่งพอสมควร อยู่หลังเขาหัวหินไปอีกราวกว่า 20 ก.ม. ข้าพเจ้าตรวจดูบนแผนที่แล้วบอกพิภักให้แผนกสยามคัลคัตตา ทราบ ต่อมาทางคัลคัตตาตอบตกลงนัดวันที่และเวลา 17.00 น. และบอกว่าจะส่งพลร่มอีก 1 นาย จากกองกำลัง-136 กระโดดร่มลงมาด้วย ผู้นี้จะไปปฏิบัติการที่อื่น ไม่ใช่เพื่อมาช่วยงานข้าพเจ้า ข้าพเจ้าได้แจ้งข่าวไปทางคุณชาญ บุณนาค และคุณชาญ กับพรรคพวกก็ลงมาหัวหินเพื่อร่วมเข้าไป รับร่ม

เรานำรถบันทุก 1 คัน และเกวียน 4 เล่มเข้าไปค้างคืนที่จุดรับร่ม 1 คืน วันรุ่งขึ้นเครื่องบิน บี-24 มาตามเวลานัดหมาย มีคนกระโดดร่ม 1 คน พร้อมด้วยร่มของ 8 ร่ม พลร่ม คือ เรเวน (สวัสต์ ครีซุซ) ข้าพเจ้า และ สวัสต์ ต่างก็ตั้งใจที่ได้พบกันอีก เกือบของเสร็จหมดแล้ว เราออกไปยังหัวหินได้ ก่อนอาทิตย์ขึ้น ที่ไม่ดีสักหน่อยก็คือ ที่ปากทางออกจะเข้าหัวหิน เราสวนกับเกวียนชาวบ้านที่จะเข้าไป ตัดไม้ คุณใช้ ห้วงน้ำ เข้าไปพูดจาด้วย เป็นคนจากชะอำ ส่วนคุณใช้ ว่าพาพรรคพวกไปล่าสัตว์

สองสามเดือนต่อมา “รัฐ” สั่งให้ข้าพเจ้าย้ายไปฝึกอบรมพลพรรคที่ปราณบุรี ความจริง หัวหินน่าจะอยู่ในข่ายของหน่วยเสรีไทยที่เพชรบุรี เพราะที่นั่นก็ดำเนินกิจการเป็นล่ำเป็นสันโดยมี เสรีไทยสายอเมริกาอยู่ด้วย และหัวหินเองก็มีญี่ปุ่นอยู่น้อยคน

ข้าพเจ้าจึงเดินทางเข้ากรุงเทพฯ เพื่อขออุปกรณ์เพิ่มเติม จากกรุงเทพฯ ข้าพเจ้าขนอุปกรณ์ ไปศรีราชา จากศรีราชาได้เช่าเรือยนต์ข้ามมาหัวหิน เรื่อนี้เครื่องไม่ดีเขาว่าเป็นแบบเครื่องเผาหัว เครื่องตายบ่อยๆ ในทะเล ในที่สุดก็มาแวะที่หัวหินเพื่อข้าพเจ้าขนของบางอย่างของข้าพเจ้าที่บ้านพัก ที่หัวหิน และใช้เรือลำเดียวกันนี้ไปส่งถึงปากแม่น้ำปราณบุรี

ที่ปราณบุรี ข้าพเจ้าได้เลือกตั้งค่ายสำหรับฝึกพลพรรคที่เนินเขาเตี้ยๆ ลูกหนึ่ง ห่างจาก หมู่บ้านปากน้ำปราณราว 4 ก.ม. ข้าพเจ้าคิดว่า เขตปราณบุรีนั้นเหมาะแก่งานกองโจรมาก มีเขา-

สามร้อยยอด มีป่า มีทะเล ในการมาอยู่ที่ค่ายนี้ ข้าพเจ้าได้รับความช่วยเหลือทั้งร่างกายและแรงใจ จาก คุณโตมร ล่างคุณเสน อย่างดียิ่ง คุณโตมร เป็นหัวหน้าชาวประมงที่นั่น มีเรือยนต์ และ เรือใบ จัปปลา ซึ่งออกปากให้ข้าพเจ้าใช้งานได้ไม่ว่าเวลาใด

ข้าพเจ้าฝึกผู้คน และ มอบอาวุธไว้ให้ที่ปราณบุรีได้ประมาณ 2 เดือนเศษ ก็ได้รับคำสั่ง ให้เดินทางเข้ากรุงเทพฯ ได้มาอยู่รวมกันที่สำนักงานของเสรีไทยแห่งหนึ่งที่วิชาวุธวิทยาลัยโดยได้ ทำงานด้านรับ-ส่งวิทยุร่วมกับ เปรม บุรี, รจิต บุรี และ ประพฤทธิ์ ณ นคร ซึ่งเมื่อข้าพเจ้าไปถึง พลจัตวา วี.เอช.เจคส์ และ พ.ต. เอ.ที.ฮอบบส์ ของกองกำลัง-136 ได้เข้ามาประเทศไทยและอยู่ที่นั่น แล้วด้วย มีงานรับส่งข่าวสารทางวิทยุมาก ข้าพเจ้าอยู่ที่นั่นจนสงครามสิ้นสุด 14 สิงหาคม พ.ศ.2488

ข้าพเจ้าคิดว่าจุดเด่นของปฏิบัติการ “บริลลิก” ก็คือ

1. ได้มีสถานีวิทยุรับ-ส่ง เพิ่มขึ้นสำหรับ ติดต่อกับ คัลคัตตา หรือ ลังกา เป็นเอกเทศอีก 2 สถานี เป็นการให้คุณป่วยมีการเสี่ยงน้อยลงในการที่จะต้องเสด็จลอดไปส่งวิทยุนอกที่พักระบาด และนี่เป็นความมุ่งหมายสำคัญของแผนกสยาม
2. สามารถจัดหาอาวุธเพิ่มเติมโดยรับการทิ้งร่มหลังเขาหัวหิน และ รับพลร่ม 1 นาย เข้ามาในไทย เพื่อดำเนินกิจการที่อื่น เป็นคนแรกที่เข้ามากระโดดร่มตอนกลางวันแสดๆ
3. “บริลลิก” สามารถแยกตัวไปอีก โดยข้าพเจ้ารวบรวมพลพรรคที่ หัวหิน และ ปราณบุรี และ ฤกษ์ โดษยานนท์ ไปดำเนินการกว้างขวางอีกที่สกลนคร

หมายเหตุเกี่ยวกับบันทึกของคุณประเสริฐ

โดย ดร.สวัสดิ์ ศรีสุข

ด้วยคุณวิไลคิดว่าเรื่องที่คุณประเสริฐบันทึกไว้ อาจมีคลาดเคลื่อน เพราะคงจะได้ทำขึ้นเมื่ออายุมากแล้ว จึงขอให้ผมให้ความคิดเห็นและทำหมายเหตุเพราะไม่อยากให้ผู้อ่านปักใจว่า คุณประเสริฐเขียน เรื่องเกี่ยวกับตัวเองย่อมน่ามีบกพร่อง สำหรับตัวผมเองก็อยากให้ผู้อ่านเข้าใจด้วยว่า ความคิดเห็น ส่วนตัวของผมนั้น ไม่จำเป็นจะต้องถูกต้องเสมอไป :

- 1) คุณประเสริฐ บันทึกว่า คุณฤกษ์ โดษยานนท์ เป็น หัวหน้าปฏิบัติการ“บริลลิก” (หลังจาก คุณแดง คุณะดิลก ไม่สามารถเข้ามาด้วยได้) ที่ผมติดใจก็คือ ด้วยเหตุใด พ.ท.พ้อยน์ตัน หัวหน้าแผนก สยามของกองกำลัง-136 จึงมอบห่อของฝาก และ จดหมาย ของ พล.ร.อ.เม้นท์แบตเดน ให้ คุณ ประเสริฐนำเข้ามาไทยเพื่อมอบให้ “รัฐ” (ดร.ปรีดี พนมยงค์) โดย คุณฤกษ์ ผู้เป็นหัวหน้า ปฏิบัติการไม่ทราบ ผมคิดว่า เซอร์กิลคริสต์ ก็คงไม่ทราบ เพราะถ้าทราบก็คงจะเขียนไว้ในหนังสือ ที่ท่านประพันธ์ด้วยแล้ว

ในบทความที่ผมเขียน ผมได้สันนิษฐานว่า ที่ฝากมากับคุณประเสริฐ อาจเป็นเพราะคุณประเสริฐ เคยศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง ย่อมต้องรู้จักตัว ดร.ปริดี

ผมได้อ่านเรื่องและผู้ประพันธ์เรื่องชาวอังกฤษเขียนเกี่ยวกับปฏิบัติการ “บริลลิก” เพียงสั้นๆ ในหนังสือตีพิมพ์ในต่างประเทศเมื่อปีพ.ศ.2535 ว่า ร.อ.กฤษณ์ โดษยานนท์ ทะเลาะ กับ ร.อ.แจ๊ค บัลฮารี นายทหารธุรการที่แผนกสยามคลัดตัดอย่างแรง ด้วยต้องการนำสร้อยทอง(พหูพจน์) เข้ามาในการทำปฏิบัติการ แล้วก็ยังต้องการให้ส่งของเหล่านั้นไปให้ในไทยในวิทยุสารฉบับที่ 3 ของกฤษณ์ ที่มีไปยังแผนกสยามคลัดตัด ผู้ประพันธ์ไม่ได้วิจารณ์เสียหยาอะไรอีกเลยเพียงกล่าวไว้ลอยๆ อย่างนั้น อาจเขียนจากหนังสือของเซอร์ กิลคริสต

ผมคิดว่า ที่เซอร์กิลคริสต เขียนแบบข้างคุยนี้ กลายเป็นจุดต่างของปฏิบัติการ “บริลลิก” ที่อาจนำไปอ้างอิงกันไม่รู้จกจบก็ได้

ที่เซอร์กิลคริสต เขียนไว้นั้น สรุปสั้นๆ ได้ว่า ก่อนที่ “บริลลิก” ออกจากอินเดีย “คง” (ชื่อรหัสของ กฤษณ์) มีปากเสียงรุนแรงกับ แจ๊ค บัลฮารี ด้วยคุณกฤษณ์ อยากได้สายสร้อยทองเพิ่มอีก 1 เส้น และ ปืนคาร์โบไนท์อีก 1 กระบอก (คุณกฤษณ์ คงไม่ได้ตามที่เรียกร้อง) เมื่อเข้ามาในไทยแล้ว กฤษณ์มีวิทยุสารออกไปกล่าวหาบุคคล (หมายถึง แจ๊ค) และในวิทยุสารฉบับที่ 3 กฤษณ์เรียกร้องให้ แผนกสยาม ส่งของตามรายการละเอียด (คงเครื่องทอง) เซอร์ กิลคริสตเขียนว่า รายการละเอียดก็มีอยู่แล้วที่แผนกสยาม คุณกฤษณ์ให้ส่งเข้ามาให้คุณกฤษณ์ในไทย เซอร์กิลคริสตได้เขียนทำนองว่า เรื่องงานการก็เพื่งบอกมาในวิทยุสารฉบับที่ 3 มัวแต่มีเรื่องส่วนตัว

ผมว่าตอนคุณกฤษณ์ออกจากเมืองไทยไปเรียนที่อังกฤษ คงมีสร้อยทองแขวนพระเครื่อง กิ่งคอก็ไม่ทราบ พระขุนแผน พระรอด พระบูชาให้สอปลั้ได้ ฯลฯ มีพระแยะก็คงมีสร้อย 2-3 เส้น ห้อยพระหลายองค์ กองรวมกันเข้าแล้ว ฝรั่งได้เห็นก็คงตกใจว่าทองกองโต

ผมว่า ที่เซอร์ กิลคริสต ว่า คุณกฤษณ์ ทะเลาะกับ แจ๊ค อย่างรุนแรง เกี่ยวด้วยขอสร้อยทองเพิ่มอีก 1 เส้น และ ปืน 1 กระบอก นั้นไม่น่าจะจริง ถ้าอัตราการจ่ายของให้มีสายสร้อย 1 เส้น แล้วคุณกฤษณ์ จะเอาอีก 1 เส้น แล้วถึงทะเลาะกันนั้น ดูว่าคุณกฤษณ์ ข้างงกแย่สันติ บันทึกลงของคุณประเสริฐก็ไม่ได้เอ่ยเลยว่าเขาให้ สร้อยคอทองคำ 1 เส้นหรือไม่ แล้ว สร้อย 1 เส้น ปืน 1 กระบอก นั้นหรือรายการละเอียดของของที่เซอร์กิลคริสตว่า

ผมใครสันนิษฐาน ว่า คุณกฤษณ์ คงจะนำเอาเครื่องทองรูปพรรณหลายรายการติดตัวเข้ามากระโดดร่ม ทำอีท่าไร แจ๊ค จึงทราบเข้า แจ๊ค จึงไม่ยอมให้นำติดตัวเข้ามาทั้งๆที่เป็นของส่วนตัวของคุณกฤษณ์ จึงทะเลาะกัน ความจริงการไม่อนุญาตนั้นดีสำหรับการทำปฏิบัติการ เพราะผู้นำติดตัวอาจมีอันตราย ต่อคนและต่องาน ผมคิดว่าในที่สุดคงต้องฝากไว้ที่คลัดตัด

ผมเดาว่า เซอร์กิลคริสตคงโกรธที่คุณกฤษณ์ในการส่งวิทยุสารฉบับที่ 3 ออกไป แทนที่

จะมีข่าวกรอง ยังห่วงแต่สมบัติของตน ส่งรายละเอียดออกไปให้น้าของเหล่านั้ส่งเข้ามาให้ในไทย จึงเขียนเรื่องไว้ในหนังสือ ส่วนคุณกฤษณ์ก็คงเป็นห่วงว่า เนื่องจากทะเลาะกับ แจ็ค ของอยู่ในมือของ แจ็ค ไม่แน่ว่าจะสูญหรือไม่ จึงทำรายการเป็นหลักฐานเข้าแฟ้มของแผนกสยาม

หัวหน้าแผนกสยามต้องทราบเรื่องการมีปากเสียงรุนแรง ระหว่าง กฤษณ์ กับ แจ็ค เกี่ยว ด้วยเรื่องทองหยอง จึงมอบของฝากจาก พล.ร.อ.เม้นท์แบตเตนให้คุณประเสริฐเป็นผู้นำติดตัว เข้ามา แทนที่จะเป็นหัวหน้าคณะ โดยที่หัวหน้าคณะก็ไม่ทราบ.....อาจเป็นเช่นนี้ก็ได

2) คุณประเสริฐ กระโดดร่มถึงดินแล้ว ทันทีที่พบกับคุณชาญ คุณประเสริฐได้มอบห่อของฝาก จาก พล.ร.อ.เม้นท์แบตเตน เพื่อคุณชาญจัดการส่งต่อถึง “รัฐ” แต่ไม่ได้ให้สาส์นไปด้วย

ภายหลัง คุณประเสริฐ ก็ได้พบกับคุณชาญอีกหลายครั้ง คุณประเสริฐก็คงได้ทราบว่า ไม่มี เรื่องไม่ดีไม่งามเกิดขึ้นเกี่ยวกับห่อของฝากถึง “รัฐ” เลย

เหตุฉนั้นในการบันทึกเรื่อง คุณประเสริฐ จึงโยงเอาเรื่องห่อของฝากนี้มาเกี่ยวกับการที่ คุณกระเวก ศรีวิจารณ์ และ คุณสมพงศ์ ศัลยพงศ์ (และ คุณบุญช่วย) ถูกฆาตกรรมด้วยเรื่องทองตาม ที่เล่ากันทั่วไป

หรือว่าหัวหน้าแผนกสยามบอกคุณประเสริฐว่าในห่อนั้นมีทองด้วย นั้นผมก็ไม่ทราบ แต่คุณประเสริฐก็ไม่ได้เห็นกับตาตนเองว่าในห่อมีอะไรเพราะฉนั้นไว้เรียบร้อยแล้ว

คุณสมพงศ์ และ คุณกระเวก ถูกฆาตกรรม เมื่อ 11 มิถุนายน 2487 คุณจก ณ ระนอง ยืนยันไปยังคุณ นิธิพัฒน์ ซาลิจนท์ ที่เมืองเซล์ และต่อไปยังเมืองซือเฮมา เมื่อ 1 กรกฎาคม 2487 คุณ ประเสริฐ ก็อยู่ในระหว่างการฝึกอบรมและพักผ่อนที่อินเดีย ไม่น่าเป็นไปได้ที่คุณประเสริฐจะทราบ เรื่องฆาตกรรมเกี่ยวกับทองนี้ก่อนที่คุณประเสริฐจะออกเดินทางจากอินเดีย 6 กันยายน 2487

คุณประเสริฐ คงมาทราบเรื่องหลังจากที่ได้เข้ามาในเมืองไทยแล้ว

ในการบันทึกเรื่องของคุณประเสริฐ คุณประเสริฐอาจเกรงว่า อาจมีผู้ตำหนิ คุณประเสริฐว่าเหตุใดจึงรับมอบห่อของฝากจากผู้ใหญ่ถึงผู้ใหญ่ว่าที่คุณชาญให้พันตัวไป ทั้งๆที่คุณชาญ ก็ยังอยู่กับการรับรมของ คุณชาญอาจเอาไปวางลิ้มไว้ที่ไหนก็ได้ คุณประเสริฐจึงยกเรื่องที่ตัวทราบ ที่หลังมาเป็นข้ออ้างด้วยเกิดประสาทขึ้นมาเมื่อแก่

ส่วนตัวของผม ผมก็ได้ยินมาอย่างนั้น ว่าที่ถูกฆาตกรรมก็เพราะทองเป็นเหตุ ผมไม่เชื่อว่า อย่าง ร.อ.กระเวก และ ร.อ.สมพงศ์ หากมีทองติดตัวมาจริง จะนำทองออกอวดให้ผู้ใดได้ทราบหรือ ได้เห็น น่าจะเข้าใจว่าฆาตกรเป็นผู้โหดเหี้ยม มีความโลภในของที่นายทหารทั้งสองมีอยู่เท่าที่เห็นได้ ไม่ได้เห็นทองซึ่งเชื่อแน่ว่าต้องซ่อนอยู่ แต่ในที่สุดก็ได้ทองไปด้วยต่างหาก ทำให้งานของเสรีไทยสาย อเมริกาหยุดชะงักไปบ้าง ทำให้สูญเสียผู้กล้าหาญทั้งสองไปด้วยฝีมือคนไทยด้วยกันเอง

3) ที่คุณกฤษฎ์ พูดไว้ลอยๆ คุณประเสริฐเล่าให้บริษัทกันตนาบันทึกเสียงว่าตอนที่เครื่องบิน บี-24 ที่นำคุณกฤษฎ์ และ คุณประเสริฐ ออกจากอินเดียมากระโดดร่มนั้น มีเครื่องบิน บี-24 อีก 14 เครื่องบินออกจากสนามบินเดียวกันหากแต่จะไปทั้งระเบิดที่สถานีรถไฟหนองปลาตุก โดยไม่บอกว่าทราบมาได้อย่างไร ทำให้ผมไม่เชื่อ ผมได้เสียเวลาสันนิษฐานไปแล้ว

ที่คุณประเสริฐ บันทึกว่าทหารอากาศในเครื่องบินลำของคุณประเสริฐเป็นผู้บอก อย่างนี้น่าเชื่อถือได้ เพราะเขาคงไปบรรยายสรุปมาด้วยกันกับพวกบินมาทั้งระเบิด และได้บินเกาะฝูงกันมา

4) คุณประเสริฐว่า บนรถไฟสายแม่กลอง เวลา 08.00 น. (วันที่ 8 กันยายน 2487) ผู้คนบนรถไฟยืนตรง(เคารพธงชาติ) คุณหลวงบรรณกรโกวิทผู้นั่งกำกับมาด้วยได้เตือนจึงลุกเข้าไป เพราะยังไม่คุ้นกับประเพณี (เพราะเพิ่งมาถึงไทยเมื่อวันที่ 7 กันยายน)

ไม่ฝันว่าถูกจับก็บุญแล้ว ผมไม่ทราบว่าคุณประเสริฐ ละเมออะไรกันยกใหญ่ตอนเขียนบันทึกให้ลูกหลาน คุณหลวงบรรณกรโกวิทท่านไม่ได้มากับคุณประเสริฐ คุณกฤษฎ์ ด้วยเลยในรถไฟสายแม่กลองหรือสมุทรสาคร ที่คุณประเสริฐว่า คุณหลวงบรรณกรโกวิทยังนำกระเป๋าทหารบ้านจิวทูลไว้ ซุกเอาไว้ใต้ที่นั่ง นั่นก็คงฟังจากผู้ใดเล่าให้ทราบ แต่มันเป็นเรื่องในรถไฟอีกขบวนหนึ่ง-รถไฟสายใต้ ซึ่งไม่มีคุณประเสริฐอยู่นั่น จริงอยู่มันเป็นเรื่องเกี่ยวกับการที่คุณประเสริฐกระโดดร่มลงมาในไทยเหมือนกัน

(หมายเหตุ : ผมเขียนไว้ในบทความของผมว่า ผมสันนิษฐานว่าคุณหลวงบรรณกรโกวิทมาจากหัวหินโดยทางรถยนต์เพื่อกลับมากรุงเทพฯ เพราะมิฉะนั้นท่านต้องทราบว่า ทหารญี่ปุ่นตั้งด่านตรวจค้นที่ทางออกของสถานีรถไฟบางกอกน้อย เมื่อท่านกลับมาถึงกรุงเทพฯ แล้ว ท่านจึงย้อนกลับไปดักพบกับคุณฉวี อุบล บนรถไฟสายใต้ที่คุณฉวีขึ้นมาจากหัวหิน แล้วท่านจึงนำกระเป๋าทหารที่คุณฉวีรับส่งนั้นลงที่สถานีบางกอกน้อยท่านไม่ได้ถูกตรวจค้นเพราะแสดงบัตรเป็นข้าราชการรองอธิบดีกรมศุลกากร)

5) คุณประเสริฐว่า เรือศุลกากรพามาที่ด่านศุลกากรสมุทรสาคร นอนที่บ้านพักของด่านศุลกากรยังดีกว่าคุณกฤษฎ์ ที่ว่าไปหยุดพักที่สมุทรปราการ แล้วขึ้นรถไฟสายปากน้ำไปธนบุรี คุณประเสริฐว่าขึ้นรถไฟสายสมุทรสาคร ที่ผมเขียนเรื่องให้ผมคาดคะเนว่าเรือของคุณสินธุ์ อุทัยศรี คงไปแวะที่ด่านสมุทรสงคราม เพราะคิดว่า ไปตั้งต้นที่สมุทรสงครามสำหรับจับรถไฟสายแม่กลองน่าจะเข้าที่กว่า เพราะรถไฟสายนี้มีออกก็ได้ไม่ออกก็ได้ อยู่ที่ต้นทางดีกว่า

คุณกฤษฎ์บันทึกว่า ไปปรับรมของที่หาดทรายกว้างของเขาสามร้อยยอดกับคุณเตียง ศิริขันธ์ และคนของคุณชาญ บุณาค ไม่ได้เอ่ยว่าคุณประเสริฐไปด้วยหรือไม่ คุณประเสริฐบันทึกที่หลังเขา ว่าตัวก็ไปด้วยและว่าคุณพลเพิ่มไกรฤกษ์เสรีไทยสายอเมริกาไปด้วยตอนนั้นยังไม่รู้จักกันจึง มิได้ทักทาย

ผมเห็นจะต้องเชื่อคุณกฤษณ์ เพราะตอนนั้นคุณพูลเพิ่ม ยังไม่ได้เข้ามาทำปฏิบัติการในเมืองไทยเลย คุณประเสริฐไปกับเขาด้วยหรือเปล่าผมก็ชักไม่แน่ใจ

6) ผมใคร่จะทราบว่า คุณกฤษณ์ ออกจากกรุงเทพฯ ไปกับคุณเตียง ศิริขันธ์ ไปสกลนคร วันที่ใดของเดือน พฤศจิกายน พ.ศ.2487 เอาวิทยุรับ-ส่งเครื่องไหนไป และ คุณประเสริฐ ลงไปหัวหินเมื่อใด เอาเครื่องวิทยุเครื่องไหนไป รอคุณประเสริฐให้ความกระจ่างก็ไม่มีทางเสียแล้ว คุณประเสริฐกลับจำได้ว่าเอาเครื่องซิงแบตเตอร์ไปตั้ง 3 แบบ

7) คุณประเสริฐบันทึกว่า “รู้ธ” สั่งการให้ไปตั้งค่ายฝึกพลพรรคที่ปราณบุรี ผมยังนึกว่าเป็นข้อมูลใหม่ อ่านไปๆ ชักไม่สบายใจ เอาละคุณประเสริฐขึ้นมากกรุงเทพฯ เพื่อเบิกอาวุธสัมภาระ แล้วทำไมจึงต้องหอบของที่เบ็กมาได้ไปศรีราชา แล้วจึงว่าจ้างเรือที่นั่นข้ามอ่าวไทยมาแวะที่หัวหินเพื่อขนของจากบ้านเก่าที่หัวหินทำอย่างกับเรือนั้นเทียบได้ที่บรรโดบ้าน แล้วจึงใช้เรือนั้นไปต่อไปยังปากแม่น้ำ ปราณบุรี

ผมคิดว่า ยุทธวิธีกลลวงศัตรูอะไรสักอย่างหนึ่งคงจะฝังอยู่ในสมองของคุณประเสริฐ เอาละไปตั้งค่าย 4 ก.ม. จากหมู่บ้านประมงที่ปากแม่น้ำปราณด้านที่มีเนินเขาเตี้ยๆ ถ้าวัดบนแผนที่ดู มันก็อย่างที่ คุณใช้ หัวน้ำ ได้บันทึกไว้ ก็คือที่หลังเขาของช่องเขาต่าง ใกล้เคียงกับที่คุณประเสริฐกระโดดร่มลงมานั่นเอง หากแต่คุณประเสริฐจำไม่ได้ การขนของทางบกจากกรุงเทพฯ มาหัวหินก็น่าจะทำได้สะดวก ขนของทางบกจากบ้านพักของคุณประเสริฐที่หัวหินมาช่องเขาต่างก็น่าจะทำได้ง่ายเพราะมันก็แค่นั้นเอง ไม่เห็นต้องถ่อไปเช่าเรือเหาะหัวจากศรีราชา ถ้าคุณประเสริฐไปเช่าจริง ป่านนี้คงจะมีเรื่องเล่าเรื่องบันทึกว่าเสรีไทยสายอังกฤษเรือล่มปากอ่าวไทยกันแล้ว ผมไม่อยากจะเชื่อตามที่ที่คุณประเสริฐบันทึกเอาไว้เมื่อแก่

8) (ผมขอหมายเหตุไว้เสียก่อนว่า ส่วนวน “กลางวันแสกๆ” ที่ปรากฏในเรื่อง เป็นสำนวนของคุณประเสริฐ ท่านการวิก และผู้อื่นที่เขียนไว้อย่างนั้น ผู้อ่านเรื่องแล้วจะเห็นว่า ท่านเหล่านั้นคงจะ หมายถึงยังมีแสงแดดอยู่ คงราวสักครึ่งชั่วโมงก่อนพลบค่ำ)

คุณประเสริฐบันทึกไว้อย่างภาคภูมิใจว่า ได้รับร่มของและพลร่ม ที่หัวหิน กล้าหาญมากกลางวันแสกๆ นับเป็นจุดเด่นของปฏิบัติการ “บริลลิก” พลร่มนะเขาส่งลงเวลานั้นแล้วจะให้ลงเวลาไหนกันเล่า ผู้กล้าหาญคือพวกนักบินลูกเรือ และ พวกคุณประเสริฐที่รอรับอยู่ข้างล่างต่างหาก แต่ที่คุณประเสริฐจำไม่ได้ ก็คือ เครื่องบิน บี-24 มาถึง 2 ลำ คุณประเสริฐต่อมามีอาวุธมากมายที่หัวหิน มันมาได้ยังไงกันกับอีกแค่ 8 ร่ม อย่างที่คุณประเสริฐบันทึกไว้

คุณประเสริฐว่า กลางวันแสกๆ นับเป็นครั้งแรกเป็นประวัติการณ์อะไรทำนองนั้น ผมว่าไม่จริง สำหรับสายอังกฤษน่าจะให้เครดิตการกระโดดร่มก่อนพลบค่ำแก่คณะของ ร.อ. (โกฟ้า) อรุณ สรเทศน์ (หัวหน้า) และ ร.อ.ม.จ.การวิก จักรพันธุ์ ที่ว่าลงที่ป่าจังหวัดสุโขทัย เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2488 ซึ่งมี คุณทศ พันธุมเสน, ม.จ.จิรดิษฐ์ กิตติยากร และ คุณบุญส่ง พึ่งสุนทร พร้อมด้วย คุณแสง ฤทธองคำ และพรรคพวกเสรีไทยในประเทศในย่านนั้น เป็นผู้ไปรับ

ในหนังสือกบฏภูซาคี คุณทศ เพียงบอกว่า คณะนี้เข้ามาในไทยต้นเดือนมีนาคม 2488 แล้วก็ไม่ว่าอะไรไว้อีก ถือว่าไปรับแล้วก็แล้วกัน

ผมได้อ่านบทความ “ปฏิบัติการ เนโรเนียน” ที่ ม.จ.การวิก ทรงเขียน ดีใจมากที่ท่านเอง ทรงเล่าเรื่องอย่างละเอียด ลมพะม่า(ลมสลาตัน)ส่งท้ายเครื่องบิน บี-24 ลำที่พาท่านมา ทำให้ถึงเมืองไทยเร็วขึ้น เมื่อราว 17.00 น. ทอดเนตรจากฐานของเครื่องบินไม่ทราบชัด ทรงเห็นตลาดนอกเมืองตาก ผู้คนแห่หน้าขึ้นมามากเป็นแถว (ทรงจำตลาดเมืองนั้นได้อย่างไรก็ไม่ทราบในเมื่อทรงออกจากเมืองไทยไปเมืองนอกตั้งแต่พายุยังไม่ขึ้นเสียงยังไม่แตก) ทรงปลื้มหลายที่ได้กลับมายังผืนแผ่นดินไทย เมื่อร่วมถึงดินทรงหยิบก่อนดินขึ้นมามีดีแล้วก็ดมอีก (ดินแท้นั้นเขาดมกันครั้งเดียวก็รู้ก็พอ) ทรงทอดกายที่พื้นดิน แผลให้เด็กที่ขี่ควายอยู่ไม่ห่างได้เห็นได้ตกใจเล่น (ด้วยทรงอุดรห้อยปืนคาร์ไบน์ไว้ที่ขาทำไมเด็กขี่ควายจะไม่ตกใจ มนุษย์ต่างดาวอะไรกันมี 3 ขา) ทรงมูมานะเขียนเรื่องถึง 6000 คำ แต่จะหาว่าทรงกระโดดร่มลงมานั้น วันที่เดือนปีอะไร ไม่ทรงบอกเสียอย่างนั้นแหละ

ผมโทรศัพท์ไปถาม ศาสตราจารย์กิตติคุณ อรุณ สรเทศน์ ผู้เป็นหัวหน้าปฏิบัติการนั้น อาจถามยากไปหน่อยว่า “ที่ทศ ไปรับอาจารย์กระโดดร่มลงมาที่ป่าจังหวัดสุโขทัยนั้น วันที่เท่าไร” ศ.อรุณ ท่านตอบได้ทันควันว่า “เฮ้ย ทศ ไม่ได้ไปรับ” ตอบมาแค่นี้ก็พอแล้ว เพื่อมิให้เสียมรรยาทที่โทรศัพท์ไป ผมก็เลยถามทุกข้อสรุปต่อไปเลย ท่านก็ว่าท่านสบายดี

ท่านการวิกทรงเล่าว่า กับต้นเครื่องบินถล่มเรา (ท่านการวิก และ ร.อ.อรุณ) ว่า จะเสี่ยง (กระโดดร่ม) ลงกลางวันแสดๆไหม ผมอ่านแล้วนึกในใจว่า นักบินนี่มันโอหะท่านการวิกเอาการแสะเครื่องบินมาถึงเป้าหมายเร็วไป มันก็ต้องดูสัญญาณจากเบื้องล่างสิว่า มีสัญญาณถูกต้องไหม เขาจุดกองไฟแล้วหรือยัง

เอาละ ในที่สุดพลร่มทั้ง 2 ท่านได้ลงมาถึงพื้นดินณจุดหมายที่ไปรับโดยเรียบร้อย และค่าวันนั้น คณะผู้เข้ามาในไทยและคณะผู้ไปรับ ยังไปรับเลี้ยงอาหารที่บ้านพักของคุณแสง กุลทองคำ หัวหน้าสถานีทดลองพืชไร่ของกระทรวงเกษตร ที่อ.ศรีสำโรง, จ.สุโขทัย วันรุ่งขึ้นจึงได้ไปรายงานตัวต่อผู้บัญชาการเสรีไทยเขต ดาก-สุโขทัย-พิษณุโลก-อุดรดิตถ์ ที่ตอนนั้นอยู่ที่ดาก

ด้วยมีผู้เขียนเรื่องนี้อีกรายหนึ่ง ได้บรรยายไว้ว่า “เครื่องบิน(ท่านการวิก และ คุณ อรุณ) ต้นมากกลางวันแสดๆ พวกที่รอรับอยู่ข้างล่างยังให้สัญญาณให้กระโดดร่มลงมา ผลก็คือคนตกดินจะไปจับพลร่มกันทั่วเมือง เราพากันหนีไปทางอุดรดิตถ์ได้อย่างหวุดหวิด”

ผมวาดภาพไม่ออกแต่ก็รู้สึกเสียว คุณทศหรือพวกให้สัญญาณอะไรกันอยู่เบื้องล่าง กวักมือร้องเสียงหลงให้กระโดดลงมาเลย แล้วสองท่านถ้าได้เห็นได้ยินก็คล้ายบ้าจี้ กระโดดลงมาเลยทีเดียวอย่างนั้นหรือ ผมเดาว่าเครื่องบินมาถึงยังไม่มีจุดกองไฟเป็นสัญญาณ พวกข้างล่างก็คงบอก พรรคพวกให้รีบจุดกองไฟเป็นสัญญาณตามที่นัดหมายกันไว้ เครื่องบินคงจะวนมาดูอีกก่อนที่จะบอกให้พลร่มทั้งสองหลุดลงมา คงจะเป็นอย่างนั้น

ที่ว่าคนแตกตื่นจะไปจับพลร่มกันทั่วเมือง เอ๊ะ เครื่องบินบินผ่านเหนือ อ.เมืองตาก หน่อยเท่านั้น ทำไมจึงรู้ว่าจะมีคนมากระโดดร่ม หรือว่าท่านการวิกแอบโบกไม้โบกมือ แต่นั่นแหละจะ ปังรมาจากอ.เมืองตากจะมาจับพลร่ม คงมาไม่ทันแล้วทำไมจึงรีบหนีไปทางอุตรดิตถ์ได้อย่าง หุดหวิด ทำให้ผู้อ่านเรื่องหวาดเสียวจริงด้วย คุณทศ ผู้ประพันธ์เรื่องกบฏภูษาดิ และหัวใจผู้หนึ่ง ในการรับ ร่มครั้งนั้น ไม่ได้เล่าอะไรไว้เลย หรือว่าคุณทศ ปิดบัง

เพื่อผ่อนคลายความหวาดเสียว ผมสันนิษฐานเอาเองว่า พวกที่หนีไปทางอุตรดิตถ์นั้น คงไม่ใช่พวกอื่นไกล คงเป็นพวกคุณทศ ม.จ.จิรดิษฐ์ คุณบุญส่ง และผู้ที่จะนำทางนั่นแหละ คง ลุกลี้ลุลกลนขอตัว อ้างว่า ไม่ได้หอรอก มีเสรีไทยของกองกำลัง-136 มั่วสุมกันอยู่ถึง 5 คน ศัตรูเข้า ถึงตัวเล่นงานทีเดียวพร้อมกันได้ถึง 5 คน “รู้ธ” และ พ.อ.พ้อยน์ตัน คงออกแตกตาย คงอ้างอีกว่า จะรีบไปดำเนินการตั้งกองโจรที่เกาะคาแห่งเขลางค์นคร คุณทศเคยบอกบริษัทกันตนาออกโทรทัศน์ ว่า จะหาข่าวกรอง โอกาสได้สัมผัสกับทหารลูกพระอาทิตย์นั้น ควรหาข่าวที่โรงแรมที่ลำปาง จะ รีบไปลำปางก็คงไปทางอุตรดิตถ์ รีบไปหน่อยเท่านั้น ไม่ได้หนีไปอย่างหุดหวิด ถ้าอ้างว่าหนีก็คงจะ เป็นหนีท่านการวิก และ คุณอรุณ เท่านั้นแหละ ไม่งั้นจะตามไปด้วย

เล่าเรื่องเกี่ยวกับงานเสรีไทยของ คุณประเสริฐ ปทุมานนท์

โดย ดร.สวัสดิ์ ศรีสุข

เมื่อต้นเดือนสิงหาคม พ.ศ.2535 พวกอดีตทหารเสรีไทยสายอังกฤษมีการร่วมรับประทานอาหารประจำปี คุณวิไล ปทุมานนท์ ภริยาของคุณประเสริฐ พร้อมด้วยบุตรสาวและบุตรชายได้มาร่วมงานด้วย คุณวิไลได้ขอร้องให้ผมเขียนบทความงานเสรีไทยของคุณประเสริฐ ขอให้เขียนให้ยาวสักหน่อย ความจริงถ้าผู้ใดทราบเรื่องงานเสรีไทยของคุณประเสริฐมากมาย ก็คงจะเขียนให้ยืดเยื้อได้ ท่านผู้อ่านบทความนี้คงจะไม่ตำหนิผมว่า เรื่องงานเสรีไทยของคุณประเสริฐมีไม่มากนัก มีแต่บทประกอบที่ทำให้เนื้อหามันยาวเท่านั้น

เรื่องรายละเอียดงานเสรีไทยสายอังกฤษ รวมทั้งการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ พวกผมได้มอบหมายกันเป็นมั่นเหมาะให้คุณทศ พันธุมเสน เป็นผู้จัดการได้เลยแต่ผู้เดียว ไม่ว่าเรื่องของผู้ใด เพราะคุณทศ ได้ประมวลข้อมูลของเพื่อนแต่ละคนไว้หมดแล้วก่อนที่คุณทศจะประพันธ์หนังสือ “กบฏภูซาง” คุณทศเคยปรารภด้วยปลื้มใจว่าเพื่อนเราบางคนให้ความร่วมมือให้ข้อมูลด้วยความกรุณาเป็นต้นว่า “ฉันเข้ามาเมืองไทยด้วยเครื่องบินทะเลฝรั่ง ส่งลงที่เกาะเต่า แล้วก็ไปทำงานที่ภูเก็ต พังงา” เพียงแค่นั้น

อนึ่งก็ให้ทุกครั้งไปที่มีผู้สอบถามเรื่องเสรีไทยสายอังกฤษ เป็นหาตัวคุณทศไม่พบที่กรุงเทพฯ คุณทศจะดัดจริตจากกรุงเทพฯ ไปอยู่ที่เขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ หรือมิฉะนั้นก็ไปพอกปอด โดยไปเช่าที่ดินนอนในถ้ำของเหมืองร้างแล้วในประเทศออสเตรเลีย

เมื่อตอนที่คุณวิไล ปทุมานนท์ ขอให้ผมช่วยเขียนบทความนั้น คุณสว่าง สามโกเศศ ก็ยืนอยู่ใกล้ๆ กับผม คุณสว่างเป็นผู้หนึ่งในกลุ่มนักเรียนไทยที่อังกฤษ 4 คน ที่ในตอนนั้นสัก 50 ปีมาแล้ว มีความคิดริเริ่มที่จะก่อตั้งเรียกง่ายๆ ว่า เสรีไทยที่อังกฤษ ตอนนั้นคุณสว่างอายุได้ 86 ปี (พ.ศ.2535) ผมฉกคิดได้ว่า น่าจะถึงเวลาขยายความลับเสียที และผมคิดว่าคุณสว่างนี่แหละที่จะเปิดเผยได้ ผมใคร่จะทราบว่าคุณสว่างมีวิธีการใดจึงลักลอบนำใบสมัครเป็นเสรีไทยเข้าไปให้ท่านข้าราชการเซลล์คัดดีในคณะท่านราชทูตไทยที่พำนักอยู่ที่ไฮเตลลิวคตอเรียในกรุงลอนดอนในตอนนั้น คุณสว่างทำอย่างไรจึงสามารถแซกซึมผ่านข่ายการตรวจตราของหน่วยราชการลับ “เอ็มไอ 5” ที่มีหน้าที่ต่อต้านงานจารกรรมภายในอังกฤษได้ ทั้งนี้ยากให้รู้กันทั่วไปเสียที ว่าคุณสว่างนั้นมีลวดลายเป็นสายลับมาก่อนที่จะได้เป็นพลทหาร/นายทหาร ในกองทัพบกอังกฤษ

ผมได้หันไปพูดกับคุณสว่างเรื่องนี้ คุณสว่างก็ดูตั้งใจฟังผมหากแต่ได้ตอบว่า “สบายดี, เอื้อน (ภริยาของคุณสว่าง) เขาเดินไม่ถนัดลูกนั่งลำบาก จึงไม่ได้มาด้วย” แล้วก็ยิ้มหวานให้ผม

ผมรู้สึกตัวทันทีว่า เราสายไปเสียแล้วที่จะเจรจาเอาเรื่องราวกัน นึกขึ้นมาได้ว่า อย่างนี้แน่ๆ ที่ใน “สารคดีเสรีไทย” ของบริษัทกันตนา เขาจึงออกภาพและเสียงของคุณสว่าง สามโกเศศ เพียงคนเดียว ผู้ชมและผู้ฟังจะจดจำหน้าตาได้หรือไม่ก็ไม่ทราบ ตัวคุณสว่างเองนะจำตัวเองไม่ได้ บ่นว่า มาถ่ายทำไปตั้งยาว ไม่เห็นมีในโทรทัศน์

ไหนๆ ผมได้ท้าวความถึง “สารคดีเสรีไทย” ของ บริษัทกันตนา ที่แพร่ภาพและเสียงของพวกผมทางโทรทัศน์ ช่อง 7 : คุณประทาน เปรมกมล เล่าว่าได้มาที่นอกฝั่งทะเลของประเทศไทยโดยเรือได้นำของอังกฤษ หากแต่ไม่ได้ขึ้นฝั่ง (ปฏิบัติการของ ป่วย อึ้งภากรณ์, สำราญ วรรณพฤกษ์ และ ประทาน เปรมกมล เมื่อ ธันวาคม พ.ศ.2486) ในระหว่างที่เรือลอยอยู่ได้นำ ผู้บังคับการเรือ คงโผล่กลองขึ้นมามตรวดูฝั่ง และอนุญาตให้คุณประทานดูชายฝั่งทะเลของจังหวัดพังงาด้านทะเลอันดามัน คุณประทานบอกพิธีกรของบริษัทกันตนาว่า “เห็นหาดทรายยาวดูขาวสวยเหลือเกิน” เสียงพิธีกรสาวถามคุณประทานต่ออีกว่า “อยากกลับไปดูอีกไหมคะ” คุณประทานตอบว่า “อยาก เพราะหาดใหญ่มีหาดทรายยาวขาวสวยเหลือเกิน” ผมว่าบริษัทกันตนาเขาไม่เชิญคุณประทานไปดูหาดทรายที่ไหนอีกด้วยไม่รู้ว่าจะพาไปที่ไหน

อีกตอนหนึ่ง บริษัทกันตนา มีบทพากย์ทำนองหัวหน้าเสรีไทยเป็นผู้พูด ให้คุณดิเรก ชัยนาม, พลโท หลวงชาตินักรบ และ คุณถนัด คอรั้มันต์ ออกไปเจรจาความเมืองที่เมืองแคนดี้, ลังกา โดยเครื่องบินทะเลจะมารับไปจากจุดนัดพบในทะเลของเกาะตารูเตา เดิมผมคิดว่าพวกผมคนใดหนอที่บอกบริษัทกันตนาอย่างนั้น คุณพัฒพงศ์ รินทกุล ที่ออกไปพร้อมกับคณะของคุณดิเรก ก็เคยเขียนบันทึกไว้ว่า ออกไปจากเกาะเต่า คุณประพฤทธิ์ ณ นคร ที่กองกำลัง-136 ส่งมาเป็นนายทหารข่าวกรองและนักวิทยุที่กองบัญชาการเสรีไทยที่กรุงเทพฯ ก็เข้ามาเมืองไทยจากลังกาด้วยเครื่องบินลำที่มารับคุณดิเรกและคณะ แต่ต้องถือว่าทั้งคุณพัฒพงศ์และคุณประพฤทธิ์ เปรียบเสมือนเด็กฝากจึงไม่ต้องเอ่ยถึง คุณพัฒพงศ์ นั้นต้องเป็นผู้ส่งสัญญาณไฟฉายรหัสที่ถูกต้องเครื่องบินจึงจะร่อนลงมารับคุณประพฤทธิ์นั้นมาแล้วยังต้องพักที่เกาะเต่า รอจนถึงวันที่นัดเครื่องบินทะเลจะพาคณะคุณดิเรกกลับมาส่ง คุณประพฤทธิ์ก็ต้องส่งสัญญาณไฟฉายด้วยเช่นกัน เรียกว่าทั้งสองคนมีความสำคัญเหมือนกัน

แต่ที่คุณพัฒพงศ์บันทึกเรื่องเสรีไทยของท่านเมื่อท่านอายุคงมากแล้ว ท่านว่า เกาะเต่าเป็นเกาะเล็กๆ อยู่เหนือเกาะสมุยไปเล็กน้อย นี่สิทำให้เกิดสงสัยว่าเกาะพังขนาตมหิมาตอนนั้นมันจมหายไปหรือไร อีกประการหนึ่งสิ่งแวดล้อมที่เกาะเต่าของสองคนนี้ต่างกันอีก คือ คุณพัฒพงศ์ว่าผิผิดู ส่วนคุณประพฤทธิ์นอนหลายคืนไม่มีผิผิมาคุยด้วย ทั้งสองท่านนี้ยังมีชีวิตอยู่ในกรุงเทพฯ ผมจึงโทรศัพท์ไปถามให้แน่ใจ ทั้งสองท่านว่า เกาะเต่า พอถามว่ารู้ได้อย่างไรว่า เกาะเต่า เท่านั้นแหละ เสียงตะโกนตอบมาทางโทรศัพท์แก้วหูเกือบแตกว่า จะไปรู้อะไร ก็นัดกันที่เกาะเต่านี้นี่แหละแล้วเราก็ไปที่นั่น (ความจริง กับตันสินธุ์ อุทัยศรี เป็นผู้พาไป) เครื่องบินก็มาที่นั่นตรงนัดหมาย (คำของวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2488) แล้วอย่างนี้ไม่เชื่ออีกอะไร

ความผิดพลาดคงไม่ใช่มาจากพวกผม ข้อมูลในหนังสือ “ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2” ของ คุณติเรก ชัยนาม พิมพ์ไว้คลาดเคลื่อนว่าคณะของคุณติเรก ออกไปจากเกาะตารูเตา เนื่องจาก หนังสือของคุณติเรก ชัยนาม และ ในเทปของบริษัทกันตนาคงรักษาไว้เป็นประวัติศาสตร์ น่าจะมี ผู้แก้ไขให้ถูกต้องว่า เกาะเต่า

ชื่อของ 2 เกาะนี้ พิมพ์กันไว้สับสนเสมอ อาจเป็นด้วยทั้งสองแห่งใช้เป็นที่คุมขังนักโทษ นัก ประพันธ์ชั้นเยี่ยมของพวกผมก็ยังพลาด คุณทศ พันธุมเสน เขียนใน “กบฏภูซาง” มีตอนหนึ่งว่า ม.จ.การวิก จักรพันธุ์ ทรงออกแรงอย่างเหน็ดเหนื่อยมาก ทรงพายเรือยาวจากเครื่องบินทะเลมารับ คณะตำรวจ สันติบาลชุดแรก (ซึ่งมี ร.ต.อ.รัตน์ วัฒนมหาดม เป็นหัวหน้า) ออกไปฝึกที่ลังกาจากเกาะเต่า ท่านการวิกทรงเห็นเข้าทรงเกาหนึ่งพระเศียรยิกๆ ทรงพิมพ์ว่ามันเกาะตารูเตานี้หว่า ครั้นผมจะ โทรศัพท์ทูลถามหาความรู้ว่า คำมีดออกอย่างนั้น ทรงทราบได้อย่างไรว่าเป็นเกาะตารูเตา ก็เกรงว่าจะ มีเรื่องใหญ่เป็นการส่วนตัวแก่ผมอีก

อีก 48 ปีต่อมา คุณสวัสดิ์ อุทัยศรี ได้เขียนเรื่อง บอกว่าท่านเองนำแหล่ที่คุมเครื่องถือ ท้ายเรือศุลกากรตามลำพัง พาคณะตำรวจสันติบาลชุดดังกล่าว ออกไปจากท่าเทียบเรือของด่านศุลกากร เกาะนก, สตูล ไปยังจุดนัดพบกับเครื่องบินทะเลหลังเกาะตารูเตาตอนปลายเกาะทางด้านใต้ คุณสวัสดิ์ ต้องลำบากมากด้วยคลื่นก็ใหญ่ ลมก็แรง ต้องเหน็ดเหนื่อยและกล้าหาญ พวกที่สับดักขึ้นเครื่องบินไป ได้ หาได้ระลึกลถึงความลำบากของคุณสวัสดิ์ อุทัยศรี ที่ตัวท่านเองเกือบเอาชีวิตไม่รอดเกือบ ทำให้เรือของราชการสูญเสีย ผู้สนใจสมควรอ่านจากบันทึกของคุณสวัสดิ์ อุทัยศรี และบันทึก ของคุณหลวงบรรณกรโกวิทในหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพของหลวงบรรณกรโกวิท เมษายน พ.ศ.2535

ส่วนปฏิบัติการของ ม.จ.การวิก จักรพันธุ์ และ ร.อ.วิค วีมส์ ในการขนคณะตำรวจ และ เด็กฝากด้วยเรือยาวถึง 3 เทียนั้น พ.ต.กิลคริสต์ แม้จะไม่ได้มากับเครื่องบินทะเลด้วยตอนนั้น ตอน เป็น เซอร์ แอนดรูว์ กิลคริสต์ ก็ได้เขียนสถิติให้ถึง 1 บท ในหนังสือ “บางกอก-ลับสุดยอด” พิมพ์เมื่อสงครามสิ้นสุดแล้วไม่นาน

ที่คุณทศละเมอไปว่าท่านการวิกเสด็จที่เกาะเต่านั้น ก็น่าให้อภัย เพราะในการเขียนหนังสือ “กบฏภูซาง” ถึงตอนนั้น จิตใจคุณทศอยากจะขึ้นบทกระหว่างจะรบอีกบทหนึ่งเต็มประดาอยู่แล้ว

ที่ผมนำมาเล่านี้ เพียงเรียนท่านผู้อ่านว่า ขณะนี้ (กันยายน 2535) พวกผมเหลืออยู่ก็ ไม่กี่คน ต่างก็มีความทรงจำเลอะเลี้ยวหรือเลอะไปบ้าง ผู้ที่เจรจาด้วยอย่าไปยึดมั่นถือมั่น

บริษัทกันตนาคงจะได้บันทึกภาพและเสียงของคุณประเสริฐ ปทุมานนท์ สำหรับสารคดีเสรี ไทยเอาไว้แล้ว หากแต่มีโอกาสออกรายการของช่อง 7 ในตอนค่ำของคืนแรกที่มีการสวดพระอภิ- ธรรมศพคุณประเสริฐ (29 กรกฎาคม 2535) พวกเราจึงพลาดไม่ได้ชม ต่อมาภายหลังจึงมีผู้บอกให้ทราบ ถ้าหากที่คืนนั้นมีเครื่องรับโทรทัศน์อยู่ที่ศาลาด้วย คงจะได้ถือกันไปอีกนานว่า คุณประเสริฐแสดงฤทธิ์ ออกมาแซกรายการโทรทัศน์

ไหนๆ ที่เป็นปีสตรีสากล เพื่อให้ยุติธรรมเสมอภาค น่าจะได้รับฟังวาทะของศรีภริยาของ
อดีตทหารเสรีไทยสายอังกฤษว่าด้วยสามีออกโทรทัศน์ในสารคดีเสรีไทยของบริษัทกันตนา :

“ฉันฟังภาษาอังกฤษ ไม่กระตือรือร้น แต่นั่นไม่เป็นไร ตอนที่สามีปรากฏในจอ นะ ปู่ได้เอ่ย
ทำไมจึงหง่อมอย่างนั้น จะไปพูดไปจาให้เขาอึดเสียว ฟันปลอมก็ไปทำมาให้ทั้งชุดจะใส่เสียหน่อย ก็ไม่ได้
แล้วจะให้ฉันดูสามีเสรีไทยในโทรทัศน์ไปทำไม

ครั้งหนึ่ง ฟังเสียงจากโทรทัศน์ออกจะครื้นเครง นึกว่ารายการ “เช้าวันนี้” ออกผิดเวลา
ผิดช่อง เขยิบเข้าไปดูใกล้ๆ จึงได้เห็นหน้า อ้อ อดีตสามหัวโจกจากแมนเชสเตอร์นั่นเองที่หัวร่อต่อกระซิกกัน
มี 2 คนไม่ได้เห็นหน้ามานานนึกว่าเสร็จไปแล้วเสียอีก คุณประไพธไปใส่ฟันปลอมมาใหม่ก็ต้องเปลือย
ยิ้มให้เห็นฟันบ่อยๆ ทำเก้ ใส่แว่นสีขาแก่ซ่อนตาโปน เปลี่ยนไปแถมผมอีกข้างหนึ่ง นึกว่าเราจะจำไม่ได้
ออกรายการพรรคนี้ น่าจะสำรวม แสร้งทำกระมิดกระเมี้ยนแล้วยังไม่วายเล่นหูเล่นตาในโทรทัศน์ให้เขา
เห็นกันทั้งเมือง อย่างนี้ใช้ได้หรือ พิธีกรของบริษัทกันตนาเธอก็ถามมีสาระเป็นเรื่องเป็นราว ว่าที่ได้ไป
ฝึกอบรมที่ค่าย “รังรัก-คาตาคัสล่า” เมืองพุน่า, อินเดีย นั้น ประทับใจอะไรบ้าง มีอย่างไหน ต่อ
หน้าต่อตาธาราคนสวย คุณประไพธตอบด่าว่า ชอบตอนไปกรรโชก ผู้คนบนรถเมล์ ทำให้หญิงฝรั่งผู้
หนึ่งตกใจถึงกับบัสสวาระราดกระโปรง มุสา ฉันนะไม่เชื่อ อะโรมัน ถึงกับจะไหลโจ๊กออกมาเปียกกระโปรง
เป็นไปไม่ได้เป็นไปไม่ได้ อย่างมากก็คงปรี๊ดเดียว แล้วก็ไม่มีมรรยาทด้วย ยังมีหน้าก้มไปดูที่กระโปรง
ของเขาทำไม

อีกตอนหนึ่ง พิธีกรเขาสัมภาษณ์ว่า เข้ามาเมืองไทยในตอนนั้นได้สัมผัสญี่ปุ่นอย่างไรบ้าง
คุณเป้า ข้าอูไร เสรีไทยสายอเมริกา เขาก็พูดดูเรียบร้อยแม้ฉันจะฟังไม่รู้เรื่องว่าอะโรมันตุ้มๆตอมๆ
แต่คุณทศ เสรีไทยสายอังกฤษนี่สิ เกิดไม่กลัวทหารญี่ปุ่นเพราะเห็นเขายิ้มแย้ม แล้วทำไมจึงต้อง
เป็นเจ้ากี้เจ้าการเจรจาต่อรองราคาบนโรงแรมช่วยญี่ปุ่น ไหนว่ามาเมืองไทยเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น นี่กลับ
ช่วยอย่างเต็มอกเต็มใจ เธอคนนั้นน่าจะได้กำไรกำไรบ้างถ้าให้เขาต่อรองกันเองซี จริงๆนะ ดูสามี
ดูเพื่อนสามีออกรายการ ก็ดูๆฟังๆ ไปอย่างนั้น โอ้ย อย่าให้พูดอีกเลย”

พวกผมนั้นก็ออกจะพิลึกอยู่ถามอยู่นั้นแหละคืนนี้โทรทัศน์จะออกรายการสารคดีเสรีไทยใหม่
เมื่อไม่มีออกอากาศก็ถามเหตุผล น่าจะโทรศัพท์ไปถามเจ้าพ่อช่อง 7 ชมฟังตอนใดไม่เข้าใจก็ถามมา
ทำอย่างกับผมเป็นผู้เขียนบทให้บริษัทกันตนา เช่น

ตอนหนึ่ง โทรทัศน์ออกภาพผู้แสดงบทเป็นคุณหลวงอดุลเดชจรัส หน้าขมึง ทำตาตุ๋น ยืนมอง
จากระเบียงหน้ามุขของตึกวังปารุสก์วัน เบื้องล่างมีหนุ่ม 6 คนสวมเชิ้ตขาว กลุ่มรุมดูขวดปากกว้างบันจุ
น้ำมีปลาตัวเล็กๆ ด้วย แล้วบริษัทกันตนาทำไมมีบทพากย์กำกับเอาไว้ พวกผมดันถามมาว่ามันอะไรกัน
ผมส่งเดชตอบไปซึ่งอาจถูกว่า ทางบริษัทกันตนาคงท้าวความถึงคุณเปรมเป็นหัวโจกเลี้ยงปลากัด ผม

โทรศัพท์ไปถามคุณเปรม (ผู้ที่ประหยัคำพูดตามคำก็ตอบคำ ดีใจมีคนว่าออกโทรทัศน์ คราวนี้จ้อเลย) ว่า น่าจะเป็นอย่างนั้นไหม ? หมอเปรมตอบว่า “ไม่ได้ดูรายการ ไม่รู้สิอะนะ หน้าเหมือนเราหรือ ตอนนั้นเราเลี้ยงปลากัดที่ระเบียงเรือนแถวนายสิบตำรวจข้างถนนสนามม้าปทุมวันนี่หว่า ตอนนั้นขีดหนังกำพร้าผ้าชะม้าคาดพุง โอ้ย ไม่กล้าเข้าไปวังปารุสหรือก ถ้าคุณหลวงอดุลสนใจอยากหัดเลี้ยงปลากัดทำไมไม่กล้ามาที่สันติบาลบ้างละ”บริษัทกันตนาคงใครให้ผู้ชมเห็นมุมสุนทรีย์ของพวกเสรีไทยถูกควบคุมตัวภายใต้สายตาอันดุของคุณหลวงอดุล ผมคิดเลยไปอีกว่า บริษัทเจ็บใจที่ไม่สามารถขอถ่ายภาพเมื่อแก่ของ ศ. น.พ. เปรม บุรี ได้เลยจนบัดนี้ จึงทำทั้งไว้ให้เป็นปริศนา ทั้งนี้รวมทั้งอีกเหตุการณ์หนึ่งซึ่งคุณเปรมสอบได้ 5 แด้ม (ดูหน้า 36)

เมื่อไม่นานก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในยุโรป คุณประเสริฐ ปทุมานนท์ เป็นหนุ่มโสดรับราชการอยู่แล้วที่สถานอัครราชทูตไทย ณ กรุงลอนดอน หลังจากที่ไทยประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา (25 มกราคม 2485) คุณประเสริฐถูกควบคุมตัวพร้อมกับข้าราชการไทยอื่นของสถานทูตเอาไปพำนักที่ไฮเดิลบิคตอเรีย, กรุงลอนดอน เมื่อข้าราชการไทยที่จะเดินทางกลับประเทศไทยโดยการแลกเปลี่ยนเชลยศึกกับอังกฤษแล้ว ข้าราชการ 7 ท่านที่สมัครเข้าเป็นเสรีไทยจึงได้ออกจากไฮเดิลนั้นพ้นจากการกักกันตัวของทางการอังกฤษ

ข้าราชการไทยทั้ง 7 ท่านที่ไปร่วมชุมนุมพร้อมกันกับผู้สมัครเป็นเสรีไทยอื่นในวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ.2485 หลังประชุมแล้ว สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีพระราชทานเลี้ยงอาหารกลางวัน ในบ่ายวันเดียวกันนั้นได้โปรดตรวจร่างกายสำหรับความเหมาะสมที่จะเข้าเป็นทหารอังกฤษ ผู้ที่ไม่ผ่านการตรวจร่างกายไม่ต้องไปเป็นทหาร มีหลวงจ่านดิษฐการ (เอี้ยง มุลางกูร), คุณยิ้ม ฟิงพระคุณ และ คุณสมบูรณ์ ปาละเสถียร พวกที่ไปเป็นทหาร มี หลวงอาจพิศาลกิจ (อาจ พิศลยบุตร), หลวงภัทรวาทิ (ดร.ศุภวาวระศิริ), คุณกลั่น เทพหัสดิน และ คุณประเสริฐ ปทุมานนท์ ในขณะที่เขียนเรื่องนี้ คุณสมบูรณ์ ปาละเสถียร ท่านเดียวที่เจริญวัย แต่ก็ไปไหนด้วยความลำบาก

ที่อังกฤษผมเป็นนักเรียนศึกษาอยู่บ้านนอกได้มาคุ้นเคยสนิทสนมเมื่อมาเป็นทหารอยู่ที่ค่าย “บรีคซอลล์” เมืองน็อตแธมตัน เมื่อ 8 สิงหาคม 2485. เราเรียกคุณประเสริฐว่า “นายเป่า” คงเป็นด้วยว่า เมื่อตอนรับราชการอยู่ที่สถานทูต ซูดานกลพลงเรือของคุณประเสริฐนั้น ที่เนียบหรือส്മาร์ทนั้นต้องตัดที่ร้านแฮ็คเตอร์เป่า แห่งกรุงลอนดอน ที่คุณประเสริฐไปตัดมา คุณประเสริฐก็ดูภาคภูมิใจที่เขาเรียกท่านว่า “นายเป่า” ถึงกับในภายหลังได้บอกกับแผนกสยามของกองกำลัง-136 ให้ใช้คำ “เป่า” หรือ “เป่า” เป็นรหัสสำหรับตัวคุณประเสริฐ ปทุมานนท์ ส่วนที่คุณใช้ ห่วงน้ำ พรานใหญ่แห่งอำเภอหัวหิน บอกกับพรรคพวกและครอบครัว ว่า คุณถุณณ์ โตษยานนท์ และ คุณประเสริฐ ปทุมานนท์ ที่กระโดดร่มลงที่ช่องเขาต่าง อ.หัวหิน นั้น คนหนึ่งชื่อ “แดง” คนหนึ่งชื่อ “แอ็ด” ปรากฏว่าคุณประเสริฐ คือ “แดง” ที่หัวหิน (เพราะ คุณแดง (จริง) คุณะดิลก ไม่มา) คุณถุณณ์เองเมื่อไปอยู่ที่จังหวัดสกลนคร ก็ไปตั้งชื่อเอาเองว่า อัมพร ถุณณสิงห์ สกฤตุร้ายมากขึ้นมาเกรงขาม

คุณประเสริฐและผมอยู่ในกลุ่มพลทหารรวม 36 คน เดินทางจากอังกฤษจนกระทั่งถึงท่าเรือเมืองบอมเบย์, อินเดีย เมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ.2486 ตอนลงจากเรือ“สเตรธแอร์ค”นั้นแหละที่คุณประเสริฐรวมไปกับกลุ่มที่เรียกว่าพวก“ช่างเผือก” ที่เขาแยกไปฝึกอบรบที่ค่ายเมืองพุนา พวกที่เหลืออยู่ไม่มีสมญา เขาพาไปยังกรุงเดลีก่อนที่จะแยกย้ายกันต่อไปอีก ผมอยู่ในกลุ่มหลังนี้

เรื่องราวของกลุ่มช่างเผือกรวมทั้งคนอื่นๆนั้น คุณทศ พันธุมเสน ได้เล่าอย่างยืดเยื้อยาวบางทีก็มีบทโลดโผนด้วยในหนังสือ“กบฏภูซาดิ” พิมพ์ครั้งแรกจำนวน 1000 เล่มเมื่อ มีนาคม 2531 คงผอนใช้หนี้โรงพิมพ์หมดแล้ว จะมีการปรับปรุงแก้ไข พิมพ์เป็นครั้งที่ 2 หรือไม่ก็ไม่ทราบ

เพื่อผู้อ่านเข้าใจเรื่องปฏิบัติการของทหารเสรีไทยสายอังกฤษในไทยต่อเนื่องกัน จึงทบทวนเรื่องเพียงย่อๆจับความตั้งแต่คณะของคุณป่วยกระโดดร่ม :

กลุ่ม ป่วย อังภาภรณ์-ประทาน เปรมกมล-เปรม บุรี และ กลุ่ม สำราญ วรณพฤกษ์-ธนา โปษยานนท์-รจิต บุรี กระโดดร่มแบบสลุกลงมาในเมืองไทยเมื่อ 16 มีนาคม และ 4 เมษายน พ.ศ.2487ตามลำดับ ตอนนั้นไม่รู้จะติดต่อให้ผู้ใดไปรับ แล้วเครื่องบินดันส่งลงผิดเป้าหมายที่กะไว้เดิม ทั้ง 2 กลุ่มถูกชาวบ้านและเจ้าหน้าที่จับตัวได้ นับว่าเคราะห์ดีที่รอดชีวิตมาได้ทั้งหมด แต่ก็มีคนหนึ่งเกือบเอาชีวิตไม่รอด ในที่สุดทั้ง 2 กลุ่มถูกนำมาควบคุมตัวที่กองตำรวจสันติบาลที่กรุงเทพฯในความรับผิดชอบของ ร.ต.อ.โพยม จันทรัคคะ โดยตรง และ พล.ต.อ. หลวงอดุลเดชจรัส โดยเฉพาะ แม้ทางฝ่ายญี่ปุ่นจะได้ทำการสอบสวนปากคำ แต่ก็กระทำต่อหน้าเจ้าหน้าที่ตำรวจไทย

ดังกล่าวแล้ว คณะคุณป่วย ลงร่มผิดจุดเป้าหมายที่กะไว้เดิม(ความผิดพลาดของนักบินต้นหนของฝ่ายอังกฤษในความผิด) ก่อนที่จะถูกจับตัว สถานีวิทยุคุณป่วยได้พยายามติดต่อสถานีวิทยุของแผนกสยามคลัดตาถึง 2 ครั้งไม่เป็นผลสำเร็จ จะเรียกว่าเป็นความบกพร่องของพนักงานวิทยุของแผนกสยามก็ได้ ที่ชะล่าใจไม่เป็นธุระรับฟังในกรณีมีการติดต่อฉุกเฉิน ในแผนที่คณะคุณป่วยทราบในระยะ 1 เดือนต่อมากลุ่มที่ 2 จะกระโดดร่มมาสมทบ โดยจะลงร่มบริเวณใกล้เคียงห่างออกไปพอสมควร ความตั้งใจของคุณป่วยในการส่งวิทยุฉุกเฉินนั้น ก็เพื่อเตือนแผนกสยามว่าจุดทิ้งร่มนั้นผิดที่ และกลุ่มของตนคงหนีไม่รอด ทั้งนี้เพื่อมิให้แผนกสยามส่งกลุ่มที่ 2 มาในบริเวณใกล้เคียงกับจุดนั้น เพราะนักบินและต้นหนคงเข้าใจว่าถูกที่อยู่ตามเดิม การติดต่อฉุกเฉินไม่ได้ผลสำเร็จนี้ เปนเหตุให้กลุ่มที่ 2 ลงร่มผิดที่และถูกจับตัวได้ใน 1 เดือนต่อมา (จุดที่แผนกสยามตั้งใจจะให้ทิ้งร่มคณะคุณป่วยเดิมนั้นอยู่ที่ อุทัยธานี.....ดูการรับร่มคณะคุณเสนาะ นิลกำแหง)

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยรวมทั้งวิทยุคลื่นสั้นที่รับฟังได้ที่อินเดีย ได้ออกข่าวการถูกจับกุมตัวอยู่ในความควบคุมของตำรวจ แผนกสยามจึงระงับการฟังข่าวติดต่อวิทยุจากสถานีวิทยุคุณป่วย และสถานีวิทยุคุณสำราญตั้งแต่นั้นมา

คงเป็นคุณโพยม ที่กล้ายินยอมก่อน (คุณหลวงอดุลคงให้ความเห็นชอบภายหลัง) ในการที่ ให้เสรีไทยสายอังกฤษที่ถูกควบคุมตัว นำวิทยุรับ-ส่งของกลางสถานีของคุณปวย ออกมาส่งติดต่อกับแผนกสยามคัลคัตตา คุณโพยมเป็นผู้พาออกไปยังที่คุณโพยมจัดหาให้ในกรุงเทพฯ พวก 6 คนนี้ออกไปครั้งละ 2-3 คน ที่เหลืออยู่ที่คงล่อน้ำอยู่ที่เรือนแถวตำรวจที่ปทุมวัน ความจริง มันก็ไม่ เชิง ลักลอบหรือทำลับหลังคุณหลวงอดุลโดยเนื้อแท้ เพราะบางครั้งคุณหลวงอดุล ก็มานั่งคุยอยู่ด้วย ณ ที่รับ-ส่งวิทยุ นั้นๆ การติดต่อทางวิทยุกับฐานที่คัลคัตตาไม่ประสบผลสำเร็จ เป็นเวลานานเดือนครึ่ง เพราะคัลคัตตาเลิกรับฟังตั้งแต่เมื่อทราบข่าวว่า 2 กลุ่มนี้ถูกทางการควบคุมตัว (มิถุนายน 2487) คงเป็นคุณโพยมอีกเช่นกัน ที่จัดการให้คุณปวยได้มีโอกาสพบกับ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ส่วนที่บริษัท กันตนาออกโทรทัศน์สารคดีเสรีไทย ว่าคุณปรัง พงษ์ชนม์ นำสาส์นจาก พล.ร.อ.เมี้ยนแทบเตน ที่คุณปวยฝากคุณปรังมาให้หัวหน้าเสรีไทยนั้น คุณปวยฝากตอนไหน อย่างไรนั้นผมไม่มีความรู้มาก่อนว่ามีสาส์นจริงหรือไม่

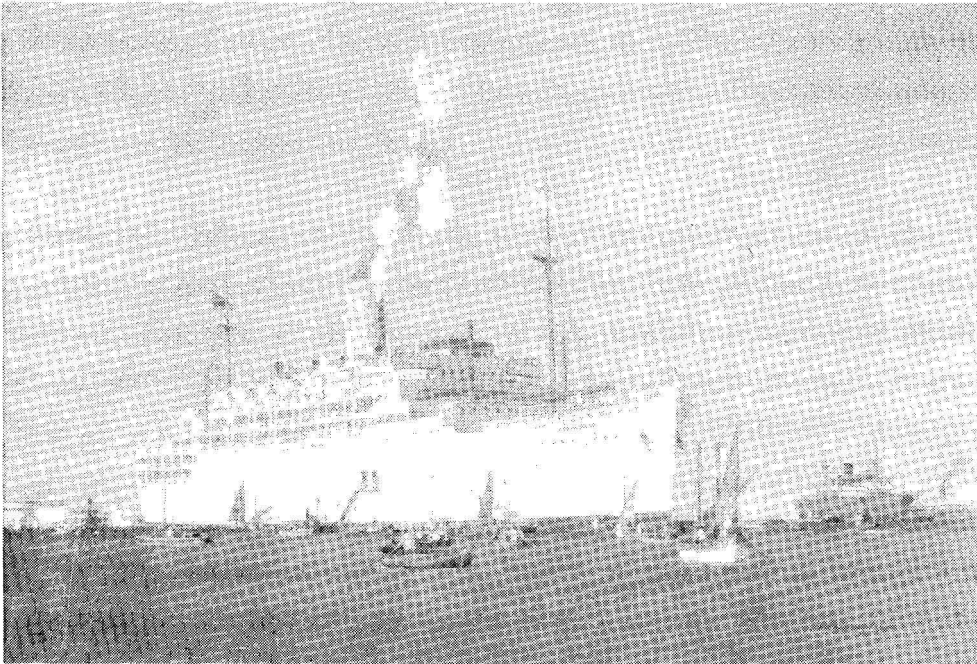
ในระหว่างนั้น คุณปวยก็คงพยายามทำทุกทางที่จะแจ้งข่าวเพื่อติดต่อกับแผนกสยามคัลคัตตา คุณปวยคงได้ฝากสาส์นเข้ารหัสไปทางบก ใครจะเป็นผู้นำไป ไปทางใดก็ไม่ทราบชัด เซอร์กิล คริสต์ ว่าสาส์นของคุณปวยนี้ลงวันที่ 6 มิถุนายน 2487 ได้รับที่สถานกงสุลของอังกฤษที่เมืองจุงกิง และทางจุงกิงส่งผู้ถือหนังสือนี้มาคัลคัตตาโดยเครื่องบินเมลส์ของกองทัพอากาศอังกฤษ พ.ท.พ้อยนตัน รับที่คัลคัตตาวันที่ 17 สิงหาคม 2487 ประเด็นสำคัญนอกจากเรื่องอื่นก็คือ ขอให้แผนกสยามติดต่อวิทยุกับสถานีวิทยุของคุณปวย ตามแผนเดิม ในที่สุด แผนกสยามคัลคัตตากับสถานีวิทยุของคุณปวย จึงสามารถติดต่อกันได้เมื่อ 22 สิงหาคม 2487เป็นครั้งแรก

นั่นแหละทางแผนกสยามคัลคัตตาคงส่งข้อความสอบถามทดสอบให้แน่ใจว่า ไม่ใช่ปวยตัวปลอมหรือปวยในอาณัติของศัตรูที่วิทยุส่งข่าวออกไป บริษัทกันตนาออกโทรทัศน์สารคดีเสรีไทย แสดงบทบาทจากทำเนียบท่าช้างในการช่วยแก้ปัญหาเรื่องนี้ด้วย

จะเห็นว่าคุณหลวงอดุลไม่ได้ขัดขวางงานเสรีไทยตลอดมา คงยากที่จะหาหลักฐานว่าคุณหลวงอดุลร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับหัวหน้าเสรีไทยในประเทศตั้งแต่เมื่อใด มีผู้สันนิษฐานว่าคงเป็นเมื่อคุณดิเรก ชัยนาม กลับมากรุงเทพฯ เมื่อพ้นจากการเป็นเอกอัครราชทูตไทยที่กรุงโตเกียวแล้ว เมื่อร่วมมือกันใกล้ชิดแล้ว ทั้งสองท่านก็คงยังต้องแสดงละครแสดงบทบาทภายนอกไปตามเพลงเพื่อมิให้ญี่ปุ่นสงสัยหรือคนไทยผู้อื่นระแวง นั่นคือ ก่อนหน้าที่ คุณประเสริฐ ปทุมมานนท์ และ คุณกฤษณ์ โธษยานนท์ จะเข้ามากระโดดร่ม ที่หัวหิน ทั้งสองท่านคงจะได้ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดแล้ว หากแต่ มีหลายคนที่ไม่ทราบ

ตอนนั้นวิทยุเสรีไทยที่จะติดต่อกับฐานทัพอังกฤษก็มีสถานีวิทยุกลุ่มของคุณปวย สมุดรหัสลับของสถานีของคุณปวย เรื่องราวที่หัวหน้าเสรีไทยจะส่งไปยังฝ่ายอังกฤษ หัวหน้าเสรีไทยให้ท่านผู้ที่ไว้วางใจมาแจ้งติดต่อกับคุณปวยและคุณโพยม แม้จะไม่ได้มาอย่างเปิดเผยโอ้อวด พวกผมที่อยู่ห้องแถวตำรวจที่สันติบาลก็เคยเห็นว่ามีท่านผู้ใดมากันบ้าง พวกผมได้ทราบจากคุณปวยต่อหน้าคุณโพยม

เรือ สเตรธแอร์ด (STRATHAIRD)

ภาพเรือสเตรธแอร์ด คงเป็นภาพก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วยแสดงมีปล่องเดียว ระหว่างสงครามได้ปลอมตัวเป็นมี 3 ปล่อง พวกพลทหารเสรีไทยสายอังกฤษ ตอนเดินขึ้นเรือที่ท่าเมืองเดอร์บัน แอฟริกาใต้ คงมักมีหน้าก้มตาแบกปืนและถุงทะเลจึงมิได้สังเกตว่ามีกี่ปล่อง (เมื่อ 29 มีนาคม พ.ศ.2486)

ในขบวนเรือมีเรือใหญ่เล็กขนาดใกล้เคียงกันอีก 8 ลำ และมีเรือรบหลายลำคุ่มกัน เดินทางไปแะที่ เอเดน และจอดที่ สุเอซ หลายวัน หลังจากขนทหารและอุปกรณ์บางส่วนจากเรือสเตรธแอร์ดแล้ว เรือจึงเดินทางต่อไป ถึง เมืองบอมเบย์ อินเดีย วันที่ 18 เมษายน 2486

คุณโกรีก (F.G.Groarke) เคยมีส่วนดูแลช่วยเหลือตอนที่พวกเรา 36 คนอยู่ในเรือลำนี้ หลังสงครามแล้ว คุณโกรีกได้มาประกอบกิจการในประเทศไทย และได้มาร่วมชุมนุมกับพวกเรามิได้ขาด จนถึงแก่กรรมในกรุงเทพฯ เมื่อ พฤษภาคม 2535 ก่อน คุณประเสริฐ ปทุมานนท์ ราว 2 เดือน. ซึ่งพวกเรามีความเสียใจอย่างยิ่ง เราขอบคุณที่ พ.ต.โกรีก เป็นธุระเสาะหารูปเรือนี้และประวัติของเรือมาให้ คุณโกรีกรักเรือลำนี้มากเพราะชื่อของเรือและสกุลของท่านสืบสายจาก สก๊อตแลนด์ด้วยกัน

เรือสเตรธแอร์ด ขนาด 22,500 ตันกรอส ความเร็ว 22 น็อต เป็นเรือบันทุกผู้โดยสารชั้นหุ ประมาณ 1,200 คน ของบริษัท P&O Steam Navigation Co. ปลอยลงน้ำเมื่อ ค.ศ.1932 แล่นประจำระหว่าง อังกฤษกับ ซิดนีย์, ออสเตรเลีย ตอนที่ยังอังกฤษตอนทหารจากเมืองดันเคอร์ก ก็ได้ช่วยอพยพทหารและพลเรือนจากฝรั่งเศสมา เมืองพลีมัธและเมืองลิเวอร์ปูล ต่อมาใช้ขนทหารและสัมภาระระหว่างแอฟริกาใต้กับอียิปต์

หลังสงครามแล้วก็ใช้เป็นเรือโดยสารดังเดิม จนบริษัทปลดระวางและขายเป็นเศษเหล็กเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม ค.ศ.1962 ให้แก่โรงงานเหล็กขุนฟุง แห่งฮ่องกง หลอมและรีดเป็นเหล็กสำหรับการก่อสร้างที่ฮ่องกงได้ 15,500 ตัน คุณโกรีกได้ไปขอหรือซื้อไม่จากการรื้อเรือ (ไม่ใช่ทั้งหมด) นำมาทำกล่องใส่บุหรี บนกล่องติดธงบริษัท พีแอนด์โอ จารึกชื่อสเตรธแอร์ด และได้มอบให้แก่พวกเราเป็นที่ระลึก นำประทับใจมาก

ต่อมาปี ค.ศ.1975 จึงได้รับพื้นที่ชื่อ สเตรธแอร์ด กับเรือบันทุกสินค้า ขนาด 15,000 ตัน อีกลำหนึ่ง

ว่า รวรวันทันนั้น ๑ เดือนนั้น กองกำลัง-136 จะจัดส่ง คุณกฤษณ์ และ คุณประเสริฐ เข้ามาไทยกระโดดร่ม ลงแถวปากแม่น้ำปราณบุรี โดยมีพรรคพวกเสรีไทยจะเป็นผู้ไปรับ ไม่เคยเอ่ยถึงคุณแดง คุณะดิลก ด้วย เลย พวกผมมาทราบเรื่องเมื่อได้อ่านรายงานของคุณกฤษณ์ ที่ส่งให้เซอร์กิลคริสต์ พิมพ์ไวท์ท้ายเล่มใน หนังสือของท่าน

อ่านจากหนังสือของ เซอร์กิลคริสต์ แล้วจะเห็นได้ว่า การริเริ่มให้คุณแดงเข้ามาเป็น แรงผลักดันจากหัวหน้าเสรีไทย นอกจากนี้ได้ขอเครื่องวิทยุรับ-ส่งเพิ่มเติม ฝ่ายไทย บอกตำแหน่งแห่ง ที่ที่จะให้ฝ่ายอังกฤษส่งร่มลงออกไปให้แผนกสยามคลัคคิตาเลยทีเดียวนั้น ที่คุณกฤษณ์รายงานไว้ว่าเดิมที แผนกสยามจะให้คุณแดงและคุณกฤษณ์มากระโดดร่มลงในไทยแบบสุม(ไม่มีผู้ไปรับ)นั้น ไม่น่าจะจริงไม่ ทราบว่าคุณกฤษณ์ ไปเอามาจากไหน

ไม่มีผู้ใดทราบความในใจของหัวหน้าเสรีไทยว่า เหตุใดจึงขอตัว คุณแดง คุณะดิลก เข้ามา ในไทยด้วย คุณแดง ออกไปเมืองจีนทางบก ออกไปพร้อมกับคณะของคุณสงวน ตุลารักษ์ ได้ไปถึง เมืองจุงกิง ได้ไปกรุงวอชิงตัน พบกับ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ก่อนที่จะมาช่วยงานให้ฝ่ายสหรัฐอเมริกา ที่ สำนักงานของ โอเอสเอส ที่เมืองแคนดี, ลังกา

โดยที่ผมไม่รู้เรื่องทางการเมือง ผมใคร่เสนอความคิดเห็นด้านปฏิบัติการทางทหาร กล่าวคือ น่าจะเป็นหมากที่สำคัญอย่างหนึ่ง.....ที่หัวหน้าเสรีไทยใคร่จะทดสอบความร่วมมือระหว่างอง กฤษและฝ่ายอเมริกา นั่นคือความร่วมมือระหว่างกองกำลัง-136 กับ หน่วยโอเอสเอส ตั้งแต่ไทยเริ่ม แรกการติดต่อทีเดียวนั้น ทาง โอเอสเอส ก็ให้ตัวคุณแดงมาร่วมปฏิบัติการของ กองกำลัง-136 โดยจะให้ คุณแดงเป็นหัวหน้ากลุ่มปฏิบัติการ จะว่า โอเอสเอส ไม่ทราบเรื่องปฏิบัติการของคุณกฤษณ์และคุณ ประเสริฐ จะดำหนิว่ากองกำลัง-136 ปิดบังคงจะไม่ถูกต้องนัก

แต่ก็มีเหตุบังเอิญที่คุณแดงมีอุบัติเหตุที่ข้อเท้าตอนฝึกกระโดดร่ม หายไม่ทันที่จะเข้ามา ทำปฏิบัติการพร้อมคุณกฤษณ์และคุณประเสริฐ ด้วยคณะผู้ไปรับที่หัวหินไม่มีวิทยุรับ-ส่ง ที่ ฐานทัพที่อินเดียจะแจ้งโดยตรงว่า จะมีพลร่มมาเพียง 2 คน ทั้งนี้เพื่อมิให้ผู้ที่มารับพลร่มอยู่เบื้องล่าง เป็นกังวลว่า ร่มคนอีก 1 ร่ม มันหายไปในความมืดหรืออย่างไรกัน ผมเชื่อแน่ว่าแผนกสยามคลัคคิตา คงวิทยุมาที่สถานีของคุณปวยและแจ้งเหตุ หากแต่ทางกรุงเทพฯ ไม่สามารถจะบอกไปที่หัวหินได้ ทันท่วงที ผู้อ่านบันทึกของคุณหลวงบรรณกร คงสังเกตได้ว่าหัวหน้าเสรีไทยบอกคุณหลวงบรรณกรให้ไปรับพลร่ม 3 คน เมื่อคุณชาญ พาดหัวพลร่มออกมาให้ท่านได้เพียง 2 คน ท่านยังถามหาอีกคนหนึ่ง

(ผมใคร่ขอพยายหายเหตุไว้ตรงนี้ว่า กลุ่มคุณทศ พันธุมเสน ที่มี ม.จ.จิรดินัย กิตติยากร และคุณบุญส่ง พึ่งสุนทร ด้วย ที่กระโดดร่มลงบนเขาภูกระดึง จ.เลย เมื่อ 26 มกราคม 2488 ตอนค่านั้น โดด 3 คน ก็ 3 ร่ม คุณประโธธ เปาโรหิตย์ รับอยู่เบื้องล่าง ว่าเห็นร่มคน 4 ร่ม คงเถียงอยู่นั่นแหละว่า

ตาไม่ผัดไป ผมเดาว่า คุณเสนาะ นิลกำแพง หัวหน้าผู้รับมรดกจะว่า “เห็นร่มที่ 4 ก็รีบไปตามหา มาให้ได้” เสียเวลาค้นหาก็ไม่พบ จึงสันนิษฐานว่า น่าจะเป็นร่มผีสำแดงเดช เขาว่าที่นั่นเฮี้ยนนัก เจ้าพ่อผานกเค้าคงจะเขม่นคุณประไพธ ด้วลูกข้างตักเย็นค่าเป็นดองวิสกี้แก้หนาว แต่ไม่รู้จักเซนไหว เจ้าที่เจ้าทางบ้างเลย ไม่เชื่อถามคุณเสนาะดูก็ได้)

ทั้งฝ่ายอังกฤษและฝ่ายเสรีไทยในประเทศให้ความสำคัญต่อการรับมรดกคุณฤกษ์ และคุณ ประเสริฐมาก เพราะเป็นครั้งแรกที่เสรีไทยในประเทศเป็นผู้จัดการรับทั้งๆที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน นำสรรเสริญคุณหลวงบรรณกรโกวิท ที่วางแผนและไปอำนวยความสะดวกด้วยตนเองที่หัวหิน โดยมีคุณชาญ บุณนาค เป็นผู้จัดการภาคปฏิบัติ ณ จุดที่ทั้งร่มคนและร่มของ

คุณประเสริฐ ปทุมานนท์ ไม่ได้มีบันทึกเกี่ยวกับงานเสรีไทยของท่านไว้ให้คุณวิไล หรือ บุตรหลาน ที่บอกคุณทศสำหรับทำหนังสือกบฏชาติก็สันนิษฐานได้ ที่บอกบริษัทกันตนามีข้อมูลเพิ่ม อีกหน่อย ฉะนั้นในการเขียนเรื่องของผผ ผมจึงต้องอาศัยบันทึกที่คุณฤกษ์ โดยยานนท์ ส่งให้เซอร์ แอนดรูว์ กิลคริสต์ ซึ่งท่านได้พิมพ์ไว้ท้ายหนังสือของท่าน ผผนำมาประกอบกับบันทึกของคุณหลวง บรรณกร คุณหลวงท่านออกตัวไว้ว่า บันทึกของท่านจัดทำขึ้นมาใหม่จากความทรงจำเมื่อท่านอายุมาก ไขแล้ว เพราะต้นฉบับเดิมนั้น เจ้าหน้าที่คณะปฏิบัติ พ.ศ.2490 ยึดเอาไปแล้วก็ไม่ส่งคืน นอกจากนี้ผผ ก็เก็บผผมาเพิ่มเติมเพื่อให้เรื่องยาวขึ้น

คุณฤกษ์ โดยยานนท์ บันทึกไว้ว่า ก่อนหน้าที่จะออกจากอินเดียนั้น อากาศไม่ดีอยู่ หลายวันแถวเมืองคัลคัตตา ต่อวันที่ 6 กันยายน พ.ศ.2487 นายทหารจากแผนกสยาม จึงนำทั้งสอง คนไปขึ้นเครื่องบินของกองทัพอากาศบินออกจากสนามบินดัมดัม คัลคัตตา ไปยังฐานบินอีกแห่งซึ่ง ผผเดาว่าคงเป็นฐานที่เมืองเจสซอร์ ทั้งสองขึ้นเครื่องบิน บี-24 (ลิเบอเรเตอร์) และเครื่องบิน ขึ้นจากสนามบินลำที่สอง รวดเวลา 18.15 น. คุณฤกษ์ว่า มีเครื่องบิน บี-24 อีก 13 เครื่องบินตามกัน ขึ้นมา นอกจากลำของคุณฤกษ์แล้ว นอกนั้นมุ่งหน้าไปหนองปลาตูก, ราชบุรี เพื่อไปทิ้งระเบิดทหาร ญี่ปุ่นและคลังสัมภาระที่นั่น คุณประเสริฐก็เล่าให้บริษัทกันตนาฟังอย่างนั้น (ผู้อ่านคงหมายเหตุได้ว่า ทั้งสองคนคงมีตาตุเรดาร์ นั่งอยู่ที่ไหนในเครื่องบินลำที่ขึ้นลำดับ 2 จึงจะเห็นได้ทั่วทั้งการขึ้นของอีก 13 ลำที่ ตามขึ้นมา)

ณที่จุดรับมรดกบริเวณช่องเขาต่าง ต.หินเหล็กไฟ อ.หัวหิน มีการจุดกองไฟ 5 กอง เป็น สัญญาณให้เครื่องบินเห็น เป็นรูป อักษร ที ตัวใหญ่ ขาดัง 3 กองของตัว ที นี้ เป็นแนวทางวิ่ง ของเครื่องบินจากปลายขาไปทางหัว ต่อเวลาราว 01.30 น. ของวันที่ 7 กันยายน 2487 ทั้งคุณประเสริฐ และ คุณฤกษ์ จึงได้กระโดดร่มลงถึงพื้นดิน เทียวต่อมาจึงได้วนมาทั้งร่มสัมภาระ 13 ร่ม จะวนมา เทียวเดียวหรือ 2 เทียว ไม่มีบันทึกไว้ คุณชาญและพรรคพวกก็คงหมายตาจุดที่ตกของร่มคนและ ร่มของทุกร่ม

คุณประเสริฐ ปทุมานนท์ มาครั้งนั้นมีน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้น 2 กิโลกรัม คือมีห่อของฝากจาก พล.ร.อ. เมฆนธ์เบตเตนหนัก 2 กิโล (ซึ่งคุณกฤษณ์ก็ไม่ว่าว่าฝากอะไรมา) ฝากมาให้ “อาจารย์” หัวหน้าเสรีไทย คุณประเสริฐคงจับจู่ในเป้ทหาร (แฮเวอร์แสด) แล้วมัดติดอกหรือติดหลังแน่นไม่ให้เพียบพยายาตีหน้าหรือหลัง คุณประเสริฐว่า ถึงพื้นดินเมื่อรู้ว่าคุณชาญ บุณนาค เป็นหัวหน้ามารับ ย่อมต้องไวใจได้ ก็รีบมอบของฝากไว้ที่คุณชาญ ก็คงจะบอกว่า ของฝากจากใครถึงใคร ทั้งสองคน คงช่วยเขาเก็บของให้เสร็จเรียบร้อยก่อนสว่างบันทึกของคุณกฤษณ์แล้วว่าต้องดื่งร่มเพื่อไม่ให้ตกลงไปที่กองไฟ ...เล่าให้หวาดเสียวกันเล่น

บันทึกของคุณหลวงบรรณกรโกวิท มีว่า ราว 7.00 น.ของวันรุ่งขึ้น (น่าจะหมายถึงวันที่ 7 กันยายน นั่นเอง) คุณชาญ บุณนาค จึงนำห่อของฝากจาก พล.ร.อ.เมฆนธ์เบตเตน มามอบให้คุณหลวงบรรณกรเพื่อฝากไปให้ “อาจารย์” ณที่บ้านที่คุณหลวงพักอำนวยการอยู่ บริษัทกันตนา จัดจากเหมือนบันทึกของคุณหลวงบรรณกร คือคนที่แสดงเป็นคุณชาญ นำเด็กฝาก 2 คนออกไปด้วย คุณหลวงท่านรับห่อของจากคุณชาญ แล้วก็ถามถึง 3 คนที่กระโดดร่มลงมา คุณชาญว่ามีเพียง 2 คน แล้วก็ชี้ให้ดู คุณประเสริฐกับคุณกฤษณ์นั่งเกลี้ยทรายเล่นอยู่ที่พื้นทรายชั้นล่าง คุณหลวงบรรณกร ผิดหวังที่ไม่ได้รับ เครื่องรับ-ส่งวิทยุ ที่ฝ่ายอังกฤษวิทยุมาว่าจะจัดส่งมาให้ “อาจารย์” 1 เครื่อง (ตามที่ “อาจารย์” คงจะบอกคุณหลวงบรรณกรให้ทราบ) คุณหลวงบรรณกรจึงกำชับให้คุณชาญเปิดห่อของ แล้วมอบเครื่องวิทยุให้ คุณถวิล อุดล (ผู้ช่วยของคุณหลวงบรรณกรในการรับร่ม) นำไปให้ถึงกรุงเทพฯให้ได้ในวันรุ่งขึ้นโดยทางรถไฟ แล้วคุณหลวงคงไปให้สัญญาให้คุณสินธุ์ อุทัยศรี ได้เห็นตัวคุณประเสริฐ และ คุณกฤษณ์ เพื่อให้คุณสินธุ์นำตัวไปกรุงเทพฯ ตามที่ท่านคงจะสั่งการไว้ล่วงหน้าแล้ว

คุณชาญยังไม่ทันจากไป เกิดมีสายของคุณหลวงบรรณกรมาแจ้งท่านว่าตำรวจได้ควบคุมตัวชายผู้หนึ่งไว้ที่สถานีตำรวจหัวหิน ชายผู้นั้นแจ้งว่าเห็นการทิ้งร่มที่สนามกอล์ฟหัวหิน (คงเห็นจากสนามกอล์ฟ) คุณหลวงจึงขอให้คุณชาญรีบไปจัดการที่สถานีตำรวจ

คุณชาญไปแล้วเกิดมีผู้มารายงานคุณหลวงบรรณกรว่า ทหารญี่ปุ่นมีปืนและเครื่องหลังพร้อมจำนวนเต็ม 2 คันรถบันทุก เข้าไปในบริเวณบ้านพักตากอากาศ(ที่หัวหิน)ของคุณพระสุจริตสุตดา คุณหลวงต้องไปสังเกตการณ์ด้วยตัวท่านเองพร้อมด้วยนำปืนติดตัวไปด้วยในกรณีต้องต่อสู้ป้องกันตัว

คุณหลวงบรรณกรท่านเดินทางกลับกรุงเทพฯอย่างไรท่านไม่ได้เล่าไว้ คิดว่าคงเป็นโดยรถยนต์ อย่างไรก็ตามท่านสามารถนำเครื่องวิทยุรับ-ส่ง 1 เครื่องไปมอบให้ “อาจารย์” จนได้ที่ทำเนียบท่าช้าง (สมควรอ่านรายละเอียดในบันทึกของท่าน)

ส่วนบันทึกของคุณกฤษณ์มีว่า ก่อนเที่ยง (ของวันที่ 7 กันยายน) คุณชาญคงจะมอบหมายให้ผู้ใดผู้หนึ่งหรือหลายคนพาเดินเข้าไปในเมือง(คุณกฤษณ์เขียนไว้อย่างนั้น) ใช้เวลาเดินเท้าเกือบ 2 ชั่วโมง (คงเข้าไปแถวบ้านพักตากอากาศผ่านเขาตะเกียบขึ้นมาจากด้านเหนือ) ไม่ได้บอกว่าไปนั่งเกลี้ยทราย

เล่นที่ไหน แล้วจึงได้ขึ้นรถยนต์ที่ชายทะเลหัวหินราว 16.00 น. เขาก็ออกเรือทันที ในเรือจึงได้รู้จักชื่อกัปตันเรือว่า คุณสินธุ์ อุทัยศรี มีลูกเรืออีก 2 คน รวมในเรือมี 5 คน

วันที่ 8 กันยายน 2487 เรือถึงสมุทรสงคราม (มันมีต คุณกฤษณ์ได้บันทึกว่าถึงสมุทร-ปราการ) พักจอดจนรุ่งเช้า คงนอนกันในเรื่อง รุ่งเช้าราว 7.00 น. คุณสินธุ์จึงพาขึ้นรถไฟ(สายแม่กลอง) โดยคุณสินธุ์มาด้วย ตอนนั้นคุณประเสริฐตื่นแล้วจำได้ว่า ราว 9.00 น. ถึงสถานีวงเวียนใหญ่ ธนบุรี คุณสินธุ์พามาพักที่บ้านคุณสวัสดิ์ อุทัยศรี ที่ธนบุรี, ราว 20.00 น. จึงมีผู้(คุณหลวงบรรณกรโกวิท) มาพาไปที่บ้าน “ครู” (คุณหลวงนฤเบศร์มานิต) ที่ฝั่งธนบุรีด้วยกันนั่นเอง

จนราว 22.00 น. คืนเดียวกันนั้นเองที่ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ได้ไปพบคุณประเสริฐ ปทุมานนท์ และ คุณกฤษณ์ โดษยานนท์ ที่บ้านคุณหลวงนฤเบศร์มานิต โดย คุณหลวงบรรณกรโกวิท เป็นผู้นำท่านไป คุณประเสริฐยอมต้องจำ ดร.ปรีดี ได้เพราะจบมาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง ในโอกาสนั้นเองคุณประเสริฐจึงได้มอบจดหมายส่วนตัวของ พล.ร.อ.เมฆันต์แบตเดน 1 ของที่ฝากมากับคุณประเสริฐ ให้กับ ดร.ปรีดี โดยตรง

ผมเดาว่า คุณกฤษณ์ คงจะรายงานว่าคุณกฤษณ์นำวิทยุรับส่งเข้ามา 2 เครื่อง และ ดร.ปรีดี ก็คงจะแจ้งว่า ได้รับเครื่องหนึ่งที่ พล.ร.อ.เมฆันต์แบตเดน ฝากมาให้ และได้เก็บไว้ที่ทำเนียบทำช่าง ไม่นานนั้นคุณกฤษณ์คงจะไม่บันทึกไว้ดังจะเห็นต่อไป

คุณหลวงบรรณกรท่านบันทึกว่า ท่านขึ้นมาถึงกรุงเทพฯ แล้ว ท่านจึงสั่งให้คุณสินธุ์ อุทัยศรี นำเรือสุลกรกรจากสมุทรสงครามกลับไปรับของตามที่คุณชาญ บุนนาค รับรมของแล้วซุกซ่อนไว้ให้นำของมาเก็บรักษาที่บ้านคุณหลวงนฤเบศร์มานิต ที่ธนบุรี กลุ่มทหารเรือนอกเครื่องบินก็มีส่วนช่วยขนของมาธนบุรี

ของขึ้นมาถึงธนบุรี ค่าของวันที่ 10 กันยายน 2487 คุณกฤษณ์บันทึกว่าคืนนั้นได้รับวิทยุรับ-ส่ง มา 1 เครื่อง ส่วนอีกเครื่องหนึ่งนั้น “รู้ธ” ซ่อนไว้ที่ทำเนียบทำช่าง และ วันที่ 11 กันยายน 2487 กฤษณ์ จึงส่งวิทยุติดต่อกับฐานทัพได้เป็นครั้งแรกจากที่บ้าน “ครู” นั่นแหละ

ที่ผมเล่าเสียยืดยาว ต้องการให้เห็นว่ามีสตูดิโอยุ่คนเดียว ธรรมดาท่านผู้ใหญ่ของไทยเรา บางทีก็มักจะเก็บเรื่องไว้ผู้เดียว คือคุณหลวงบรรณกรท่านไม่บอกคุณชาญว่า อังกฤษจะฝากเครื่องวิทยุรับ-ส่งมาให้ “อาจารย์” ที่ท่านต้องการนำไปเองโดยทางรถยนต์ แล้วก็ให้บังเอิญที่ พล.ร.อ.เมฆันต์แบตเดน มีของฝากมาให้ “อาจารย์” อีกหนึ่งห่อ ซึ่งคุณประเสริฐก็รีบยึดเยียดให้คุณชาญรับเอาไปให้ “อาจารย์” เสียด้วย ถ้าคุณชาญทราบว่าคุณฝากที่ต้องการคือเครื่องวิทยุรับ-ส่ง คุณชาญคงแกะหีบห่อจนกว่าจะได้เครื่องวิทยุเครื่องใดเครื่องหนึ่งแล้วนำออกมามอบให้คุณหลวงบรรณกร เช่นนั้นแล้วคุณหลวง

บรรณกรคงจะไม่ต้องยุ่งยากเสี่ยงภัยจากการตรวจค้นของทหารญี่ปุ่นที่ทางออกของสถานีรถไฟ บางกอกน้อย อย่างไรก็ตามนับว่าโชคยังเข้าข้างคุณหลวงบรรณกร ที่ท่านรอดจากการตรวจค้นอย่าง น่าใจหาย ทางผู้ที่จะคิดนำวิทยุติดตัวมากรุงเทพฯ คงคาดไม่ถูกว่ามันจะหนักแค่ไหน อีกประการหนึ่ง ท่านรีบหอบเอาไปอย่างนั้นก็ใช้งานไม่ได้สมจริง เพราะไม่มีสมุดรหัส ไม่รู้กำหนดเวลารับ-ส่ง ไม่รู้โค้ด สถานีส่ง ไม่รู้โค้ดสถานีที่จะตอบสนองจากปลายทาง คุณกฤษณ์เป็นผู้ทราบรายละเอียด คุณประเสริฐ คงทราบเหมือนกัน แต่สมุดเข้ารหัสและถอดรหัสนั้นอยู่ในมือของคุณกฤษณ์ตลอดเวลาตั้งแต่ขึ้น เครื่องบินมาจากเมืองแซกจนมาถึงธนบุรี

ผมได้ออกนอกทางไปแะแล้ว ก็เลยขอแซกเรื่องผยองไว้เสียตอนนี้ด้วย. เอาเฉพาะเรื่อง ใกล้เคียงกับปฏิบัติการของคุณประเสริฐและคุณกฤษณ์ ที่กระโดดร่มลงมาที่ อ.หัวหิน

จุดรับร่มที่ช่องเขาต่างนั้นใครเป็นผู้เลือกหรือชี้แนะผมไม่ทราบ คุณป่วยเมื่อได้รับแจ้ง ก็คงหาพิภพบนแผนที่ แล้วบอกออกไปยัง แผนกสยามคัลคัตตา ต้องขอชมผู้ที่ไปรับร่มว่ากล้าเสี่ยงภัย มากทีเดียว วัดตรงบนแผนที่ช่องเขาต่างห่างจากเขาตะเกียบ หัวหิน คงประมาณ 10 กิโลเมตรหรือ กว่าๆ เล็กน้อย นั่นแหละทางเดินเท้าเข้า-ออกอาจมีระยะทางมากกว่านั้น เสรีไทยพลเรือนบางท่าน อ้างว่าฝ่ายพลเรือนสามารถจัดได้เองตามลำพัง ผมเล่าแล้วว่าคุณโพยมทราบเรื่องรับร่มคราวนั้นดี ผมเชื่อแน่ว่าคุณหลวงอดุลคงกำชับตรวจท้องที่ทั้งที่หัวหินและปราณบุรีไว้แล้ว ทหารที่เพชรบุรีที่ ร่วมงานด้วยก็คงมานอกเครื่องแบบช่วยระวังภัยอยู่ห่างๆ โดยไม่แสดงตัว

ผู้คนที่หัวหินมีมาก ทหารญี่ปุ่นมีเท่าไรไม่ทราบแต่เขาคุ่มเส้นทางคมนาคมทางถนนและ ทางรถไฟและมีหน่วยควบคุมที่หัวหิน เครื่องบิน บี-24 อย่างน้อยคงบินวนมาที่ช่องเขาต่าง 3 เทียวยิ่งต้องการให้เข้าเรื่องว่าถูกยิงโซ่ซัดโซ่มาจากหนองปลาตูก เครื่องบินคงเข้าจากเพชรบุรี วกเข้า ช่องเขาต่าง แล้ววนซ้าย เทียวแรกคงตรวจพื้นที่สัญญาณกองไฟ คงบินไม่สูงเพื่อวัดความเร็วลมเพื่อกะทิ้งร่มได้แม่นยำ เทียวที่ 2 ถ้ามีคนที่จะกระโดดร่ม ก็ทิ้งร่มคน (4-5 คนอาจทิ้งลงมาได้ในเทียวเดียว) คุณประเสริฐ และ คุณกฤษณ์ โดดร่มลงในเทียวที่ 2 และเทียวที่ 3 สัมภาระ 13 ร่ม. ในปฏิบัติการของคุณกฤษณ์-คุณประเสริฐ น่าจะทิ้งได้หมดในเทียวที่ 3 คุณกฤษณ์ไม่ได้บันทึกว่ามีเทียวที่ 4 หรือไม่

เสียงเครื่องบิน บี-24 บินสูงระยะราว 1000 ฟุตกว่า ขณะทิ้งร่ม แม้จะเป็นเวลาราวตี 1 หรือตี 2 ผู้คนที่หัวหินและปราณบุรีนอนซ้เฝ้าอย่างเฝ้าคังคัง ทหารญี่ปุ่นในย่านนั้นหากเป็นหน่วยต่อต้านจารกรรม อาจเข้าไปถึงที่ทิ้งร่มได้ก่อนสว่าง อะไรกันออกสายแล้วทำเป็นแต่งชุดเคลื่อนย้ายเต็มอัตราไปขะโมยน้ำเขาอาบที่บ้านสุจริตเวชม์ ทำให้คุณหลวงบรรณกรคว่ำปิ่นพาพรรคพวกไปด้อมดูทหารญี่ปุ่นแก้ผ้าอาบน้ำ อย่างพ.ต.ต.สมาน ฐปคุปต์ ผู้กำกับสถานีตำรวจหัวหิน ผู้ได้รับการศึกษาฝึกอบรมมาดีมีความสามารถ ถ้าท่านไม่ทราบวีแววมาก่อน ท่านจะทำเป็นทองไม่รู้ร้อนหรือ นี่คุณชาญไปขอพบ

ตัวผู้ที่มารายงานว่า จากสนามกอล์ฟมองเห็นร่มหลุดมาจากเครื่องบิน ตำรวจที่สถานีก็รีบมอบตัวให้กับคุณชาญไปเลย เล่ากันว่าคุณชาญเพียงกำชับไม่ให้พูดมากไปว่าเห็นอะไร

มองด้านของเสรีไทยในประเทศ หลังจากทีสถานีวิทยของคุณป่วยติดต่อกับกองกำลัง 136 แผนกสยามได้ เมื่อ 22 สิงหาคม 2487 รวมทั้งเสียเวลาทดสอบหลายเวลาไม่ใช่ป่วยตัวปลอมหรือในอาณัติของศัตรู ในช่วงเวลาราว 2 สัปดาห์ กองกำลัง-136 ก็ยินยอมที่จะจัดส่งพลร่มมาลงในประเทศไทย อ.หัวหิน 7 กันยายน 2487 นั้น นับว่าอยู่ในเกณฑ์ไม่นานนักและดูเรียบง่าย

มองด้านกองกำลัง-136 อาจเป็นอีกอย่างหนึ่ง ผู้บังคับบัญชาตั้งแต่ชั้นสูงลงมาคงไม่สู้จะสบายใจนักที่อนุญาตให้จัดส่ง คุณกฤษณ์-คุณประเสริฐ เข้ามาเมืองไทย(รวมทั้ง คุณแดง คุณดิลก ด้วย ถ้าไม่บังเอิญมีอุบัติเหตุเสียก่อน) ปฏิบัติการทหารทำนองเดียวกันนี้ก็ว่าทดสอบตรวจสอบกันดีแล้วทุกครั้ง ฝ่ายอังกฤษเองก็เคยมีประสบการณ์สูญเสียสายลับของตนหลายรายในยุโรป โดยกลายเป็นกลอุบายที่แนบเนียนของฝ่ายศัตรู ปฏิบัติการ "บราซิล" นี้จะพิเศษจากที่แผนกสยาม กองกำลัง-136 เคยทำมาต้องนำเรื่องไปขออนุมัติจากคณะบัญชาการ"เอส.โอ.อี." ที่กรุงลอนดอน (เอสโออี...ดูบทเพิ่มเติม) ซึ่งก็ได้รับอนุมัติด้านปฏิบัติการทางทหาร แต่นาย แอนโธนี อีเด็น ในฐานะรัฐมนตรีต่างประเทศไม่ยอมให้ พล.ร.อ.เมานท์แบตเตน มีหนังสือถึง ดร. ปรีดี ในที่สุดคณะรัฐมนตรีการสงครามยินยอมให้ พล.ร.อ. เมานท์แบตเตน มีหนังสือไปได้หากแต่ต้องไม่ผูกมัดกับด้านการเมืองหลังสงคราม ซึ่งท่านนายพลเรือก็ได้มีสาส์นถึงหัวหน้าขบวนการเสรีไทย หากแต่ให้คุณประเสริฐ ปทุมานนท์ นำามมอบให้ ดร. ปรีดี โดยตรง

ในขณะเดียวกันนี้ ฝ่ายโอเอสเอสของสหรัฐ ได้ขอให้กองกำลัง -136 จัดหาที่ส่งพลร่มของโอเอสเอส เข้ามาในไทยเป็นการเร่งด่วน ฝ่ายอังกฤษจัดให้ทันทีไม่ได้ ขอให้รอ ฝ่ายโอเอสเอสจะหาว่าอังกฤษไม่ให้ความร่วมมือปฏิบัติการเรือใต้หน้า(ของคุณวิมล-คุณบุญมาก)มาครั้งหนึ่งแล้ว (อย่างที่คุณวิมลอ้าง) หรือไม่ก็ไม่ทราบ ฝ่ายโอเอสเอสรอไม่ได้ จึงจัดส่งนายทหารเสรีไทยสายอเมริกา (คุณวิมล-คุณบุญมาก) กระโดดร่มลงในไทย วันที่ 9 กันยายน 2487 ดังจะได้กล่าวต่อไป อย่างน้อยนายเฮสแมน (1973) เป็นผู้บันทึกว่า กองกำลัง -136 ไม่ให้ความร่วมมือกับโอเอสเอส

ผู้รวบรวมเรื่องชาวอเมริกัน Haseman (1973) คงไม่โหม่นน้อย เมื่อลำดับเหตุการณ์ปฏิบัติการของคุณประเสริฐ-คุณกฤษณ์ 7 กันยายน 2487 ถือว่าสำเร็จเรียบร้อย แต่ปฏิบัติการของโอเอสเอส (คุณวิมล-คุณบุญมาก) กระโดดร่มลงในไทย 9 กันยายน 2487 ห่างกันเพียง 3 คืน มีขลุ่ยหลัก แม้ญี่ปุ่นอาจไม่ทราบ แต่ก็ต้องเสียเวลามาอยู่ที่สันติบาล ทำให้เสียเวลาทำงานไปบ้าง

ความจริง เซอร์กิลคริสต์ ได้เขียนไว้ก่อนที่นายเฮสแมนจะพิมพ์หนังสือของตน ทำนองขอโทษขอโพย เสียหายที่ฝ่ายกองกำลัง-136 ไม่มีโอกาสให้ความร่วมมือกับโอเอสเอส หากที่ทิ้งร่มให้ หาก

แต่ยังทั้งท้ายไว้หน่อยว่า ที่โอเอสเอสจัดปฏิบัติการทิ้งระเบิด (คุณวิมล-คุณบุญมาก) ไปนั้น โอเอสเอสมิได้แจ้ง "P- Division" อย่างที่ได้มีความตกลงกันไว้ (หมายเหตุ : พี ดิวิชั่น" เป็นหน่วยงาน ที่มีนาวาเอก กองทัพเรืออังกฤษ เป็นหัวหน้า มีนาวาโท กองทัพเรือสหรัฐ เป็นรองหัวหน้า เพื่อประสานงานสายลับ ข้าราชการของฝ่ายอังกฤษและโอเอสเอส เพื่อมิให้งานซ้ำซ้อนกัน บอกให้กันและกันทราบ พล.ร.อ. เมานท์แบตเตนจัดตั้งหน่วยนี้ในฝ่ายเสนาธิการของท่านที่เมืองแคนดี ลังกา)

นายเฮสแมน (1973), หน้า 80-82 เขียนไว้ : กองกำลัง -136 ได้แจ้งรายงานของคุณปัวยให้ โอเอสเอสทราบ (ซึ่งแสดงว่ากองกำลัง-136 มิได้ปิดบัง) โอเอสเอสไม่อยากจะเชื่อความแม่นยำของ รายงานของคุณปัวย โอเอสเอสสงสัยในความจริงข้อและความมากน้อยเพียงใดในการให้ความร่วมมือของคุณหลวงอดุลต่อขบวนการเสรีไทยตลอดระยะเวลาสงคราม ความมุ่งหมายปฏิบัติการของคุณปัวย มุ่งมั่นที่จะให้ติดต่อกับคุณหลวงประดิษฐพานิช และให้หลักเลียงสันติบาลเป็นข้อสรุปที่แม่นยำ

นาย เทเรนซ์ โอเบรียน (Terence O'Brien, 1989) ผู้เป็นอดีตนักบินอังกฤษในย่านเอเชีย ในระหว่างสงคราม ได้เขียนเรื่องราวที่ได้มาจากเอกสารของทางการที่เปิดเผยแล้ว ว่าโอเอสเอสนั้น แหะและไม่ให้ความร่วมมือ ได้จัดปฏิบัติการนั้น (คุณวิมล-คุณบุญมาก กระโดดร่ม) เอาเองโดยไม่บอก "พี ดิวิชั่น" โอเอสเอสขอเครื่องบิน ปี-24 โดยตรงจากนายพลสตีลเวลล์ ผู้ที่เป็นที่รู้จักกันว่าเกลียด อังกฤษอย่างเข้ากระดูกดำ ท่านนายพลเมื่อได้รับแจ้งรับฟังว่าอังกฤษไม่ให้ความร่วมมือ ก็รีบจัดส่ง เครื่องบินจากเมืองจีนมาให้ใช้ถึงเมืองคลัดตา เพื่อส่งพลร่มนายทหารเสรีไทยสายอเมริกา ลงในไทย

"ประมวลจิตร"(2533) ผู้เรียบเรียงเรื่องไว้ยืดยาวตามคำบอกเล่าของ คุณวิมล ว่าคืนแรก เครื่องบินที่ท่านนายพลจัดหามาให้ได้บินเลยเข้าไปถึงเวียตนาม เมื่อรู้ตัวเข้าก็พากลับมาคลัดตา คืนที่ 2 ว่ามาที่เมืองแพร่ถูกหากลแต่อากาศไม่อำนวยจึงพาพลร่มกลับไปคลัดตาอีก ต่อคืนที่ 3 จึงพามาถูก เป้าหมาย และส่งพลร่มทั้งสองลงในป่าของจังหวัดแพร่วันที่ 9 กันยายน 2487 นับว่าเป็นความสำเร็จ

ผมใคร่สรุปว่า หลังจากที่คุณปัวยติดต่อยานออกไปยังกองกำลัง-136 คุณปัวยคงให้ ความคิดเห็นว่า ดร.ปรีดี เป็นหัวหน้าขบวนการเสรีไทยในประเทศ และคุณหลวงอดุล ไม่ได้ขัดขวาง หากแต่ให้ความร่วมมือในงานของขบวนการ ซึ่งทางอังกฤษตัดสินใจเชื่อ (ส่วนนายเฮสแมน (1973) ให้ ความเห็นว่า โอเอสเอส ไม่เชื่อและไม่ไว้วางใจในความสัตย์ซื่อของคุณหลวงอดุลต่อขบวนการได้ตลอด ระยะเวลาสงคราม

ฝ่ายกองกำลัง-136 คงจะไม่ได้บอกโอเอสเอสตรงๆ ว่า จุดทิ้งระเบิดปฏิบัติการ "บิลลิก" ที่ อำเภอสว่างแดนดิน นั้น เสรีไทยในประเทศเป็นผู้กำหนดออกไปให้แจ้งไปจากสถานีวิจัยของคุณปัวย เมื่อ โอเอสเอสขอให้จัดหาที่ทิ้งระเบิดให้เป็นการด่วนแลกเข้ามา กองกำลัง-136 จึงขอให้รอ ประการหนึ่งฝ่าย อังกฤษเองก็ไม่ว่าปฏิบัติการ "บิลลิก" จะเป็นลูกผีลูกคน การให้รอก็เพื่อจะได้แจ้งเสรีไทยในประเทศ

ให้จัดที่ทิ้งรื้อที่พร้อมที่จะรับแห่งใหม่ให้ การจะบอกโอเอสเอสตรงๆ ก็อาจเป็นการเสียหน้าแก่ฝ่าย อังกฤษเช่นกัน โอเอสเอสรอไม่ได้ ซึ่งนายเฮสแมน (1973) บันทึกว่า กองกำลัง-136 ไม่ให้ความร่วมมือต่อโอเอสเอสในเรื่องนี้

ประกอบด้วย โอเอสเอส ก็มีช่องทางที่จะติดต่อคุณหลวงประดิษฐ ที่อาจไม่ต้องผ่านคุณ หลวงอดุลก็ได้ จึงจัดปฏิบัติการกระโดดร่ม(คุณวิมล-คุณบุญมาก) ที่อำเภอวังทอง จ.แพร่ ตั้งใจที่จะ ให้ถึงไทยในวันเดียวกันกับที่ คุณประเสริฐ-คุณกฤษณ์ ลงที่อำเภอหัวหิน หากแต่เครื่องบินได้เติลิด เข้าไปถึงเวียดนาม ที่เลือก อ.วังทอง ก็เพราะได้รับคำบอกเล่าจากคุณสงวน ตุลาภิรักษ์ที่กรุงวอชิงตัน ว่ามีผู้ที่จังหวัดแพร่อาจนำไปติดต่อคุณหลวงประดิษฐได้ อีกประการหนึ่งคุณบุญมากคุ้นเคยกับพื้นที่ ก่อนที่จะได้ออกไปศึกษาที่สหรัฐอเมริกา เช่นนี้โอเอสเอสจึงไม่รอการจัดหาที่ทิ้งรื้อจากฝ่ายอังกฤษ ถึง กับโอเอสเอสยอมเสี่ยงต่อการที่จะถูกดำเนินในภายหลังว่าด้วยอำนาจการอนุญาตในการจัด และไม่ บอกกล่าวในการจัดปฏิบัติการ

ถ้าหากที่นายเฮสแมน (1973) ค้นหาได้เป็นเรื่องถูกต้องว่า โอเอสเอสให้คุณวิมล-คุณ บุญมาก ติดต่อกับคุณหลวงประดิษฐเท่านั้นก็ตามที่ เกี่ยวกับความอยู่รอดของตนเองและภารกิจ คุณวิมล ได้ตัดสินใจในเสียวินาทีติดต่อกับคุณหลวงอดุลนั้น ไม่มีผู้ใดจะตำหนิคุณวิมลได้เลย และยอมว่าตัดสินใจได้ถูก ซึ่งโอเอสเอส ในที่สุดก็ได้สดุดีการปฏิบัติงานของทั้งคุณวิมลและคุณบุญมากแล้วอย่างน่าภาค พุ้มใจ ส่วนที่คุณวิมลเล่าเรื่องจะบันทึกว่า คุณวิมล เป็นผู้ทำให้คุณหลวงอดุลร่วมมือกับคุณหลวงประ ดิษฐ์ได้นั้น นักประวัติศาสตร์เขาจะยึดวันที่ 22 กันยายน 2487 ก็คงไม่มีผู้ใดเขาว่าอะไร แต่ที่พยายาม หาหลักฐานเหตุการณ์ต่างๆ มาสนับสนุนขยายความ เดี่ยวร่วมมือกันเดี่ยวร่วมมือกันไม่แนบแน่นเดี่ยว ไม่ไว้ใจกัน ผู้สนใจอ่านเรื่องที่ คุณวิมลเล่าอาจเป็นโรคประสาทกันไปได้

ผมขอกลับมาเล่าเรื่องของคุณประเสริฐ ปทุมานนท์ ที่มากระโดดร่ม ที่อำเภอหัวหินต่อ :

เซอร์กิลคริสต์ เขียนไว้ในหนังสือของท่านว่า นักบินที่นำคุณประเสริฐ-คุณกฤษณ์ มากระ โดตร่มนั้น กลับไปเมืองแขกแล้วได้รายงาน ว่า ฝ่ายรับร้อมของไทย ที่ช่องเขาต่างก่อกองไฟเป็นสัญญาณ ที่พื้นดิน นั้น ไฟมันลุกโชติช่วงเพียงเป็นรองก็แต่ไฟไหม้จากการทิ้งระเบิดที่เมืองโคโลญ, เยอรมนี ผม ว่ารายงานนี้เหลือเชื่อ ถ้าจริงนักบินก็ไม่ว่าเสียหลาย แล้วเซอร์กิลคริสต์ ก็ยังเขียนเอาไว้ด้วย เรื่องปรา่ ปราทที่หัวหินว่ากองไฟลุกโชติช่วงนี้ ผู้เขียนบทของบริษัทกันตนาชอบใจ นำมาออกรายการโทรทัศน์ สารคดีเสรีไทย หากแต่มาบันทึกไว้ตอนที่ว่าด้วยคุณเสนาะ นิลกำแพง, คุณประโธษ เปาโรหิตย์ และ คุณ เทพ เสมอติ จะมากระโดดร่มเข้ามาในไทย ที่หลังเขาปลาร้า จังหวัดอุทัยธานี

กล่าวคือในโทรทัศน์ออกภาพคล้ายกับตอนเย็นของวันที่คุณเสนาะจะออกเดินทางมากระโดดร่ม คือคุณเสนาะกำลังออกกำลังกายวิดพื้นอยู่ในสนาม แล้วมีนักบินของลำที่จะพาคุณเสนาะมาได้มาคุย กับคุณเสนาะว่า คืนวันที่คุณเสนาะจะลงร่มลงในไทยนั้น คุณเสนาะจะได้เห็นกองไฟมหัพการอรับ ไฟ

จะโชติช่วงเพียงเป็นรองไฟไหม้เมืองโคโลญ ผมนะไม่เชื่อ คนอย่างคุณเสนานะนะไม่มีอะไรที่จะออกกำลังกายวิดพื้น พระอาทิตย์ตกดินแล้วนั่งถองวิสก็อยู่ละใกล้เคียงความจริง อีกอย่างหนึ่งไม่มีธรรมเนียมที่ไหนที่นักบินเขาจะมาจ้อ มาให้เห็นหน้าจำหน้าตาได้ หากมีผิดพลาดเกิดขึ้นคุณเสนานะคงจะอาฆาตไปถึงชาติหน้าเอาทีเดียว

แล้วก็โทรทัศน์สารคดีเสรีไทยตอนคุณเสนานะ นิลกำแพง นี่เหมือนกัน บริษัทกันตนาไปนำตาแก่อิตตทหารเสรีไทยผู้หนึ่ง ออกมาลอยหน้าลอยตาพูดขึ้นมาด้วยว่า “คว้นจากกองไฟที่จู่จู่รับมคุณเสนานะมันเข้าไปในเครื่องบินตอนที่คุณเสนานะบินผ่านไม่ได้หรอก เครื่องบินตอนนั้นคงบินอยู่ในระดับสูง 1000 ฟุตกว่า คุณเสนานะแกตื่นเต้นนะ” ผู้ชมผู้ฟังเรื่องในโทรทัศน์ คงจับต้นชนปลายไม่ถูก

ผมไปสืบเรื่องมาได้ จึงขอขยายความให้ดังนี้ ตอนนั้นตาแก่มันยังหนุ่มอยู่ และเป็นผู้หนึ่งที่ไปปรับคุณเสนานะ และคณะ กระโดดร่มลงมาถึงไทยตอนค่ำของวันที่ 5 ธันวาคม 2487 ที่เขต ‘หลังเขาปลาร้า, อุทัยธานี’ ตาแก่มันนั้นทราบดีว่าจะไปปรับใครกันบ้างที่จะกระโดดร่ม ซึ่งเขาได้ว่าอาวุธอย่างคุณเสนานะ คงจะกระโดดเป็นร่มแรก จึงรีบไปถึงตัวเมื่อร่มแรกตกถึงพื้นดิน คุณเสนานะพอเห็นหน้าผู้ปรับก็ทัก ภาษาไทยที่คุณเสนานะกล่าวออกมานั้นผมขอโทษที่ถอดเป็นตัวอักษรไม่เหมาะ ทั้งนี้เพราะไม่ได้เห็นหน้ากันมาตั้งปีกว่า หากแต่คุณเสนานะยังมีเพิ่มอีกว่า “มันจะไหมไฟไปถึงไหนกันวะ คว้นเข้าไปถึงในเรือบิน”

ผู้อ่านเรื่องสมควรเข้าใจด้วยว่า คุณเสนานะนั้นอยู่เมืองแขกนาน มีแขกเป็นคนรับใช้ ผู้เป็นนายมักหาเรื่องกับคนรับใช้ตั้งแต่เข้ายันค่าจนกว่านายจะหลับ ทำอะไรให้เป็นไม่ถูกใจนายไปเสียหมด ตอนที่คุณเสนานะกระโดดร่มลงถึงแผ่นดินไทยนั้น คุณเสนานะเพิ่งจากคนรับใช้แขกผู้ซื่อสัตย์มาได้ 6 ชั่วโมงกว่า นิสสัยเดิมอารมณ์ค้างจึงยังไม่หมดไป นั่นแหละกับผู้อื่น คุณเสนานะคงไม่กล้าลำทับเขาอย่างนั้น หนอยแน่จุดไฟให้นักบินเขาส่งร่มลงถูกที่มันยังว่าอีก ร้อยอย่างนี้ไม่จุดไฟให้นักบินพาไปทิ้งลงที่ชัชนาท หรือ นครสวรรค์ อย่างคณะคุณปวย หรือ คณะคุณสำราญเสียเป็นไป เพราะจุดที่รับมคุณเสนานะนั้นคือที่ที่คณะคุณปวยตั้งใจจะให้เขาส่งลงที่นั่น มิฉะนั้นจะต้องอดเสียงให้บริษัทกันตนา นาน ตาแก่มันนั้นจึงต้องดับทสรูป่างๆ ว่า คุณเสนานะแกตื่นเต้นนะ

ที่คุณกฤษณ์บันทึก และ ที่คุณประเสริฐเล่าให้บริษัทกันตนาอดเสียง ว่าตอนที่บินออกจากอินเดียนั้น มีเครื่องบิน บี-24 อีก 18 เครื่องทยอยบินขึ้นจากสนามบินเดียวกันเพื่อไปทิ้งระเบิดที่สถานีหนองปลาตึก ราชบุรี ผมอ่านแล้วฟังแล้วก็ว่านี่ผอยไม่ใช่อยอย ทางทหารเขาคงไม่ยอมให้ 2 คนนี้ไปฟังบรรยายสรุปของนักบินและลูกเรือของเครื่องบินทิ้งระเบิดแน่นอน เขาคงไม่พา 2 คนนี้ไปตรวจพลสวนสนามเครื่องบิน มาตรวจดูอีกที คงจะเป็นนายทหารที่เลื่องชื่อของคุณประเสริฐ คุณกฤษณ์ จากกองกำลัง-138 อาจเล่าให้ทั้ง 2 คนว่า จะมีเครื่องบิน บี-24 อีก 14 เครื่อง จะไปทิ้งระเบิดที่สถานีหนองปลาตึก ราชบุรี ทั้ง 15 เครื่องจะบินออกทยอยกันไปรวมทั้งเครื่องลำของคุณประเสริฐและคุณกฤษณ์

ดีเสียอีกที่เครื่องที่มาป่วนเปี่ยนที่หัวหินนั้น คนภาคพื้นดินในไทยจะได้คิดว่า เป็นเครื่องทิ้งระเบิดที่
หนองปลาตุก ถูกญี่ปุ่นยิงแล้วโซซัดโซเซมาถึงหัวหิน เช่นนี้อาจเป็นได้

คุณกฤษณ์บันทึกว่า ต้นสัปดาห์ที่ 4 ที่เข้ามาไทย ได้ทราบข่าวว่ามีพลร่มลูกจิ้งของกองกำลัง
-136 กระโดดร่มลงมาถูกจับตัวได้ ณ ที่ห่างจากบ้านที่คุณกฤษณ์พักอยู่ราว 2-3 กม. ด้วยเหตุนี้ “รัฐ”
จึงจัดให้คุณประเสริฐ และ คุณกฤษณ์ ย้ายไปอยู่ที่บ้านของคุณชาญ บุณนาค ผังกรุงเทพฯ

คุณกฤษณ์ว่า จากที่บ้านคุณชาญ คุณกฤษณ์ได้วิทยุส่งข่าวออกไปแผนกสยามที่คลัดตา
เป็นประจำ และได้ฝึกผู้ที่จะเป็นเจ้าหน้าที่วิทยุรับ-ส่ง สถานีของ “รัฐ” จนปฏิบัติงานได้ดี ทั้งสองคน
ช่วยกันแนะนำวิธีใช้อาวุธแบบต่างๆ ที่นำเข้ามาด้วยให้แก่พรรคพวกเสรีไทยในประเทศ

ต้นสัปดาห์ที่ 9 (ที่เข้ามาไทย) คุณกฤษณ์, คุณเตียง ศิริขันธ์ พาคณะออกจากกรุงเทพฯ
ไปรวบรวมที่กองกำลัง-136 จัดส่งให้โดยทิ้งร่มบนหาดทรายหน้าปากถ้ำพระยานครเขาสามร้อยยอด จำนวน
11 ร่ม คณะไปและกลับด้วยเรือสุลกากร ที่ควบคุมโดยคุณสินธุ์ อุทัยศรี

คราวพฤษภาคม 2487 ที่คุณกฤษณ์ ได้รับอนุมัติให้ไปกับคุณเตียง ศิริขันธ์ เพื่อดำเนิน
งานพลพรรคเสรีไทยที่จังหวัดสกลนคร

หลังจากคุณกฤษณ์แยกไปสกลนครแล้ว คุณประเสริฐว่า ยังคงมีงานต้องไปมาระหว่างบ้าน
คุณชาญและบ้าน “ครู” ที่ธนบุรี คุณประเสริฐไม่ได้บันทึกว่า ได้ออกจากกรุงเทพฯ ไปอยู่ที่หัวหินเมื่อใด
น่าจะสันนิษฐานได้ว่าอาจเป็นปลายเดือนเดียวกัน หรืออย่างไ้อ้อีกก็เป็นเดือน ธันวาคม 2487

น่าจะเดาได้ว่า คุณประเสริฐคงจะมีวิทยุติดต่อกับกองกำลัง-136 และมีการสื่อสารกับ
กรุงเทพฯ ได้สะดวก มีการรับ-ส่งผู้คนของงานเสรีไทยไม่ว่าสายอังกฤษหรือสายอเมริกา โดยทางเครื่อง
บินทะเล ขึ้นลงบริเวณเกาะสิงห์โต ที่อยู่นอกเขาเตาออกไป

ผู้บันทึกชาวต่างประเทศมักเขียนว่า เสรีไทยในประเทศมีเรือยนต์ที่ประจำบริษัทรันด์
เป็นการสะดวกสำหรับงานใต้ดิน คุณประเสริฐว่าไม่มีที่หัวหิน หรือที่อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ ญี่ปุ่น
ก็ไม่มี มีแต่เรือสุลกากร-17 กับต้นสินธุ์ อุทัยศรี นี่แหละ มีฐานอยู่ที่ด่านสุลกากรสมุทรสงคราม ทั้ง
เรือทั้งกับตันทนทายาด ไม่มีเสียไม่มีสะทกสะท้านจนสิ้นสุดสงคราม

มีบันทึกไว้ในหนังสืองานฉาบปกกิจศพ คุณใช้ ห่วงน้ำ ว่าคุณประเสริฐได้ตั้งค่ายใหญ่สำหรับ
ฝึกพลพรรคเสรีไทย ที่หลังเขา ซ่องเขาต่าง จะมีค่ายฝึกที่อื่นใดอีกบ้างไม่ทราบชัด แต่ก็เชื่อว่าคงมีอีก
คุณปุ๊ บุณนาค และคุณใช้ ห่วงน้ำ เป็นหัวแรงสำคัญติดต่อดำเนินการและชาวบ้านท้องถิ่นหัวหินและ

ปราณบุรี ไปฝึกการใช้อาวุธ และมอบหมายหน้าที่กันตามที่จะมีแผนไว้

ถนนยุทธศาสตร์หรือทางสายใหญ่ลงสู่รังจากหัวหินขึ้นมาเพชรบุรีนั้นไม่มีปัญหา พอใช้ได้ส่วนลงได้จากหัวหินไปนั้น ใช้ได้เป็นช่วงๆ เพราะขาดสะพานข้ามห้วยคุคลอง ญี่ปุ่นมีรถยนต์รบบันทุกมากกว่าทางการหรือเอกชนของไทย ทางคมนาคมที่สำคัญคือทางรถไฟซึ่งญี่ปุ่นใช้ลำเลียงทหาร เกลยและอุปกรณ์หนัก นำมาใช้สร้างทาง ชุมพร, ช่องสิงขร, กาญจนบุรี สุเขตพะม่า. แต่พนักงานขับ, ช่างและพนักงานรักษารถยังเป็นของไทย ไทยก็ยังมีรถไฟขึ้นเหนือลงใต้สัปดาห์หนึ่งๆ สำหรับประชาชนทั่วไปและญี่ปุ่นก็อาศัยใช้ได้. นายสถานีรถไฟของไทยมีรถไฟโยกมีเครื่องและไม่มีเครื่องประจำตำแหน่ง. สถานีสำคัญๆ ญี่ปุ่นมีหัวรถไฟดีเซลประจำอยู่ ที่สำคัญสำหรับงานเสรีไทยก็คือ นายสถานีและคนของท่าที่ร่วมงานด้วยทั้งนั้น ไม่มีญี่ปุ่นควบคุมเป็นประจำ ฉะนั้นการช่วยส่งโทรเลขติดต่อระหว่างสถานีการฝากของไปจากสถานีหนึ่งๆ จัดทำกันได้สะดวกในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การติดต่อระหว่างอำเภอยามไม่ตรงกับวันมีขบวนรถไฟต้องใช้เดินเท้า, เกวียน และ ช้าง

ทางไทยและกองกำลัง-136 คงตกลงให้ผมเข้ามาโดยให้คุณประเสริฐจัดการหาที่รับผม คุณประเสริฐจัดที่หลังเขาหัวหินหลังเขาถูกย้อมห่างออกไปราว 20 กม. ปฏิบัติการครั้งนั้นใช้เครื่องบิน บี-24 สองลำ ผมมาคนเดียว ของส่วนของผมมีไม่มาก ที่เหลือเป็นของพลพรรคคุณประเสริฐ ทางฐานทัพอุดริให้ทั้งร่มผมและร่มของก่อนคำราวเวลา 17.30 น. ของวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2488 กองไฟเห็นไม่ลำบาก พระอาทิตย์จวนจะลับขอบเขา ผมกระโดดร่มลงเมื่อเครื่องบินผ่านจุดทิ้งร่มครั้งที่ 2 เทียวต่อมาจึงทิ้งร่มของ อีกลำหนึ่งไปวนที่ใดไม่ทราบ ต่อจากเที่ยวที่ 3 แล้ว ด้วยไม่มีร่มคน เครื่องบินบินเข้าทิ้งของ 2 เทียวก็หมด มีการทิ้งของที่ไม่ต้องมีร่มด้วย คุณประเสริฐได้รับแจ้งจำนวนร่มและจำนวนชิ้นที่ไม่มีร่มมาก่อนแล้ว จึงนำคนจำนวนเพียงพอในการช่วยกันดูว่าร่มและของจะตกที่ใดบ้าง

คุณประเสริฐเข้าถึงตัวผมทันทีที่ผมลงถึงพื้นดิน ได้พาให้พบรู้จัก คุณชาญ และ คุณเล็ก บุณนาค ที่ไปรอรับด้วย คุณประเสริฐนำผมและของบันทุกเกวียน และเดินเท้าออกมาฝั่งตะวันออกของทางรถไฟ และไปถึงที่พักที่อยู่ทางเหนือของพระที่นั่งไกลกังวลอีกไกล, ถึงที่พักยังไม่สว่าง นับว่ากะเวลาได้สวย ที่บ้านพักผมได้พบและรู้จักกับคุณปิ บุนนาค ผู้รอรับอยู่ เครื่องบินทิ้งร่มผมและของวนอยู่ในหลังเขา คนที่ทะเลและตลาดหัวหินไม่น่ามีผู้ใดเห็นเครื่องบิน ในระหว่างที่ผมลอยอยู่ในอากาศ มองผ่านสันเขาไปก็เห็นทะเลที่ขอบฟ้า เมื่อผมกลับจากกรุงเทพฯ มาพบกับคุณประเสริฐที่หัวหินอีก คุณประเสริฐจึงได้เล่าว่ามีพระองค์หนึ่งเห็นว่ามีคนกระโดดร่ม ไม่ทราบว่าเป็นใครอยู่แถวไหน นับว่าผมเป็นหนี้บุญคุณต่อคุณประเสริฐ ปทุมมานนท์ อย่างยิ่งที่จัดการรับผมและอำนวยความสะดวกให้มีความปลอดภัย

คุณชาญ และ คุณเล็ก บุณนาค พาผมเดินทางขึ้นมากกรุงเทพฯ โดยรถบรรทุกของทหารบก ไปเปลี่ยนเป็นรถยนต์นั่งที่ใดผมไม่รู้จัก เมื่อผ่านเพชรบุรีตอนข้ามน้ำด้วยแพผมจำได้ว่าเห็นคุณเป้า ขำอุไร ที่นั่น แต่ไม่ได้ทักทายว่ารู้จักกัน เข้ากรุงเทพฯ แล้วได้มาพักที่บ้านคุณชาญ

ก่อนที่ผมจะเข้ามาเมืองไทยครั้งนั้นแผนกสยามที่คลัดดาสรุปเรื่องให้ผมไปปฏิบัติการที่ชุมพร เมื่อรายงานตัวต่อหัวหน้าเสรีไทย ท่านสั่งการให้ผมไปอยู่ปฏิบัติงานที่ประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งท่านก็คงแจ้งไปทางคลัดดา ท่านกำชับว่าให้ผมรอการที่จะเดินทางไปประจวบฯไว้นานกว่า คุณอุดม บุญยะประสพ จะได้ไปรับหน้าที่เป็นข้าหลวงประจำจังหวัด และ พ.ต.ต.อวบ บุญญะชลีโต จะได้ไปรับหน้าที่เป็น ผู้กำกับตำรวจที่นั่นเสียก่อน

หลังจากได้รับแจ้งจากคุณชาญ บุณนาค ว่าผู้ใหญ่ทั้งสองท่านได้ไปอยู่ที่ประจวบฯแล้ว ผมจึงเดินทางมาหัวหินและพักอยู่กับคุณประเสริฐอีกครั้งหนึ่ง คุณประเสริฐ ได้ให้ผมตรวจดูของๆผมที่นำมาจากอินเดีย ซึ่งผมก็ขอร้องให้คุณประเสริฐจัดส่งไปให้ที่ท่านข้าหลวงอุดม บุญยะประสพที่ประจวบฯ

เมื่อได้ทราบว่ารถไฟที่ผมจะเดินทางไปประจวบคีรีขันธ์ได้เร็วที่สุดนั้น เป็นรถขบวนพิเศษของทหารญี่ปุ่น ผมไม่ขัดข้องเพราะใคร่จะไปเริ่มงานที่ประจวบฯโดยเร็วที่สุด เข้าวันที่ 12 มิถุนายน 2488 คนของคุณปู่ บุณนาค พาผมไปสถานีรถไฟหัวหินไปพบนายสถานีแล้วนายสถานีพาผมไปพบพนักงานรักษารถ (พ.ร.ร.) ที่ตู้คันสุดท้ายของขบวน เห็นพยักเพยิดกันคงหมายว่าอ้าวฝากไปประจวบคีรีขันธ์ด้วย รถขบวนพิเศษนี้บรรทุกทหารญี่ปุ่นหลายโบกี้ และมีรถข้างเคียงบรรทุกอุปกรณ์ของทหาร โดยมีผ้าใบคลุมมิดชิดหลายคัน สิทธิของคนไทยคงอยู่ที่หัวรถและรถตู้พ.ร.ร.นี้แหละ มีชาวบ้านคนไทยอาศัยไปด้วยกันกับผมอีกสัก 4 คน ผู้ที่ได้รับฝากมาก็นั่งราบที่พื้นเพราะมีเก้าอี้ตัวเดียวสำหรับพ.ร.ร. เพื่อนผู้โดยสารอื่นต่างก็ตกวางวัลให้พ.ร.ร.ท่าไร่มองไม่เห็น ผมควักกระเป๋าสตางค์ออกมา ยังไม่ทันถามราคา พ.ร.ร.ท่านว่าไม่ต้อง ผมคิดว่าคงเป็นเพราะนายสถานีที่หัวหินนำมาฝากนั่นเอง

ให้บังเอิญที่วันนั้นก่อนที่รถไฟจะเคลื่อนออกจากสถานี เกิดมีสัญญาณหวอ ทหารญี่ปุ่นลงจากรถอย่างมีระเบียบ ส่วนใหญ่ลงไปก้มหัวตูดโค้งในคูที่ไม่มีน้ำด้านหลังสถานี (สมัยโน้น) ผมหมอบก้มหน้าบังเงาอยู่ข้างผนังอาคารสถานีด้านหลัง เมื่อได้ยินเสียงเครื่องบินมาใกล้ ได้ยกตัวขึ้นดู ได้เห็นเครื่องบินทะเลเครื่องหมายของอังกฤษแบบซันเดอร์แลนด์ บินเหนือฝั่งทะเลไม่สูงนัก ผมคาดได้ว่าจะไม่มีการทิ้งระเบิดจริงจั่ง อย่างเลวร้ายก็อาจมีการยิงกราดจากป้อมปืนหัวท้าย แต่ไม่ได้ยินเสียงปืนเลย สักครูเดียวก็มีเสียงสัญญาณปลอดภัย ทหารญี่ปุ่นรีบขึ้นรถ ผมก็ไปขึ้นรถตู้ของพ.ร.ร.ตามเดิมแล้วขบวนรถก็เคลื่อนออกล่องได้

ผมไม่เคยมาเมืองประจวบคีรีขันธ์มาก่อน ไม่เคยรู้จักหรือเห็นภาพถ่ายของท่านข้าหลวง อุดม บุญยะประสพ หรือ ท่านผู้กำกับ พ.ต.ต.อวบ บุญญะชลีโต มาก่อน และแน่นอนท่านทั้งสองไม่เคยรู้จักผม ผมไม่ได้คิดว่าจะเจ๊มายังท่านทั้งสองอย่างไร ถ้าจะให้แนบเนียน ก็คงจะต้องรออีกนาน

นายสถานีรถไฟที่หัวหินต้องรู้แน่ว่ารถขบวนพิเศษญี่ปุ่นนี้จะหยุดที่สถานีประจวบคีรีขันธ์ ถ้าฝากผมมาแล้วรถไฟไม่หยุดหรือเกิดเปลี่ยนใจไม่หยุด คงสนุกแน่ ในที่สุดรถขบวนญี่ปุ่นก็หยุดที่สถานี

ประจวบฯ รถหยุดนั้นผมก็มองป้ายสถานีไม่เห็น เพราะรถตู้ พ.ร.ร.อยู่ท้ายขบวน ผมถาม พ.ร.ร.ท่าน ท่านว่าใช่ประจวบฯ ผมยังนึกขอบคุณท่านจนทุกวันนี้ที่ท่านไม่หลอกผม ผมได้กระโดดลงข้างทาง พร้อมกับกระเป๋าเสื้อจันตุนเบาๆ ของผม เดินข้างทางเรื่อยขึ้นมาจนขึ้นซานชลาได้จึงเห็นป้ายแน่ชัดว่า ประจวบคีรีขันธ์ โดยที่ไม่ใช่ขบวนรถไฟของไทยจึงไม่มีคนไทยมาส่งสรรค์กันพลุกพล่านที่สถานี ไม่มีคนคอยเก็บตั๋ว ขบวนรถไฟเคลื่อนออกไป ผมจึงไปที่นายสถานีและถามทางที่จะไปจวนท่านข้าหลวง. นายสถานีต้องรู้ทันทีว่าผมไม่ใช่คนที่นี่ แต่ท่านใจดีกรุณาบอกทางให้ ว่าถนนสายใหญ่ก็เส้นเดียวจาก สถานีนั้นแหละ (เมื่อ 50 ปีมาแล้ว) เดินตรงไปจนถึงชายทะเล บ้านไม้หลังใหญ่ขึ้นเดียวหลังโดดเดี่ยว ทางซ้ายมือหลังเดียวมันแหละใช่. (เสียดายผมจำชื่อนายสถานีไม่ได้ ภายหลังท่านเป็นเสรีไทยใกล้ชิด ท่านข้าหลวงที่นั่น) แม้จะไม่มีรถยนต์วิ่ง ผมก็ไม่ได้เดินกลางถนน ผมเดินไปบนทางเท้าริมเรือนแถวข้าง ถนน ผมหยุดชมสินค้ามองย้อนกลับไปครั้งคราว มีผู้มองดูตามผมเหมือนกัน อาจสงสัยผมเป็นสายลับ ญี่ปุ่นก็ได้เพราะมารถขบวนญี่ปุ่น ความจริงคนแปลกหน้ามาเขามักมองทั้งนั้น เพราะผมไม่ทักผู้ใดและ ไม่มีผู้ใดทักทายผมเลย เดินมาสักครูก็ผ่านสถานีตำรวจ (สมัยนั้น) ผมตัดสินใจทันทีที่จะไม่เข้าไป ถามหาผู้กำกับตำรวจ ด้วยหากเกิดความเข้าใจผิดผมอาจต้องรอท่านผู้กำกับในห้องขัง ผมจึงเดินต่อไป จนถึงบ้านที่ตรงกับที่นายสถานีบอก ประตูจวนเปิดต้อนรับตลอดเวลา ผมเดินเข้าไปจนถึงบรรไดไม้กั้น ที่จะขึ้นไปที่ซานเรือน มองขึ้นไปได้เห็นชายคนหนึ่งนั่งเก้าอี้อยู่ที่ซานเรือนด้านใน ทำท่ามีศักดิ์ศรี (ถ้า นายฟูคนรับใช้นั่งอยู่แทน ผมคงได้ห้าแต้ม) ผมเดินขึ้นไปที่หัวบรรได ถอดหมวกยกมือไหว้ แล้วชิงพูด ก่อนว่า ได้เท่า ท่านข้าหลวงอุดม บุญยะประสพ หรือขอรับ คือถ้าให้ท่านพูดก่อน ท่านอาจว่า มาสมัครงานหรือ ไปที่ศาลากลางเถอะ ท่านว่าใช่แล้วก็กลับมาจากเก้าอี้ ผมถอดรองเท้าเดินขึ้นไปบนบ้าน พบกันครึ่งทาง ตอนนั้นไม่มีผู้อื่นอีก ผมจึงเรียนท่านเอ่ยถึง “อาจารย์” หัวหน้าเสรีไทย ดันกำเนิดสัง การเดียวกัน สังเกตว่าท่านดีใจ ผมก็ดีใจเหลือหลาย

ก่อนหน้านั้นงานเสรีไทยยังมิได้หยั่งรากที่เมืองประจวบคีรีขันธ์ คุณประเสริฐ ปทุมมานนท์ และพรรคพวกที่หัวหิน จึงอำนวยความสะดวกและส่งตัวผมได้แก่สถานีรถไฟหัวหิน

หลังจากที่ผมได้รับของที่คุณประเสริฐฝากมาให้ผ่านท่านข้าหลวง และได้เข้าที่ตั้งของผม ได้เรียบร้อยแล้ว ผมได้พยายามติดต่อวิทยุกับแผนกสยามที่คลัดคัตตา เกิด خلุก خلัก ติดต่อกไม่ได้ซึ่งผมคิดว่าคงจะเป็นเพราะแบตเตอรี่ อาศัยไฟฟ้าไม่สะดวกเพราะบางระยะเวลาไม่มีไฟฟ้าใช้ ได้ลองใช้แบตเตอรี่เท่าที่หาได้ที่ประจวบฯ ก็ไม่ได้ผล ผมจึงอาศัยรถไฟขึ้นไปหาและพักอยู่กับคุณประเสริฐและขอแบตเตอรี่อะไหล่จากคลังของคุณประเสริฐ และนำกลับมาประจวบด้วยตนเองโดยทางรถไฟวันที่ 18 มิถุนายน 2488 นั้นเป็นครั้งสุดท้ายที่ผมพบกับคุณประเสริฐก่อนสิ้นสุดสงคราม หลังจากนั้นไม่นานคุณประเสริฐ ได้ฝากของอุปการณีส่งมาโดยทางเรือใบประมงผ่านมาทางข้าหลวงประจวบฯ อีก มีวัตถุระเบิดแรงสูง และระเบิดเพลิงหลายแบบ คงเป็นด้วยคุณประเสริฐเห็นว่าผมได้หอบมาให้จากอินเดียจำนวนมากไปจึง ไม่อยากเก็บไว้มากที่เขตหัวหิน

งานเสรีไทยของคุณประเสริฐ มีผู้ร่วมงานที่ได้เอ่ยนามไปแล้ว มีคุณชวน (ป๊อ) บุณนาค คุณใช้ หวังน้ำ คุณโตมร ลางคุณเสน (อดีตผู้ใหญ่บ้าน ปากน้ำปราณบุรี), มีผู้ร่วมงานใกล้ชิด เป็นต้นว่า สิบตำรวจตรี สำเนียง เพชรแผ่สี (ขณะนั้นจาก สน.หัวหิน), ม.ล.คำณวน ดวงจักร์ (ช่างแก้ไขอุปกรณ์สาระพัดอย่าง) และ ท่านผู้อื่นอีกมาก

ผู้ที่ใกล้ชิดคุณประเสริฐ มากที่สุดคือ คุณอุทัย สุจริตกุล ผู้รับ-ส่งวิทยุ เข้า/ถอด/รักษาระหัสสถานวิทยุของคุณประเสริฐ ท่านผู้นี้ขบวนการเสรีไทยส่งออกไปฝึกอบรมที่ลังกา โดยเครื่องบินทะเล คาคาลินาของกองทัพอากาศอังกฤษ มารับไปจากจุดนัดพบ (พร้อมกับท่านอื่นอีกหลายคน) ในทะเลของเกาะสัตตกูด นอกฝั่งทะเลของเขาสามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์ ได้ไปฝึกอบรมการใช้วิทยุรับ-ส่ง และการใช้อาวุธหลายแบบจากศูนย์ฝึกของกองกำลัง-138 ใกล้เมืองแคนดี้, ลังกา. คุณอุทัย อยู่ช่วยงานคุณประเสริฐจนกระทั่งคุณประเสริฐขึ้นมาช่วยงานที่กรุงเทพฯ แล้วคุณอุทัยจึงไปช่วยงาน เรือเอก พี.เอส.ฮ็อปกินส์ (แห่งพาคินซันวีกอังกฤษ) ผู้เข้ามาปฏิบัติงานสืบต่อจาก พ.ต.แอนดรูว์ กิลคริสต์ ในการปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นที่ชุมพร และจัดการฟื้นฟูเชลยของญี่ปุ่นคือทหารอินเดีย ที่ญี่ปุ่นนำมาใช้ทำทางในเขตชุมพรและเขตวิคตอเรียพอยน์ทในพะม่า

คุณประเสริฐ และ ผม เป็นหนี้บุญคุณ คุณชาญ บุณนาค และ คุณเล็ก บุณนาค ที่ได้จัดการรับการกระโดดร่มของเราทั้งสองต่างวาระกัน อำนวยความสะดวกที่ฝึกหัดและคุ้มครองให้มีความปลอดภัย นำเสียใจอย่างสุดซึ้งที่ความไม่ปลอดภัยเกิดต่อตัวท่านทั้งสอง คุณประเสริฐกลับมาจากต่างประเทศ ก่อนผม เมื่อผมกลับมา คุณประเสริฐบอกผมว่าได้ฟังมาว่า มีเจ้าหน้าที่มาเชิญคุณชาญ ไปจากบ้าน เพื่อนำไปพบเจ้าหน้าที่ที่รอพบอยู่ที่สวนอัมพร ไม่ได้เชิญคุณเล็ก หากแต่คุณเล็กขอไปเป็นเพื่อนพี่ชาย เหตุเกิดในปี พ.ศ.2492 ทั้งคุณชาญ และ คุณเล็ก หายสาบสูญไปตั้งแต่บัดนั้นในยุคนั้นมืดมน เป็นที่น่าเสียใจและเสียใจต่อครอบครัวและญาติมิตรของท่านทั้งสอง ช่างเวรกรรมอะไรกันหนอบ้านเรา

งานเสรีไทยที่หัวหินที่คุณประเสริฐและผู้ร่วมงานทั้งที่มีได้เอ่ยนามไว้ได้ฝึกและมีการวางแผนไว้นำสรรเสรีไทยที่ช่วยกันรักษาความลับ ไม่มีข่าวรั่วไหลหรือมีเรื่องเสียหายให้ปรากฏ เชื่อแน่ว่าหากมีเหตุการณ์ที่จะต้องจับอาวุธต่อสู้ศัตรู คงโจมตีหรือต่อต้านได้ผล ครอบครัวยุติรลนเหลนของท่านเหล่านั้นสมควรที่จะภาคภูมิใจที่บรรพชนของท่านในยุคหนึ่งได้ถือว่าเสียสละแม้จะมีอันตรายอาจถึงซึ่งชีวิต ได้ทำหน้าที่อันพึงกระทำ เพียงคิดเพื่อหวังความอยู่รอดของบ้านเมือง

ไม่นานก่อนที่พวกเราบางคนจะกลับไปปลดจากประจำการกองทัพบกอังกฤษที่ลอนดอน มีบางคนรวมกลุ่มกันจัดเลี้ยงอาหารเย็นให้แก่ผู้ใหญ่เสรีไทยหลายท่านเป็นการอำลาที่บ้านถนนตก ยานนาวา เกิดเล่นเกมส่ายลับนักสืบคือให้ส่ายลับ (พวกเรา) ไปปรับตัวส่ายลับ (ผู้ได้รับเชิญ) โดยไม่รู้จะไปปรับใคร ส่ายลับ (ผู้รับเชิญ) ก็ไม่รู้จักส่ายลับที่จะปรับมา พวกเรากำหนดให้คุณเปรม บุรี เป็นส่ายลับ (ผู้ปรับตัว) ไปปรับตัวส่ายลับ (ผู้รับเชิญ) จากหลังโบสถ์ฝรั่ง ถนนคอนแวนต์ สาทร เวลา19.00 น.

สายลับเปรมก็ไปตามนัด มันง่าย บังเอิญมีชายคนเดียวยืนอยู่หลังโบสถ์ตามเวลา ใส่หมวก หลบมองไม่เห็นหน้า สิบบุหรีไฟแดงวาบ ๆ อยู่คิดว่าใช่แน่ สายลับเปรมเดินผ่านไป 1 เที้ยว ไม่พูดอะไรกัน ผ่านเที้ยวที่ 2 สายลับเปรมพูดเปรย ๆ ว่า กินข้าวที่ถนนตกใช้ไหม เสี่ยงตบหรือเสี่ยงครางไม่แน่ชัดว่า เออ สายลับเปรมว่า ตามมา ชายสวมหมวกปีกหลุบหน้าก็ตามมา ถึงถนนคอนแวนด์สายลับเปรม เรียกแท็กซี่ ทั้งสองขึ้นรถแท็กซี่ ไม่มองหน้ากัน ไม่พูดคุยกัน

ถึงบ้านที่ถนนตก สายลับเปรมก็นำเปิดประตูห้องอาหารเข้าไป ยังไม่ทันที่สายลับ (ผู้รับเชิญ) จะถอดหมวก คนอื่น ๆ ก็ลุกจากเก้าอี้ ไหว้ก็มี คำนับก็มี ยืนตรงเฉย ๆ ก็มี สายลับเปรมหน้าซีด เลาะไปตามผนังห้อง ถามเพื่อนเสรีไทยด้วยกันว่า คนที่เราไปรับมาใครกันนะ เพื่อนบอกว่า "รู้ธ" อ้าวมาด้วยกันไม่พูดกันดอกหรือ สายลับเปรมว่า "เปล่า แหมโชคดี เราไม่เดินกระแทบไหล่ที่หลังโบสถ์"

เมื่อสงครามสิ้นสุดและหมดฐานะในไทยแล้ว คุณประเสริฐและผมพร้อมด้วยทหารเสรีไทย สายอังกฤษที่จะออกไปปลดจากประจำการกองทัพบกอังกฤษที่อังกฤษ ได้ออกเดินทางจากกรุงเทพฯ โดยเรือเปิดหัวไปขึ้นเรือบันทุกสินค้าที่นอกสันดอนเมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ.2489 ตอนออกจากท่าเรือหัวแหลมขึ้นเรือเปิดหัวนั้น เรือลำเล็กไม่มีกัปตันเรือบังมีแต่รั้วเสาเหล็กและโซ่ เราก็นั่งบนกระเปาะถ้าอยากจะแหะกัน ส่วนมากก็ยืน พวกเราไม่มีสมาชิกรอบคร้วมาส่ง เพราะมาถึงท่าเรือพระอาทิตย์ เพิ่งจะขึ้น แต่ก็มีคนไทยทำงานกันแล้วที่ทำเรือ ได้ยินเสียงคนไทยพูดว่า "เฮ้ย ทหารมลายูมันจะกลับบ้านกัน" อีกเสียงหนึ่งว่า "เฮ้ย อ้ายนั่นมันอ่านหนังสือพิมพ์ไทยออกด้วยโว้ย แม่มันมาไม่กี่วัน" นั่นเป็นการอำลาจากกรุงเทพมหานครของเรา

ต่อเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2489 คุณประเสริฐและพวกเราได้ไปที่คลังจ่ายเสื้อผ้าที่เมืองกิลฟอร์ด ทางใต้ของกรุงลอนดอน รับใบสำคัญการปลดจากประจำการจากกองทัพบกอังกฤษ รับการจ่ายเสื้อผ้า พลเรือน ตั้งแต่หมวกลงไปถึงถุงเท้ารองเท้า บัตรปันส่วนอาหาร บัตรปันส่วนเสื้อผ้า รวมทั้งคู่มือซื้อรองเท้า เพื่อดำรงชีพต่อไปในประเทศที่เป็นประเทศหนึ่งที่ชนะสงคราม คุณประเสริฐนั้นหลังจากเขาเอาไปหัดทหารมาแล้ว ไม่บ่นสักคำว่าชุดพลเรือนที่เขาจ่ายให้หรือเลือกเอามาแล้วนั้นไม่ได้ตัดเย็บมาจากร้านเฮ็คเตอร์เป่าแห่งกรุงลอนดอน หากแต่พวกเราก็ยังคงเรียกท่านว่า "นายเป่า" ตลอดมา

รายละเอียดหาอ่านได้จาก :

Sir Andrew Gilchrist : Bangkok Top Secret
Hutchinson, London, 1970

John B. Haseman : The Thai Resistance Movement During the Second World War,
Northern Illinois University, Center for Southeast Asian Studies, 1973

Terence O'Brien : The Moonlight War, Arrow Edition, 1989; William Collins Sons &
Co. Ltd., 1987

"ประมวลจิตร"(2533): "ประมวลจิตร"เรียบเรียง: น.อ.วิมล วิริยะวิทย์"เมื่อข้าพเจ้ากระโดดร่ม",
โรงพิมพ์อักษรพิทยา พ.ศ. 2533

น.อ.วิมล วิริยะวิทย์ (2535) : หนังสือพิมพ์ บางกอกโพสต์ ฉบับวันที่ 26 มกราคม พ.ศ.2535, หน้า 35

น.อ.วิมล วิริยะวิทย์ (2536) : ประมวลบทสัมภาษณ์และบันทึก ของ อดีตนายทหารเสรีไทยสายอเมริกา,
บริษัทรวมสาส์น (1977) จำกัด พิมพ์ครั้งแรก ตุลาคม พ.ศ. 2536

ดร.วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ (2535) : "เสรีไทย" โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
พิมพ์ครั้งแรก ธันวาคม พ.ศ. 2534

ดร.วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ (2536) "นามานุกรมเสรีไทย" เล่ม 1. (หมายเหตุ ฉบับที่ได้มา ไม่ได้แจ้ง
สำนักพิมพ์ หากแต่ คำนวณ ลงวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2536

บทเพิ่มเติม

ด้วยคุณทศ พันธุมเสน หนังสือกบฏชาติ และ สารคดีเสรีไทย ของบริษัทกันตนา ไม่ได้เอ่ยถึงปฏิบัติการของ “ไอเอสแอลดี” ซึ่งมี คุณสว่าง สามโกเศศ และ คุณพัฒพงศ์ รินทกุล เป็นผู้แสดงเป็นสายลับ

คุณทศจัดพวกทหารเสรีไทยที่ทำงานที่กรุงเดลี อินเดีย ว่าเป็นพวก “แนวที่สี่” ซึ่งผมไม่ทราบว่าจะไรกัน และว่า พวกกองกำลัง-136 คือพวก “แนวที่ห้า” นั้นอาจเป็นเพียงสำนวนโวหารของคุณทศ ความจริงทางการของรัฐบาลไทยตอนสงครามโลกครั้งที่ 2 ใช้ไม่ถูกต้องว่า “พวกแนวที่ห้า” คือพวกที่เข้ามาจากต่างประเทศที่จะเข้ามาเป็นอันตรายต่อรัฐบาลหรือประชาชนคนไทย

แท้จริง “พวกแนวที่ห้า” คือพวกที่อยู่ในประเทศอยู่แล้ว ทำงานอย่างลับๆ ที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้จะเข้ามาจากต่างประเทศหรือออกไปต่างประเทศ

ปฏิบัติการของ “ไอเอสแอลดี” ของคุณสว่าง สามโกเศศ และ คุณพัฒพงศ์ รินทกุล นั้น คุณสว่าง เป็นของ “ไอเอสแอลดี” เต็มตัว ส่วนคุณพัฒพงศ์ นั้น อดีตเป็น “ไอเอสแอลดี” หลังจากออกไปกับคณะของคุณดิเรก ชัยนาม แล้ว ได้ลี้หน่วยมาอยู่ “กองกำลัง-136” และมากับคุณสว่างเพียงช่วยส่งวิทยุให้

ในเดือนนั้นเอง มิถุนายน 2488 เมื่อญี่ปุ่นยอมจำนนที่ร่างกึ่ง “ไอเอสแอลดี” หรือกองกำลัง-136 จึงส่งทั้งสองคน ออกจากเมืองคัลคัตตา อินเดีย โดยเครื่องบินดาโคต้า ีบริดมาลงที่สนามบินลับที่นาอาน จังหวัดเลย อาศัยเครื่องบินของกองทัพอากาศไทยมาลงที่สนามบินลับที่ภูเขียว แล้วต่อไปขอนแก่นและสระบุรี จากสระบุรีเดินทางเข้ากรุงเทพฯ ด้วยรถยนต์ของเสรีไทย คุณหลวงอดุลให้อยู่ที่บ้านพักที่ทางตำรวจเข้าไว้แถวสี่แยกราชวัตรซึ่งมีเจ้าหน้าที่ตำรวจนอกเครื่องแบบอารักขา

คุณสว่าง เป็นผู้ไปสำรวจความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการทิ้งระเบิดของพันธมิตร แล้วรายงานออกไปยังกองบัญชาการที่อินเดีย ก็ปรากฏว่าส่งรายงานไปหลายฉบับ. ในที่สุดด้วยความคร้านอย่างเด็ดเดี่ยวคุณสว่างจึงวิทยุบัญชาออกไปเลยทีเดียวว่า ให้หยุดมาทิ้งระเบิดที่เมืองไทยหรือที่กรุงเทพฯ เปลืองลูกระเบิดและเป็นอันตรายต่อผู้คนคนไทยไม่เข้าเรื่องจะด้วยคลื่นวิทยุของสถานีคุณสว่าง/คุณพัฒพงศ์ ไปรบกวนวิทยุของญี่ปุ่นเข้าหรืออย่างไรไม่ปรากฏชัด มีสายลับญี่ปุ่นมาด้อมๆมองๆแถวบ้านพักสถานีวิทยุของคุณสว่างๆจึงปิดสถานีและย้ายไปตั้งสถานีที่อื่น พอดิยุติสงครามในไทย คุณสว่างไม่กลับไปอังกฤษ หากแต่ปลดจากประจำการจากกองทัพบกอังกฤษในกรุงเทพฯ ทั้งนี้เพราะมีสัญญาไว้ก่อนไปเมืองนอกว่ากลับมาจึงจะแต่งงาน นี่ก็กลับมาเมืองไทยแล้ว ส่วนคุณพัฒพงศ์ไม่เคยมีสัญญาไว้กับใคร ได้กลับไปปลดจากประจำการที่กรุงลอนดอน

อีกประการหนึ่ง ในระหว่างรอกการพิมพ์ ศ.เสนาะ ดันบุญยืน ได้มีหนังสือและตัดคอลัมน์สิ่งพิมพ์มาให้ แจ้งว่า เซอร์ แอนดรูว์ เกรแฮม กิลคริสต์ อายุ 82 ปี ถึงแก่กรรมที่อังกฤษ เมื่อ 8 มีนาคม 2536 และ น.ส.พ.เดลีเทเลกราฟ, ลอนดอน ฉบับวันที่ 10 มีนาคม ค.ศ.1993 ได้ลงคอลัมน์สดุดีงานของ

เซอร์ กิลคริสต์ ไว้นาชื่นชม

คุณกิลคริสต์ เรียนจบจากมหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด เริ่มเข้าทำงานที่สถานทูตอังกฤษที่กรุงเทพฯ เมื่ออายุ 23 ปีในปี ค.ศ.1933 อยู่ในไทยถึง 8 ปี จนพูดภาษาไทยได้คล่อง เมื่อไทยประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1942 ได้ถูกกักกันตัวที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองอยู่ 8 เดือนจนมีการแลกเปลี่ยนเชลยกับไทย

หลังสงครามแล้ว ได้มาเป็นเลขานุการเอกที่สถานเอกอัครราชทูตอังกฤษ ที่กรุงเทพฯ ปี ค.ศ.1946 อยู่นาน 4 ปีหลังจากนั้นได้ไปดำรงตำแหน่งต่างๆที่หลายประเทศ ในการดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตของอังกฤษนั้น ดูท่านจะต้องเผชิญมรสุมอยู่เสมอ กล่าวคือ ไปอยู่ไอซ์แลนด์ โดนวิกฤตการณ์ที่มักเรียกว่า “สงครามปลาเค็ม” ไปเป็นเอกอัครราชทูต ที่กรุงจาการ์ตา อินโดนีเซีย ก็ถูกคณะรักชาติอินโดนีเซีย เผาสถานทูตเสียราบเรียบในปี ค.ศ.1963 ท่านก็แก้ไขสถานการณ์และเอาตัวรอดได้ จนได้เป็น เซอร์ แล้วต่อมาไปอยู่สาธารณรัฐไอร์แลนด์ก็ยิ่งถูกขู่เอาชีวิต และผู้ที่ไปดำรงตำแหน่งสืบแทนก็ถูกฆาตกรรม

เซอร์กิลคริสต์ เขียนหนังสือหลายเล่ม และ “บางกอก-ลับสุดยอด” เป็นเล่มที่เกี่ยวกับงานของเสรีไทยสายอังกฤษ ซึ่งท่านก็ไม่เคยปรับปรุงแก้ไขจนมาถึงแก่กรรม

เมื่อคณะตำรวจสันติบาลชุดแรก 7 ท่านที่เครื่องบินทะเลรับออกไปจากทะเลของเกาะตารูเตา ไปยังลังกานัน เมื่อถึงทริงโคมาลี บ่ายวันที่ 1 มกราคม 2488 นั้น พ.ต.กิลคริสต์ ได้มารับคณะตำรวจด้วยตนเองทันทีที่ขึ้นฝั่ง

พ.ต.กิลคริสต์ เข้ามาในไทยโดยเครื่องบินทะเล ลงที่หลังเกาะจาน นอกเกาะหลัก ประจวบคีรีขันธ์ เมื่อ 03.00 น.ของวันที่ 29 สิงหาคม 2488 และไปงานเกี่ยวกับเชลยทหารอินเดียที่ชุมพร แล้วได้กลับออกไปโดยเครื่องบินทะเลมารับที่อ่าวประจวบฯ หน้ากองบินน้อยที่ 5 เมื่อ 16 กันยายน 2488

คณะทหารเสรีไทยสายอังกฤษที่ยังมีชีวิตอยู่ คณะเจ้าหน้าที่ตำรวจสันติบาลที่ยังมีชีวิตอยู่ หลายท่านเข้ามาปฏิบัติงานพร้อมกับท่าน มีความรู้สึกเสียใจและอาลัย ที่ เซอร์ แอนดรูว์ กิลคริสต์ ถึงแก่กรรมในครั้งนี้ ในระหว่างสงคราม ท่านเป็นที่ปรึกษาที่สำคัญของแผนกสยามที่คลังคัตตาของกองกำลัง

-136

อนึ่งท่านผู้อ่านเรื่องคงจะสับสนกับ หน่วยข่าวกรองทางทหารของอังกฤษเท่าที่ปรากฏในเรื่อง จึงขอนำมาเล่าไว้ท้ายสุดนี้เพื่อความสวดกของผู้อ่าน

ตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 อังกฤษมีหน่วยงานราชการลับ กล่าวคือ หน่วยงานด้านความมั่นคงในประเทศ สำหรับนอกประเทศมีหน่วย SIS (Secret Intelligence Service) เมื่อมีการใช้คำการข่าวกรองทางทหาร (Military Intelligence) จึงเรียก แผนกที่ 5 ของการข่าวกรองทางทหารว่า MI5 ซึ่งต่อต้านงานจารกรรมในประเทศ และเรียก แผนกที่ 6 งานต่างประเทศว่า MI6 ซึ่งก็คือ SIS นั่นเอง

หัวหน้าหน่วย MI5 ขึ้นต่อนายกรัฐมนตรี และ MI6 ขึ้นและใช้งบประมาณของกระทรวงการต่างประเทศ ทั้งสองหน่วยมีคณะกรรมการข่าวกรองร่วมซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 กระทรวงการต่างประเทศ มอบงานให้นายทหารเรือชั้นผู้น้อย

ผู้หนึ่ง จัดให้มีกลุ่มสายลับ เก็บข้อมูลด้านการเคลื่อนย้ายทหารและด้านคมนาคมในเยอรมนี และได้กลายเป็นหน่วย “ไอเอสแอลดี” (ISLD : Inter-Services Liaison Department) ใน MI6 นายทหารเรือผู้นั้นภายหลัง เป็นนาวาเอก แมนสฟิลด์ คัมมิง ได้เป็นหัวหน้าหน่วย MI6 เป็นคนแรก หน่วย “ไอเอสแอลดี” จึงมีอยู่ตลอดมา

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดได้เกือบ 1 ปี คณะรัฐบาลสงครามของอังกฤษก่อตั้งหน่วยงานข่าวกรองทางทหารขึ้นมาอีกหน่วยหนึ่ง เมื่อ 22 กรกฎาคม ค.ศ.1940 เรียกชื่อว่า “เอสโออี” (SOE: Special Operations Executive) หรือ “คณะบริหารปฏิบัติการพิเศษ” โดยนำแผนกโฆษณาชวนเชื่อและกอง Demolition ของ MI6 มารวมกัน ต่อมาดูเหมือนมีกองวิจัยอีก แล้วให้ขึ้นและใช้ของกระทรวงเศรษฐกิจการสงคราม ที่มีงบประมาณมากใช้คนได้มากกว่าที่กว้างขวางรวมทั้งด้านเศรษฐกิจการเมือง และที่สำคัญใหม่คือการก่อวินาศกรรมและนำสงครามจรยุทธ์ หรือที่ชาวบ้านอาจเรียกว่ากองโจร

ในยุโรปรวมทั้งตะวันออกกลาง SOE มีคนของอังกฤษเองและคนท้องถิ่นรวมอยู่ด้วย ปฏิบัติงานอยู่เกือบทุกประเทศ

ในเอเชีย นั้น SIS ส่งคนจากลอนดอนมาเริ่มงานก่อน SOE ก็ส่งคนของตัวเองจากลอนดอนมาเช่นกันตั้งแต่ ค.ศ.1941 ทั้งสองหน่วยได้มาจัดหาผู้คนและตั้งหน่วยที่ สิงคโปร์ และใน มาลายา ด้วย ญี่ปุ่นรุกเร็วเกินคาดหมาย (อังกฤษยอมแพ้ที่สิงคโปร์ 15 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1942) หน่วยงานข่าวกรองจึงแตกและคนอังกฤษรวมทั้งที่เป็นหัวหน้าหน่วยต้องหลบหนีไปสุมาตรา ไปออสเตรเลีย, อินเดีย มีคนหนึ่งสามารถอยู่ในป่าในมาลายาพร้อมด้วยวิทยุรับ-ส่งโบราณจนสิ้นสงคราม

คณะของ SIS และ ของ SOE จากลอนดอนเริ่มงานที่อินเดียเป็นลำดับต่อมา หัวหน้าคณะของ SOE คือนาย Colin H. Mackenzie งานของ SIS ในอินเดียและในเอเชียมักเรียกชื่อ “ไอเอสแอลดี” โดยมีนาย Collin Tooke เป็นหัวหน้า ต่างก็จัดหาผู้ร่วมงานเอง จัดตั้งสถานที่ฝึกอบรมสายลับของตนเอง ติดต่อส่วนบริการเครื่องบินเรือได้นำเองแล้วแต่จะมีว่างให้ใช้ แต่อุปกรณ์ เช่น วิทยุ ใช้เครื่องแบบเดียวกัน

ฟังเรื่องดูแล้ว SOE ดูจะมีศูนย์อบรมและฝึกกว้างขวางกว่าของ “ไอเอสแอลดี” เพราะมีการก่อวินาศกรรม และ กองโจร ที่จะต้องฝึก ปฏิบัติงานจริงๆ ในดินแดนข้าศึก คนของทั้งสองหน่วยต้องทำได้ทั้งนั้น

เมื่อเริ่มกิจการในอินเดีย นายแม็คเคนซี มีสำนักงานใหญ่และศูนย์ฝึกวิทยุที่เมืองเมียร์ทูล และมีศูนย์ฝึกกระโดดร่มที่เมืองจังกาลา ซึ่งภายหลังจัดฝึกที่เมืองเจสซอร์ มีค่ายฝึกกองโจรที่ค่ายคารัควัสลา (แขกสกตเองอาจอ่านออกเสียง คาคากัวสละ)

หน่วยงานปกติของกองทัพบกในอินเดียรวมทั้งการข่าวกรองทางทหารที่ไม่พิเศษเหมือน SOE และ ไอเอสแอลดี คงจะไม่รู้ชอบหน้าของคนและ งานของ 2 หน่วยนี้เท่าไรนัก คงมีเรื่องถึงผู้บังคับบัญชาเบื้องบนอยู่บ่อยๆ นอกจากนี้ความร่วมมือระหว่าง 2 หน่วยนี้ก็คงไม่ราบรื่นเสมอไป

หลังจาก พล.ร.อ.เมานท์แบตเตน รับเอางานของ SIS และ SOE ทั้งสองหน่วยในอินเดียมาอยู่ในบังคับบัญชา หน่วย ไอเอสแอลดี ใช้ชื่อคงเดิม และเรียกชื่อหน่วยของ SOE ในเอเชียใหม่ตั้งแต่ 16 มีนาคม ค.ศ.1944 ว่า Force 136 (กองกำลัง-136) และ นายแม็คเคนซี ก็ยังเป็นหัวหน้าคง

เดิม ภายหลังงานของ กองกำลัง-136 จัดมีสถานที่ฝึกอบรมมากขึ้น ได้ย้ายสำนักงานใหญ่ไปอยู่ที่เมือง แคนดี้ และมีค่ายฝึกอบรมใกล้เมืองแคนดี้ และใกล้เมืองทรินโคมาลี ในลังกา

ชื่อ หน่วย, กอง, กองกำลัง, ที่เกี่ยวกับงานลับงานข่าวกรอง ในระหว่างสงครามนั้นยังมีอีก มากทำให้สับสนดี ในหนังสือของเซอร์ แอนดรูว์ กิลคริสต์ ผู้ที่เป็นที่ปรึกษาและนายทหารข่าวกรอง ที่แผนกสยาม ยังมีบันทึกไว้ว่า “พงศ์” และ “เรเวน” นั้น Z Force ขอยืมตัวเอาไปใช้งาน ที่จริง ไอเอสแอลดี ใช้งานอยู่ ไม่ใช่ Z Force ที่ไหน (ผมเคยเขียนเรื่องเหมาว่า ไอเอสแอลดี และ กองกำลัง -136 นั้นขึ้นอยู่กับ SOE ซึ่งไม่ถูกต้อง คิดว่าคนของ 2 หน่วยนี้คงจะไม่โกรธเอา.) ปฏิบัติการของ คุณสว่าง สามโกเศศ และ คุณพัฒพงศ์ รินทกุล ทำประวัติการณ์ ด้วยคุณสว่าง เป็น ไอเอสแอลดี และ คุณพัฒพงศ์ เป็น กองกำลัง -136 มาด้วยกัน ทำงานด้วยกัน ไม่ทราบว่าเขาร่วมมือจัดกันอย่างไร ต้องไปซักเอาความจากเจ้าตัวกันเอง รัฐบาลอังกฤษ ยืม SOE อย่างเป็นทางการเมื่อ 30 มิถุนายน ค.ศ.1946 ซึ่งก็รวมทั้งกองกำลัง -136 ด้วย

ครั้งหนึ่ง ลอร์ด เมานท์แบตเตน ออฟ เบอร์มา กล่าวว่า ทหารเสรีไทยสายอังกฤษ ให้ความร่วมมือกับทหารของ British V Force และ กองกำลัง-136 นั้นผมก็ไม่ทราบเหมือนกันว่า “กองกำลัง วี” นั้นคืออะไร (“วี” แทนวิคตอรี่หรือ ?). แต่ที่แปลกกันว่า กองกำลังที่ 5 ของบริเตน นั้น อาจไม่น่าถูกต้อง

ชื่อของหน่วยหลัก เช่น “เอ็มไอ 5” ยังมีปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์เป็นครั้งคราว เมื่อ 7-8 ปีที่แล้ว นาย ปีเตอร์ ไรท์ (Wright) อดีตผู้ช่วยผู้อำนวยการกองผู้หนึ่งของ “เอ็มไอ 5” เขียนหนังสือจะ พิมพ์เล่ม เรื่องสงสัยมีเอเจนต์ซ้อนหรือสายลับสองหน้าใน “เอ็มไอ 5” นายกรัฐมนตรี มากาเรต แธต- เซอร์ ไม่ยอมให้พิมพ์ในอังกฤษ มีการฟ้องร้องถึงโรงศาล และรัฐบาลแพความ แต่ก็พิมพ์ไม่ได้ในอังกฤษ เจ้าตัวออกไปอยู่ในออสเตรเลีย ได้จัดพิมพ์เรื่องในประเทศอื่นๆ เกือบทั่วโลก ประมาณ 8 ล้านเล่ม ใน 5 ปีแรก

เมื่อปลาย เมษายน 2536 ก็มีข่าวความถึง “เอ็มไอ 5” อีก คือเพียงไม่กี่วันที่แขนงพิเศษของ สก็อตแลนด์ยาร์ด ใครที่จะขอความช่วยเหลือด้านกำลังคนจากหน่วย “เอ็มไอ 5” ขบวนการกู้ชาติไอริช หรือ “ไออาร์เอ” ได้จุดระเบิดใกล้อาคารธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้ที่กรุงลอนดอน ที่เรียกกันว่า “ระเบิดที่ บิชอปส์เกต” มีหลายคนให้ทัศนะว่า “ไออาร์เอ” รองของ นาง สเตลล่า รีมิงตัน ผู้เป็น Director General คนปัจจุบันของ “เอ็มไอ 5”

อังกฤษไม่เคยเปิดเผยชื่อหรือรูปถ่ายของหัวหน้า MI6 (SIS) มาเลย จนกระทั่งคนรอง สุดท้ายพันหน้าที่ ว่าผู้ที่พันตำแหน่งคือ เซอร์โคลิน แม็คคอลล์ (Colin McColl) นายกรัฐมนตรี จอห์น เมเจอร์ เป็นครั้งแรกที่ได้เปิดเผยชื่อในสภาสามัญ เมื่อ พ.ศ. 2537 ว่าหัวหน้าคนปัจจุบันคือ นายเดวิด สเปนดิง (David Spedding) ผู้ทำงานใน “เอ็มไอ 6” มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510
